

Brüssel, 10. november 2023
(OR. en)

15213/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0047(COD)

CODEC 2089
TELECOM 325
COMPET 1086
MI 952
DATAPROTECT 301
JAI 1446
PI 174
PE 139

KIRJALIK TEAVE

Saatja: Nõukogu peasekretariaat
Saaja: Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema: Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS
ühtlustatud õigusnormide kohta, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu
andmetele ja andmete kasutamist (Andmemäärus)
– Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus
(Brüssel, 8.–9. november 2023)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlike kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud eelnõu suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

Sellela seoses esitas tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni (ITRE) esimees Cristian-Silviu BUȘOI (PPE, RO) selle komisjoni nimel kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 27) eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks, mille kohta Pilar del CASTILLO VERA (PPE, ES) oli koostanud raporti projekti. Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus. Muid muudatusettepanekuid ei esitatud.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 9. novembril 2023 toimunud hääletusel eespool nimetatud määruse ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek nr 27) vastu. Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisas toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud muudatusettepanekutega komisjoni ettepanekusse tehtud muudatused. Komisjoni teksti lisatud tekst on esile tõstetud *paksus kaldkirjas*. Sümbol „■“ tähistab välja jäetud teksti.

P9_TA(2023)0385

Andmemäärus

Euroopa Parlamendi 9. novembri 2023. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühtlustatud õigusnormide kohta, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist (andmemäärus) (COM(2022)0068 – C9-0051/2022 – 2022/0047(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2022)0068),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 114, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0051/2022),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
- võttes arvesse Euroopa Keskpanga 5. septembri 2022. aasta arvamust³,
- võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 15. juuni 2022. aasta arvamust⁴,
- võttes arvesse Regioonide Komitee 30. juuni 2022. aasta arvamust⁵,
- võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 74 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 14. juuli 2023. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
- võttes arvesse kodukorra artiklit 59,

³ ELT C 402, 19.10.2022, lk 5.

⁴ ELT C 365, 23.9.2022, lk 18.

⁵ ELT C 375, 30.9.2022, lk 112.

- võttes arvesse siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni, õiguskomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni arvamusi,
 - võttes arvesse tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni raportit (A9-0031/2023),
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha⁶;
 2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatses seda oluliselt muuta;
 3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

⁶ Käesolev seisukoht asendab 14. märtsil 2023. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0069).

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 9. novembril 2023. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/... ühtlustatud õigusnormide kohta, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi (EL) 2020/1828 (andmemäärus)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Keskpanga arvamust⁷,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust⁸,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust⁹,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt¹⁰

⁷ **ELT C 402, 19.10.2022, lk 5.**

⁸ ELT C 365, 23.9.2022, lk 18.

⁹ **ELT C 375, 30.9.2022, lk 112.**

¹⁰ Euroopa Parlamendi 9. novembri 2023. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

- (1) Viimastel aastatel on andmepõhisel tehnoloogial olnud ümberkujundav mõju kõigile majandussektoritele. Eelkõige on andmete mahtu ja nende potentsiaalset väärtust tarbijate, ettevõtjate ja ühiskonna jaoks suurendanud ■ internetiga ühendatud toodete levik. Eri valdkondade kvaliteetsed ja koostalitlusvõimelised andmed parandavad konkurentsivõimet ja innovatsiooni ning tagavad kestliku majanduskasvu. Samu andmeid võib kasutada ja taaskasutada mitmesugustel eesmärkidel ja piiramatul määral, ilma et nende kvaliteet halveneks või maht väheneks.
- (2) Andmete jagamise tõkked takistavad andmete optimaalset jaotamist ühiskonnale võimalikult kasulikul viisil. Nende tõkete hulka kuuluvad andmevaldajate vähene motiveeritus sõlmida vabatahtlikult andmete jagamise kokkuleppeid, ebakindlus andmetega seotud õiguste ja kohustuste suhtes, lepingute sõlmimise ja tehniliste liideste rakendamisega seotud kulud, teabe suur killustatus andmesilodes, metaandmete puudulik haldamine, semantilise ja tehnilise koostalitlusvõime standardite puudumine, andmete juurdepääsu takistavad kitsaskohad, ühiste andmejagamistavade puudumine ning andmete juurdepääsu ja nende kasutamisega seotud lepingute tasakaalustamatuse ärakasutamine.

- (3) Sektorites, mida iseloomustab komisjoni soovitus 2003/361/EÜ¹¹ lisa artiklis 2 määratletud mikroettevõtjate, väikeettevõtjate ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) olemasolu, puuduvad sageli digisuutlikkus ja -oskused andmeid koguda, analüüsida ja kasutada ning juurdepääs on sageli piiratud, sest üks asjaosaline hoiab andmeid süsteemis kinni või puudub koostalitlusvõime andmete või andmeteenuste vahel või piiriüleselt.
- (4) Selleks et vastata digimajanduse vajadustele ja kõrvaldada tõkked, mis ei lase andmete siseturul hästi toimida, on vaja kehtestada ühtlustatud raamistik, milles täpsustatakse, kellel on õigus **kasutada** toote kasutamisel loodud andmeid või seotud teenuse **kasutamisel loodud andmeid**, millistel tingimustel ja millistel alustel. Sellest tulenevalt ei tohiks liikmesriigid võtta vastu ega jätta kehtima riiklikke lisanõudeid seoses käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate küsimustega, välja arvatud juhul, kui see on sõnaselgelt sätestatud, kuna see mõjutaks käesoleva määruse otsest ja ühetaolist kohaldamist. **Lisaks ei tohiks liidu tasandi meetmed piirata liidu sõlmitud rahvusvahelistes kaubanduslepingutes sisalduvate kohustuste täitmist.**

¹¹ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

(5) Käesoleva määrusega tagatakse, et ühendatud toote või seotud teenuse kasutajatel liidus on õigeaegne juurdepääs kõnealuse ühendatud toote või seotud teenuse kasutamisel loodud andmetele ning et need kasutajad saavad andmeid kasutada, sealhulgas jagades neid enda valitud kolmandate isikutega. Käesoleva määrusega kehtestatakse **andmevaldajatele** kohustus teha andmed teatavatel asjaoludel kasutajatele ja kasutajate valitud kolmandatele isikutele kättesaadavaks. Samuti tagatakse sellega, et andmevaldajad teevad andmed andmesaajatele liidus kättesaadavaks õiglastel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ning läbipaistval viisil. Eraõiguse normid on andmeajamise üldises raamistikus kesksel kohal. Seetõttu kohandatakse käesoleva määrusega lepinguõiguse norme ja välditakse lepingulise tasakaalustamatuse ärakasutamist, mis takistab õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist. Käesoleva määrusega tagatakse samuti, et andmevaldajad teevad erakorralise vajaduse korral avaliku sektori asutustele, **komisjonile, Euroopa Keskpangale** või liidu organitele kättesaadavaks andmed, mida on vaja avalikes huvides oleva eriülesande täitmiseks. Lisaks püütakse käesoleva määrusega hõlbustada andmetööstuste vahetamist ning suurendada andmete ja andmeajamismehhanismide ja -teenuste koostalitlusvõimet liidus. Käesolevat määrust ei tohiks tõlgendada nii, nagu tunnustataks sellega **andmevaldajate õigust** kasutada ühendatud toote või seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid või antaks **andmevaldajatele selliste andmete kasutamise** uus õigus.

- (6) Andmete loomine on vähemalt kahe osalise – eelkõige ühendatud toote disaineri või tootja, **kes võib paljudel juhtudel olla ka seotud teenuste osutaja**, ja ühendatud toote või seotud teenuse kasutaja – tegevuse tulemus. See tekitab küsimusi digimajanduse õigluse kohta, sest ühendatud toodete või seotud teenuste salvestatud andmed on oluline sisend järelturu, tugiteenuste ja muude teenuste jaoks. Selleks et kasutada ära andmete olulist majanduslikku kasu, **sealhulgas vabatahtlikel kokkulepetel põhinevaks andmete jagamiseks ning andmepõhise väärtusloome arendamiseks liidu ettevõtjate seas**, tuleks andmetele juurdepääsu ja nende kasutamise ainuõiguste andmisele eelistada üldist käsitusviisi andmetele juurdepääsu ja nende kasutamise õiguste määramisele. **Käesolevas määruses sätestatakse horisontaalsed õigusnormid, mida võidakse täiendada liidu või riigisisese õigusega, mis käsitlevad asjaomaste sektorite eriolukordi.**

- (7) Põhiõigus isikuandmete kaitsele on tagatud eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2016/679¹² ja (EL) 2018/1725¹³. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2002/58/EÜ¹⁴ kaitstakse lisaks eraelu puutumatust ja side konfidentsiaalsust, sealhulgas isikuandmete ja isikustamata andmete lõppseadmesse talletamist ja andmetele lõppseadmest juurdepääsu käsitlevate tingimuste kaudu. Need liidu seadusandlikud aktid on aluseks kestlikule ja vastutustundlikule andmetötlusele, sealhulgas juhtudel, kui andmekogumid sisaldavad nii isikuandmeid kui ka isikustamata andmeid. Käesolev määrus täiendab isikuandmete kaitset ja eraelu puutumatust käsitlevat liidu õigust, eelkõige määrusi (EL) 2016/679 ja (EL) 2018/1725 ning direktiivi 2002/58/EÜ, ega piira nende kohaldamist. Ühtegi käesoleva määruse sätet ei tohiks kohaldada ega tõlgendada viisil, mis vähendab või piirab õigust isikuandmete kaitsele või õigust eraelu puutumatusele ja side konfidentsiaalsusele.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37).

Igasugune käesoleva määruse alusel isikuandmete töötlemine peaks vastama liidu andmekaitsealasele õigusele, sealhulgas määruse (EL) 2016/679 artikli 6 kohasele töötlemiseks kehtiva õigusliku aluse olemasolu nõudele, ning asjakohasel juhul nimetatud määruse artiklis 9 ja direktiivi 2002/58/EÜ artikli 5 lõikes 3 sätestatud tingimustele. Käesolev määrus ei ole õiguslik alus isikuandmete kogumiseks või loomiseks andmevaldaja poolt. Käesoleva määrusega kehtestatakse andmevaldajatele kohustus teha isikuandmed kättesaadavaks kasutajatele või kasutaja taotlusel kasutaja valitud kolmandatele isikutele. Selline juurdepääs tuleks tagada isikuandmetele, mida andmevaldaja töötleb mõnel määruse (EL) 2016/679 artiklis 6 osutatud õiguslikul alusel. Kui kasutaja ei ole andmesubjekt, ei looda käesoleva määrusega õiguslikku alust selleks, et anda juurdepääsu isikuandmetele või teha isikuandmed kättesaadavaks kolmandale isikule, ning seda ei tuleks käsitada nii, nagu annaks see andmevaldajale uue õiguse kasutada ühendatud toote või seotud teenuse kasutamisel loodud isikuandmeid. Sellistel juhtudel võiks olla kasutaja huvides hõlbustada määruse (EL) 2016/679 artikli 6 nõuete täitmist. Kuna käesolev määrus ei tohiks kahjustada andmesubjekti andmekaitseõigusi, võib andmevaldaja sellistel juhtudel rahuldada taotlusi, muu hulgas anonüümides isikuandmed, või kui hõlpsasti kättesaadavad andmed sisaldavad mitme andmesubjekti isikuandmeid, edastades üksnes kasutajaga seotud isikuandmeid.

- (8) Võimalikult väheste andmete kogumise ning lõimitud ja vaikimisi andmekaitse põhimõtted on eriti olulised, kui töötlemisega kaasneb märkimisväärne oht üksikisikute põhiõigustele. Võttes arvesse tehnika taset, peaksid kõik andme jagamise osalised, sealhulgas käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva andme jagamise osalised, rakendama tehnilisi ja korralduslikke meetmeid nimetatud õiguste kaitsmiseks. Nende meetmete hulka ei kuulu mitte ainult pseudonüümimine ja krüpteerimine, vaid ka üha kättesaadavama tehnoloogia kasutamine, mis võimaldab rakendada andmete suhtes algoritme ja saada väärtuslikke teadmisi ilma osalistevahelise edastamiseta või toorandmete või struktureeritud andmete tarbetu kopeerimiseta.

- (9) *Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, ei mõjuta see riigisisest lepinguõigust, sealhulgas lepingute koostamist, kehtivust või mõju või lepingu lõpetamise tagajärgi käsitlevaid norme.* Käesolev määrus täiendab ega mõjuta liidu õigust, mille eesmärk on edendada tarbijate huve ja tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse ning kaitsta tarbijate tervist, ohutust ja majanduslikke huve, eelkõige nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ¹⁵ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2005/29/EÜ¹⁶ ja 2011/83/EL¹⁷.

¹⁵ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv) (ELT L 149, 11.6.2005, lk 22).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64).

- (10) Käesolev määrus ei piira selliste liidu ja liikmesriikide õigusaktide kohaldamist, millega nähakse ette andmete jagamine, neile juurdepääs ja nende kasutamine kuritegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil või tollivormistuse ja maksustamise eesmärgil, olenemata selliste õigusaktide vastuvõtmise aluseks olnud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) kohasest õiguslikust alusest, ning ei piira ka nimetatud valdkonnas toimuvat rahvusvahelist koostööd, eelkõige Budapestis 23. novembril 2001. aastal koostatud Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooni (ETS nr 185) alusel. Selliste õigusaktide hulka kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) 2021/784,¹⁸ (EL) 2022/2065¹⁹ ja (EL) 2023/1543²⁰ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/1544²¹. Käesolevat määrust ei kohaldata andmete kogumise, jagamise, neile juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2015/847²² ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2015/849²³. Käesolevat määrust **ei kohaldata liidu õiguse kohaldamisalast välja jäävate valdkondade suhtes ja see ei mõjuta mingil juhul** liikmesriikide pädevust seoses ■ avaliku julgeoleku, riigikaitse, riikliku julgeoleku, **tolli- ja maksuhalduse ning kodanike tervise ja ohutusega, olenemata sellest, millist liiki üksustele on liikmesriigid usaldanud kõnealuse pädevusega seotud ülesannete täitmise.**

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/784, mis käsitleb võitlemist terroristliku veebisisu levitamise vastu (ELT L 172, 17.5.2021, lk 79).

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1).

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2023. aasta määrus (EL) 2023/1543, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalmenetluses ja kriminaalmenetluse järgsete vabadusekaotuslike karistuste täitmisele pööramiseks (ELT L 191, 28.7.2023, lk 118).

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1544, millega kehtestatakse määratud majandusüksuste määramise ja esindajate nimetamise ühtlustatud normid elektrooniliste tõendite kogumiseks kriminaalmenetluses (ELT L 191, 28.7.2023, lk 181).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrus (EL) 2015/847, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006 (ELT L 141, 5.6.2015, lk 1).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73).

- (11) Kui käesolevas määruses ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti, ei tohiks see mõjutada liidu õigust, millega kehtestatakse liidu turule lastavate toodete füüsilise disainilahenduse ja andmenõuded.
- (12) Käesolev määrus täiendab ja ei piira liidu õigust, mille eesmärk on kehtestada teatavate toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuded, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi *(EL) 2019/882*²⁴.
- (13) Käesolev määrus ei piira selliste *liidu ja liikmesriikide õigusaktide kohaldamist, millega nähakse ette intellektuaalomandi õiguste kaitse, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2001/29/EÜ,*²⁵ *2004/48/EÜ*²⁶ ja *(EL) 2019/790*²⁷.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70).

²⁵ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10).*

²⁶ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 45).*

²⁷ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).*

- (14) Käesoleva määruse kohaldamisalasse peaksid kuuluma ühendatud tooteid (*välja arvatud prototüübid*), mis saavad, loovad või koguvad oma komponentide *või operatsioonisüsteemide* abil andmeid toote toimivuse, kasutamise või keskkonna kohta ning mis on võimelised edastama kõnealuseid andmeid elektroonilise sideteenuse, *füüsilise ühenduse või sisseehitatud juurdepääsu kaudu*, mida sageli nimetatakse asjade internetiks. *Selliste* elektroonilise side teenuste hulka kuuluvad *näiteks* maapealsed telefonivõrgud, televisiooni kaabelvõrgud, satelliidipõhised võrgud ja lähiväljaside võrgud. *Ühendatud tooteid leidub kõigis majanduse ja ühiskonnaelu valdkondades, sealhulgas era-, tsiviil- ja kaubandustaristus, sõidukites, tervise- ja elustiilivarustuses, laevades, õhusõidukites, koduseadmetes ja tarbekaupades, meditsiini- ja terviseseadmetes ning põllumajandus- ja tööstusmasinates. See, milliseid andmeid ühendatud toode suudab kättesaadavaks teha, peaks olema määratud kindlaks tootjate disainivalikutega ja asjakohasel juhul liidu või riigisisese õigusega, mis käsitleb sektoripõhiseid vajadusi ja eesmärke, või pädevate asutuste asjakohaste otsustega.*

(15) *Andmed kajastavad kasutajate tegevust ja sündmusi digiteeritud kujul ning peaksid seega olema kasutajale kättesaadavad. Käesoleva määruse kohased normid ühendatud toodetest ja seotud teenustest pärinevatele andmetele juurdepääsu ja nende andmete kasutamise kohta käsitlevad nii toote kasutamisel loodud andmeid kui ka seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid. Toote kasutamisel loodud andmed on ühendatud toote kasutamise tulemusena loodud andmed, mis tootja on kavandanud kasutaja, andmevaldaja või kolmanda isiku, sealhulgas asjakohasel juhul tootja poolt ühendatud tootest väljavõetavaks. Seotud teenuse kasutamisel loodud andmed on andmed, mis kajastavad digiteeritud kujul kasutaja tegevust või sündmusi seoses ühendatud tootega ning mis luuakse siis, kui teenuseosutaja osutab seotud teenust. Ühendatud toote või seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid tuleks käsitada nii, et need hõlmavad tahtlikult salvestatud andmeid ja kasutaja tegevusest kaudselt tulenevaid andmeid, näiteks andmeid ühendatud toote keskkonna või vastasmõju kohta. See peaks hõlmama ühendatud toote kasutamist käsitlevaid andmeid, mis on loodud kasutajaliidese või seotud teenuse kaudu, ning ei tohiks piirduda teabega selle kohta, et selline kasutamine toimus, vaid peaks hõlmama kõiki andmeid, mida ühendatud toode sellise kasutamise tulemusena loob, näiteks andurite automaatselt loodud andmeid ja integreeritud rakenduste, sealhulgas riistvara olekut ja tõrkeid kajastavate rakenduste abil salvestatud andmeid.*

Samuti peaks see hõlmama andmeid, mille ühendatud toode või seotud teenus on loonud kasutaja tegevusetuse ajal, näiteks juhul, kui kasutaja otsustab ühendatud toodet teatava aja jooksul mitte kasutada ja selle asemel hoida seda ooteseisundis või isegi väljalülitatuna, sest ühendatud toote või selle komponentide, näiteks akude seisund võib muutuda, kui ühendatud toode on ooteseisundis või välja lülitatud. Käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvad andmed, mida ei ole märkimisväärselt muudetud, see tähendab toorandmed, mida nimetatakse ka alg- või esmasteks andmeteks ning mis hõlmavad automaatselt loodud andmepunkte, mille puhul ei kasutata täiendavat töötlemist, ning andmed, mis on eeltöödeldud, et muuta need enne edasist töötlemist ja analüüsi arusaadavaks ja kasutatavaks. Sellised andmed hõlmavad andmeid, mis on kogutud ühest andurist või ühendatud andurite rühmast, et muuta kogutud andmed arusaadavaks laiemate kasutusmallide puhul, tehes kindlaks füüsilise suuruse või omaduse või muutuse sellises füüsilises suuruses nagu temperatuur, rõhk, voolukiirus, heli, pH väärtus, vedeliku tase, asukoht, kiirendus või kiirus. Mõistet „eeltöödeldud andmed“ ei tohiks tõlgendada nii, et see kohustaks andmevaldajat tegema märkimisväärsed investeeringuid andmete puhastamise ja teisendamisse. Kättesaadavaks tehtavad andmed peaksid sisaldama asjaomaseid metaandmeid, sealhulgas põhilist konteksti ja ajatempli, et muuta andmed kasutatavaks, kombineerituna muude andmetega, näiteks andmetega, mis on sorteeritud ja liigitatud koos muude nendega seotud andmepunktidega või teisendatud üldkasutatavasse vormingusse.

Sellised andmed võivad olla kasutajale väärtuslikud ja toetavad innovatsiooni ning digitaalsete ja muude teenuste arendamist keskkonna, tervise ja ringmajanduse kaitseks, sealhulgas asjaomaste ühendatud toodete hoolduse ja remondi hõlbustamise kaudu. Seevastu ei tohiks käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvaks pidada sellistest andmetest tuletatud või saadud teavet, mis tuleneb täiendavatest investeeringutest andmete põhjal väärtuste määramisse või teadmiste omandamisse, eelkõige omandiõigusega kaitstud keerukate algoritmide abil, sealhulgas juhul, kui need moodustavad osa omandiõigusega kaitstud tarkvarast; seepärast ei tohiks kõnealuse teabe suhtes kohaldada andmevaldaja kohustust teha see kasutajale või andmesaajale kättesaadavaks, välja arvatud juhul, kui kasutaja ja andmevaldaja on kokku leppinud teisiti. Sellised andmed võivad hõlmata eelkõige teavet, mis on saadud anduriandmete sulandamise teel, mille käigus tuletatakse või saadakse ühendatud tootes kogutavaid andmeid mitmest andurist omandiõigusega kaitstud keerukate algoritmide abil, ning mille suhtes võivad kehtida intellektuaalomandi õigused.

- (16) *Käesolev määrus võimaldab ühendatud toodete kasutajatel saada kasu järelturu, tugi- ja muudest teenustest, mis põhinevad sellistesse toodetesse integreeritud andurite abil kogutud andmetel, kusjuures nende andmete kogumine võib aidata parandada ühendatud toodete toimivust. Oluline on eristada ühest küljest turgusid, kus pakutakse selliseid anduritega varustatud ühendatud tooteid ja seotud teenuseid, ning teisest küljest turgusid nendega mitte seotud tarkvara ja sisu, näiteks teksti-, audio- või audiovisuaalsisu jaoks, mis on sageli hõlmatud intellektuaalomandi õigustega. Seetõttu ei tohiks käesolev määrus hõlmata andmeid, mida sellised anduritega varustatud ühendatud tooted loovad, kui kasutaja salvestab, edastab, kuvab või esitab sisu, samuti mitte sisu ennast, mis on sageli hõlmatud intellektuaalomandi õigustega, muu hulgas internetipõhise teenuse poolt kasutamiseks. Käesolev määrus ei tohiks hõlmata ka andmeid, mis on saadud, loodud või millele pääseti juurde ühendatud tootest või mis on talletamise või muude töötlemistoimingute eesmärgil tootesse edastatud muude isikute nimel, kes ei ole kasutaja, nagu võib juhtuda serverite või pilvetaristu puhul, mida nende omanikud käitavad täielikult kolmandate isikute nimel, muu hulgas internetipõhise teenuse poolt kasutamiseks.*

- (17) On vaja kehtestada õigusnormid seoses toodetega, mis *on ostu-, rendi- või liisingutehingu sõlmimise ajal ühendatud seotud* teenusega sellisel viisil, et *teenuse* puudumise korral ei saaks *ühendatud* toode ■ täita *üht või mitut* oma funktsiooni, *või mille puhul ühendab tootja või kolmas isik teenuse ühendatud tootega hiljem, et täiendada või kohandada selle funktsioone. Sellised seotud teenused hõlmavad andmevahetust ühendatud toote ja teenuseosutaja vahel ning neid tuleks käsitada toote funktsioonide toimimisega otseselt seotuna; see hõlmab näiteks teenuseid, mis asjakohasel juhul edastavad ühendatud tootele käsk, mis võivad mõjutada toote toimimist või käitumist. Teenuseid, mis ei mõjuta ühendatud toote toimimist ja millega ei kaasne teenuseosutaja poolt ühendatud tootele andmete või käskude edastamine, ei tohiks käsitada seotud teenustena. Sellised teenused võivad hõlmata näiteks nõustamisabi-, analüüsi- või finantsteenuseid või regulaarset remonti ja hooldust.* Seotud teenuseid võidakse *pakkuda* ostu-, rendi- või liisingulepingu osana. *Seotud* teenuseid võidakse osutada *ka* muude sama liiki toodete puhul ja *kasutajad võivad* nende teenuste osutamist põhjendatult eeldada, võttes arvesse ühendatud toote laadi ja müüja, rendileandja, liisinguandja või tehinguahela varasemates lülides osalenud muude isikute, sealhulgas tootja poolt või nimel tehtud avalikke teadaandeid. Need seotud teenused võivad ise luua kasutaja jaoks väärtuslikke andmeid, sõltumata selle *ühendatud* toote andmekogumissuutlikkusest, millega nad ühendatud on. Käesolevat määrust tuleks kohaldada ka selliste seotud teenuste suhtes, mida ei osuta müüja, rendileandja ega liisinguandja ise, vaid mida *pakub* kolmas isik. Kui on ebaselge, kas teenust ■ *pakutakse* ostu-, rendi- või liisingulepingu osana, tuleks käesolevat määrust kohaldada. *Elektritoidet ega ühendatavuse tagamist ei tõlgendata käesoleva määruse kohaste seotud teenustena.*

- (18) Ühendatud toote kasutajana tuleks käsitada füüsilist või juriidilist isikut, näiteks ettevõtjat, tarbijat või *avaliku sektori asutust, kes on ühendatud toote omanik, kellele on näiteks rendi- või liisingulepingu alusel antud teatavad ajutised õigused, mille alusel tal on juurdepääs ühendatud tootest saadud andmetele või võimalus neid kasutada, või kellele osutatakse ühendatud tootega seotud teenuseid. Kõnealused juurdepääsuõigused ei tohiks mingil viisil muuta ega piirata nende andmesubjektide, kes on ühendatud toote või seotud teenusega kontaktis, õigusi ühendatud toote kaudu või seotud teenuse osutamise käigus loodud isikuandmetele. Kasutaja kannab ühendatud toote kasutamise seotud riske ja saab selle kasutamisest kasu ning tal peaks olema ka juurdepääs ühendatud toote loodud andmetele. Seetõttu peaks kasutajal olema õigus saada kasu kõnealuse ühendatud toote ja seotud teenuste abil loodud andmetest. Omanikku, rendileandjat ja liisinguandjat tuleks samuti käsitada kasutajana, sealhulgas juhul, kui kasutajateks võib pidada mitut üksust. Mitme kasutaja puhul võib iga kasutaja panustada andmete loomisse erineval viisil ja olla huvitatud mitmest kasutusviisist, nagu sõidukipargi haldamine liisinguettevõtja puhul või liikuvuslahendused autojagamisteenust kasutavatele üksikisikutele.*

(19) *Andmepädevus tähendab oskusi, teadmisi ja arusaamist, mis võimaldavad kasutajatel, tarbijatel ja ettevõtjatel, eelkõige VKEdel, kes kuuluvad käesoleva määruse kohaldamisalasse, suurendada teadlikkust nende loodud, toodetavate ja jagatavate andmete võimalikust väärtusest ning motiveeritust pakkuda ja anda juurdepääsu kooskõlas asjakohaste õigusnormidega. Andmepädevus peaks ulatuma vahendite ja tehnoloogialahenduste tundmaõppimisest kaugemale ning selle eesmärk peaks olema anda kodanikele ja ettevõtjatele võimalus ja suutlikkus saada kasu kaasavast ja õiglasest andmeturust. Andmepädevuse meetmete levik ja asjakohaste järelmeetmete kasutuselevõtmine võib aidata kaasa töötingimuste parandamisele ning lõppkokkuvõttes toetada andmemajanduse konsolideerimist ja innovatsiooni liidus. Pädevad asutused peaksid edendama vahendeid ja võtma meetmeid, et arendada käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate kasutajate ja üksuste andmepädevust ning teadlikkust oma õigustest ja kohustustest, mis määrusest tulenevad.*

- (20) Praktikas ei ole kõik ühendatud toodete või seotud teenuste abil loodud andmed kasutajatele kergesti kättesaadavad ning ■ internetiga ühendatud toodete loodud andmete ülekantavusega seotud võimalused on sageli piiratud. Kasutajatel ei ole võimalik kasutada remondi- ja muude teenuste kasutamiseks vajalikke andmeid ning ettevõtjatel ei ole võimalik pakkuda uuenduslikke, mugavaid ja tõhusamaid teenuseid. Paljudes sektorites saavad tootjad ■ ühendatud toodete või seotud teenuste tehnilise disainilahenduse juhtimise kaudu kindlaks määrata, milliseid andmeid luuakse ja kuidas neile juurde pääseb, kuigi neil puudub seaduslik õigus nendele andmetele. Seepärast on vaja tagada, et ühendatud tooteid disainitakse ja toodetakse ning seotud teenuseid kavandatakse ja osutatakse nii, et *toote kasutamisel loodud andmed ja seotud teenuse ■ kasutamisel loodud andmed, sealhulgas ajakohased metaandmed, mida on vaja nende andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks, sealhulgas nende väljavõtmise, kasutamise või jagamise eesmärgil*, on kasutajale alati kergesti ja *tasuta* turvaliselt kättesaadavad *terviklikus, struktureeritud, üldkasutatavas ja masinloetavas vormingus. Toote kasutamisel loodud andmeid ja seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid, mida andmevaldaja ilma ebaproportsionaalsete jõupingutusteta seaduslikult omandab või saab seaduslikult omandada ühendatud tootest või seotud teenusest, tulenevalt näiteks toote disainilahendusest, andmevaldaja poolt kasutajaga seotud teenuste osutamiseks sõlmitud lepingust või andmetele juurdepääsu tehnilistest vahenditest, nimetatakse hõlpsasti kättesaadavateks andmeteks. Hõlpsasti kättesaadavad andmed ei hõlma andmeid, mis on loodud ühendatud toote kasutamisel, kui ühendatud toote disainilahendus ei näe ette selliste andmete talletamist või edastamist väljaspool komponenti, milles need on loodud, või ühendatud toodet tervikuna.*

Käesolevat määrust ei tohiks seega käsitada nii, nagu looks see kohustuse talletada andmeid ühendatud toote keskses andmetöötlusüksuses. Sellise kohustuse puudumine ei tohiks takistada tootjat või andmevaldajat vabatahtlikult kasutajaga selliste kohanduste tegemises kokku leppimast. Käesolevas määruses sätestatud disainilahendust puudutavad kohustused ei piira ka määruse (EL) 2016/679 artikli 5 lõike 1 punktis c sätestatud võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte kohaldamist ning neid ei tohiks käsitada nii, nagu looksid need kohustuse disainida ühendatud tooteid ja seotud teenuseid nii, et nende abil talletataks või töödeldaks muid isikuandmeid kui isikuandmed, mida on vaja töötlemise eesmärkidel. Liidu või riigisiseses õiguses võib täiendavalt täpsustada erijooni, näiteks ühendatud toodete või seotud teenuste kaudu kättesaadavad toote kasutamisel loodud andmed, võttes arvesse, et sellised andmed võivad olla hädavajalikud kõnealuste ühendatud toodete või seotud teenuste tõhusaks toimimiseks, nende remontimiseks või hooldamiseks või seotud teenuste jaoks. Kui ühendatud toote või seotud teenuse hilisem ajakohastamine või muutmine tootja või muu isiku poolt põhjustab juurdepääsetavate andmete lisandumise või algselt juurdepääsetavate andmete piiramise, peaks kasutajale sellistest muudatustest ajakohastamise või muutmise käigus teatama.

- (21) Kui *kasutajaks peetakse* mitut isikut või üksust, *näiteks kaasomandi korral või kui omanik, rendileandja või liisinguandja jagab andmetele juurdepääsu või nende kasutamise õigusi*, peaks *ühendatud* toote või seotud teenuse või asjaomase liidese disainilahendus *võimaldama igale kasutajale* juurdepääsu nende loodud andmetele. Andmeid loovate *ühendatud* toodete kasutamiseks peavad kasutajad tavaliselt looma kasutajakonto. Kasutajakonto võimaldab *andmevaldajal, kes võib olla* tootja, kasutajat tuvastada. Seda võib kasutada ka sidevahendina ning selleks, et esitada ja töödelda andmetele juurdepääsu taotlusi. *Kui samale kasutajale on omavahel integreeritud ühendatud tooteid müünud, rentinud või liisunud või seotud teenuseid osutanud mitu tootjat või seotud teenuste osutajat, peaks kasutaja pöörduma iga isiku poole, kellega ta on sõlminud lepingu.* Tavaliselt mitme isiku kasutatavate ühendatud toodete tootjad või disainerid peaksid võtma kasutusele vajalikud mehhanismid, mis võimaldavad vajaduse korral luua üksikisikutele eraldi kasutajakontosid või annavad mitmele isikule võimaluse kasutada sama kasutajakontot. *Kontolahendused peaksid võimaldama kasutajatel kustutada oma kontosid ja nendega seotud andmeid ning võiksid võimaldada kasutajatel lõpetada andmetele juurdepääs, nende kasutamine või jagamine või esitada sellise lõpetamise taotlusi, võttes eelkõige arvesse olukordi, kus ühendatud toote omandiõigus või kasutusviis muutub.* Kasutajale tuleks anda juurdepääs lihtsa taotlusmehhanismi kaudu, mis võimaldab automaatset täitmist ning ei eelda, et taotluse peaks läbi vaatama või heaks kiitma tootja või andmevaldaja. See tähendab, et andmed tuleks teha kättesaadavaks üksnes siis, kui kasutaja juurdepääsu tegelikult soovib. Kui andmetele juurdepääsu taotlust ei ole võimalik automaatselt täita, näiteks kasutajakonto või ühendatud toote või seotud teenuse juurde kuuluva mobiilirakenduse kaudu, peaks tootja teavitama kasutajat sellest, kuidas andmetele juurde pääseb.

- (22) Ühendatud tooted võivad olla disainitud nii, et teatavad andmed tehakse vahetult **kättesaadavaks** sisseehitatud andmetalletusseadmest või kaugserverist, kuhu andmed edastatakse. Juurdepääs sisseehitatud andmetalletusseadmele võib olla tagatud kaablipõhiste või traadita kohtvõrkude kaudu, mis on ühendatud üldkasutatava elektroonilise side teenuse või mobiilsidevõrguga. Serveri puhul võib tegemist olla tootja enda kohaliku serverivõimsusega või serverivõimsusega, mis kuulub kolmandale isikule või pilvteenuse osutajale. **Määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 8 määratletud volitatud töötlejaid ei peeta andmevaldajateks. Määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 7 määratletud vastutav töötleja võib aga volitatud töötlejatele panna eriülesande teha andmed kättesaadavaks. Ühendatud tooted võivad olla disainitud nii, et kasutajal või kolmandal isikul oleks võimalik andmeid töödelda ühendatud tootes, tootja andmetöötlussüsteemis või kasutaja või kolmanda isiku valitud infotehnoloogia (IT) keskkonnas.**

(23) Tarbija- ja töökeskkonna digiteerimises on üha suurem roll virtuaalassistentidel, mis toimivad kasutajasõbraliku liidesena, mille kaudu saab esitada sisu, hankida teavet või aktiveerida internetiga ühendatud **tooteid** . Virtuaalassistentid võivad toimida ühtse väravana näiteks nutikodu keskkonnas ja salvestada märkimisväärse koguses asjakohaseid andmeid selle kohta, kuidas kasutajad on kontaktis internetiga ühendatud toodetega, sealhulgas nendega, mille on tootnud muud isikud; virtuaalassistentid võivad asendada tootja pakutavate liideste, näiteks puuteekraanide või nutitelefoni rakenduste kasutamist. Kasutaja võib soovida teha sellised andmed kättesaadavaks kolmandast isikust tootjatele ja võimaldada uudseid nutiteenuseid. Virtuaalassistentide suhtes tuleks kohaldada käesoleva määrusega ette nähtud andmetele juurdepääsu õigusi. Käesolevas määruses ette nähtud andmetele juurdepääsu õigusi **tuleks samuti kohaldada** andmete suhtes, mis luuakse, kui kasutaja on ühendatud tootega kontaktis virtuaalassistenti kaudu, mida pakub muu üksus kui **ühendatud** toote tootja. Käesoleva määruse kohaldamisalasse **peaksid** sellegipoolest **kuuluma** üksnes andmed, mis tulenevad kasutaja ja **ühendatud** toote **või seotud teenuse** vahelisest kontaktist virtuaalassistenti kaudu. Virtuaalassistenti loodud andmed, mis ei käsitle **ühendatud** toote **või seotud teenuse** kasutamist, ei kuulu käesoleva määruse kohaldamisalasse.

- (24) Enne **ühendatud** toote ostu-, rendi- või liisingulepingu sõlmimist **peaks müüja, rendileandja või liisinguandja, kes võib olla tootja**, andma kasutajale selgel ja arusaadaval kujul teavet **toote kasutamisel loodud andmete kohta, mida ühendatud toode suudab luua, sealhulgas selliste andmete liigi, vormingu ja hinnangulise mahu kohta. See võiks hõlmata teavet andmestruktuuride, andmevormingute, sõnastike, klassifitseerimisskeemide, taksonoomiate ja koodiloendite kohta, kui see on kättesaadav, ning selget ja piisavat teavet, mis on oluline kasutaja õiguste kasutamiseks** seoses sellega, kuidas andmeid **■** võib talletada ja välja võtta ning kuidas neile võib juurde pääseda, sealhulgas rakendusliideste kasutustingimusi ja teenusekvaliteeti või vajaduse korral tarkvara-arenduskomplektide pakkumist käsitlevat teavet. See kohustus tagab läbipaistvuse seoses **toote kasutamisel loodud** andmetega ja lihtsustab kasutaja jaoks juurdepääsu. **Teavitamiskohustust võiks täita näiteks säilitades veebis stabiilset ühtset ressursilokaatorit (URL), mida saab levitada asjakohasele teabele osutava veebilingi või ruutkoodina, mille müüja, rendileandja või liisinguandja, kes võib olla tootja, saab kasutajale esitada enne ühendatud toote ostu-, rendi- või liisingulepingu sõlmimist. Igal juhul on vaja, et kasutajal oleks võimalik talletada teavet viisil, mis on kättesaadav hilisemaks kasutamiseks ja võimaldab talletatud teavet muutmata kujul taasesitada.**

Ei saa eeldada, et andmevaldaja talletab ühendatud toote kasutaja vajaduste arvesse võtmiseks andmeid määramata ajaks, kuid ta peaks rakendama mõistlikku andmete säilitamise korda kooskõlas määruse (EL) 2016/679 artikli 5 lõike 1 punktis e sätestatud säilitamise piirangu põhimõttega, mis võimaldab käesoleva määrusega ette nähtud andmetele juurdepääsu õigusi tulemuslikult kohaldada. Teabe esitamise kohustus ei mõjuta vastutava töötleja kohustust anda andmesubjektile teavet kooskõlas määruse (EL) 2016/679 artiklitega 12, 13 ja 14. Kohustus esitada enne seotud teenuse osutamise lepingu sõlmimist teavet peaks olema tulevasel andmevaldajal, olenemata sellest, kas andmevaldaja sõlmib ühendatud toote ostu-, rendi- või liisingulepingu. Kui teave muutub ühendatud toote kasutusea või seotud teenuse lepinguperioodi jooksul, sealhulgas juhul, kui kõnealuste andmete kasutamise eesmärk muutub võrreldes algselt kindlaksmääratud eesmärgiga, tuleks see teave esitada ka kasutajale.

- (25) Käesolevat määrust *ei tohiks käsitada nii, nagu antaks sellega andmevaldajatele uusi õigusi kasutada toote kasutamisel loodud andmeid või seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid. Kui ühendatud toote tootja on andmevaldaja, peaks tootja alus isikustamata andmete kasutamiseks olema tootja ja kasutaja vaheline leping. Selline leping võib olla sellise seotud teenuse osutamise lepingu osa, mille saab sõlmida koos ühendatud toote ostu-, rendi- või liisingulepinguga. Lepingutingimus, mis näeb ette, et andmevaldaja võib kasutada toote kasutamisel loodud andmeid või seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid, peaks olema kasutaja jaoks läbipaistev, sealhulgas eesmärgi osas, mille jaoks andmevaldaja kavatses andmeid kasutada. Sellised eesmärgid võivad hõlmata ühendatud toote või seotud teenuste toimimise parandamist, uute toodete või teenuste väljatöötamist või andmete koondamist, et teha seeläbi saadud andmed kättesaadavaks kolmandatele isikutele, tingimusel et sellised saadud andmed ei võimalda tuvastada ühendatud tootest andmevaldajale edastatud konkreetseid andmeid ega võimalda kolmandal isikul neid andmeid andmekogumist saada. Lepinguga muutmise peaks sõltuma kasutaja teadlikust nõusolekust. Käesolev määrus ei takista pooltel kokku leppimast lepingutingimustes, mille tulemusel andmevaldaja välistab isikustamata andmete või teatavate isikustamata andmekategooriate kasutamise või piirab seda. Samuti ei takista see pooltel kokku leppimast teha toote kasutamisel loodud andmed või seotud teenuse kasutamisel loodud andmed kolmandatele isikutele kättesaadavaks vahetult või kaudselt, sealhulgas teise andmevaldaja kaudu, kui see on asjakohane.*

Samuti ei takista käesolev määrus liidu õigusest või liidu õigusega kooskõlas olevast liikmesriigi õigusest tulenevaid sektoripõhiseid regulatiivseid nõudeid, mis välistaks teatavate selliste andmete kasutamise andmevaldaja poolt või piiraks seda, lähtudes täpselt kindlaks määratud avaliku korra kaalutlustest. ***Käesolev määrus ei takista ettevõtjatevaheliste suhete puhul kasutajaid tegemast andmeid kättesaadavaks kolmandatele isikutele või andmevaldajatele mis tahes seadusliku lepingutingimuse kohaselt, sealhulgas leppides kokku selliste andmete edasise jagamise piiramises, või saamast proportsionaalselt hüvitist näiteks selle eest, et nad loobuvad õigusest selliseid andmeid kasutada või jagada. Kuigi andmevaldaja mõiste ei hõlma üldiselt avaliku sektori asutusi, võib see hõlmata riigi osalusega äriühinguid.***

(26) *Selleks et soodustada isikustamata andmete likviidsete, õiglaste ja tõhusate turgude tekkimist, peaks ühendatud toodete kasutajatel olema põhimõtteliselt võimalik jagada andmeid teistega, sealhulgas ärielistel eesmärkidel, tehes selleks võimalikult vähe õiguslikke ja tehnilisi jõupingutusi. Praegu on ettevõtjatel sageli raske põhjendada personali- või andmetöötuskulusid, mis on vajalikud isikustamata andmekogumite või andmetoodete ettevalmistamiseks ning nende pakkumiseks võimalikele vastaspooltele andmevahendusteenuste kaudu, sealhulgas andmeturgudel. Ettevõtjaid takistab isikustamata andmete jagamisel seega märkimisväärselt asjaolu, et andmekogumite või andmetoodete hooldamisse ja kättesaadavaks tegemisse investeerimisest saadav majanduslik tulu ei ole prognoositav. Selleks et liidus saaksid tekkida isikustamata andmete likviidsed, õiglased ja tõhusad turud, tuleb selgitada, millisel isikul on õigus selliseid andmeid turul pakkuda. Seetõttu peaks kasutajatel olema õigus jagada andmesaajatega isikustamata andmeid ärielistel ja mitteärielistel eesmärkidel. Nii võiks andmeid jagada vahetult kasutaja, seda võidaks teha kasutaja taotluse alusel, andmevaldaja kaudu või andmevahendusteenuste kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2022/868²⁸ reguleeritud andmevahendusteenused võivad hõlbustada andmepõhist majandust, luues kasutajate, andmesaajate ja kolmandate isikute vahel ärisuhted, ning võivad toetada kasutajaid nende andmete kasutamise õiguse teostamisel, näiteks tagades andmete anonüümimise või mitmelt üksikasutajalt saadud andmetele juurdepääsu koondamise.*

²⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/868 Euroopa andmehalduse kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1724 (andmehalduse määrus) (ELT L 152, 3.6.2022, lk 1).*

Kui andmed jäetakse välja andmevaldaja kohustusest teha need kasutajatele või kolmandatele isikutele kättesaadavaks, võib selliste andmete ulatuse täpsustada kasutaja ja andmevaldaja vahelises lepingus seotud teenuse osutamise kohta, nii et kasutajad saaksid hõlpsasti kindlaks teha, millised andmed on nende jaoks kättesaadavad andmesaajate või kolmandate isikutega jagamiseks. Andmevaldajad ei tohiks teha toote kasutamisel loodud isikustamata andmeid kolmandatele isikutele kättesaadavaks ärielistel ega mitteärielistel eesmärkidel, välja arvatud kasutajaga sõlmitud lepingu täitmiseks, ilma et see piiraks liidu või riigisisesele õigusele põhinevaid õiguslikke nõudeid, mille kohaselt andmevaldaja peab andmed kättesaadavaks tegema. Vajaduse korral peaksid andmevaldajad panema kolmandatele isikutele lepingulise kohustuse andmevaldajatelt saadud andmeid mitte edasi jagada.

(27) Sektorites, mida iseloomustab väike arv tootjaid, kes varustavad lõppkasutajaid **ühendatud toodetega, võivad kasutajate võimalused andmetele juurde pääseda ning neid kasutada ja jagada olla** piiratud. Sellisel juhul võivad lepingud olla kasutajate võimestamise eesmärgi saavutamiseks ebapiisavad, mistõttu on kasutajatel raske enda ostetud, renditud või liisitud ühendatud tootega loodud andmete põhjal väärtust luua. Seega on väiksemate uuenduslike ettevõtjate potentsiaal pakkuda konkurentsivõimelisel viisil andmepõhiseid lahendusi mitmekesise andmepõhise majanduse jaoks liidus piiratud. Seepärast peaks käesolev määrus tuginema konkreetsete sektorite hiljutistele suundumustele, nagu põllumajandusandmete lepingulise jagamise käitumisjuhend. Sektoripõhiste vajaduste ja eesmärkide täitmiseks võib vastu võtta liidu või riigisisese õiguse sätteid. Lisaks ei tohiks **andmevaldajad** kasutada hõlpsasti kättesaadavaid andmeid, mis on isikustamata andmed, teabe saamiseks kasutaja majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite või kõnealuse kasutamise kohta muul moel, mis võiks kahjustada selle kasutaja äripositsiooni turgudel, kus ta tegutseb. See võib hõlmata ettevõtja või põllumajandusettevõtja üldist tulemuslikkust käsitlevate teadmiste kasutamist kasutajaga tema toodete või põllumajandussaaduste võimaliku omandamise üle peetavatel lepinguläbirääkimistel kasutaja kahjuks, või sellise teabe kasutamist andmete sisestamiseks suurematesse koondandmebaasidesse teatavate turgude kohta, näiteks eelseisva saagikoristushooaja saagikust käsitlevatesse andmebaasidesse, kuna selline kasutamine võib kasutajat kaudselt negatiivselt mõjutada. Kasutajale tuleks anda vajalik tehniline liides lubade haldamiseks, eelistatavalt detailsete lubamisvõimalusega (näiteks „luba üks kord“ või „luba seda rakendust või teenust kasutades“), sealhulgas võimalus kõnealuseid lubasid kehtetuks tunnistada.

- (28) Lepingutes andmevaldaja ja tarbija kui andmeid loova **ühendatud** toote või seotud teenuse kasutaja vahel kohaldatakse **liidu tarbijaõigust, eelkõige** direktiive 93/13/EMÜ ja **2005/29/EÜ** tagamaks, et tarbija suhtes ei kohaldata ebaõiglasi lepingutingimusi. Käesoleva määruse kohaldamiseks ei tohiks ettevõtja suhtes ühepoolselt kehtestatud ebaõiglased lepingutingimused olla kõnealusele ettevõtjale siduvad.
- (29) **Andmevaldajad** võivad nõuda asjakohast kasutaja tuvastamist, et kontrollida tema õigust andmetele juurde pääseda. Isikuandmete puhul, mida volitatud töötaja töötleb vastutava töötaja nimel, peaksid **andmevaldajad** tagama, et juurdepääsutaotluse võtab vastu ja seda menetleb volitatud töötaja.

- (30) Kasutajal peaks olema võimalus kasutada andmeid kõigil seaduslikel eesmärkidel. See hõlmab käesolevast määrusest tulenevaid õigusi kasutades kasutaja saadud andmete esitamist kolmandale isikule, kes pakub järelturu teenust, mis võib konkureerida andmevaldaja osutatava teenusega, või andmevaldajale juhiste andmist niimoodi tegutsemiseks. Asjaomase **taotluse peaks esitama kasutaja või kasutaja nimel tegutsev volitatud kolmas isik, sealhulgas andmevahendusteenuse osutaja. Andmevaldajad** peaks tagama, et **■** kolmandale isikule kättesaadavaks tehtud andmed on sama täpsed, täielikud, usaldusväärsed, asjakohased ja ajakohastatud kui andmed, millele andmevaldajal endal on **ühendatud** toote või seotud teenuse kasutamisel juurdepääs või juurdepääsuõigus. Andmete töötlemisel tuleks austada kõiki **■** intellektuaalomandi õigusi. Oluline on säilitada stiimulid investeerida toodetesse, mille funktsioonid põhinevad nendes toodetesse paigaldatud anduritest saadavate andmete kasutamisel.

(31) *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/943²⁹ on sätestatud, et ärisaladuse omandamist, kasutamist või avalikustamist peetakse seaduslikuks muu hulgas juhul, kui liidu või liikmesriigi õigus sellist omandamist, kasutamist või avalikustamist nõuab või lubab. Kuigi käesoleva määrusega nõutakse andmevaldajatel teatavate andmete avalikustamist kasutajatele või kasutaja valitud kolmandatele isikutele, isegi kui sellised andmed kvalifitseeruvad kaitstavaks ärisaladuseks, tuleks määrust tõlgendada nii, et säiliks direktiivi (EL) 2016/943 kohane ärisaladuste kaitse. Seda silmas pidades peaks andmevaldajatel olema võimalik nõuda, et kasutajad või kasutaja valitud kolmandad isikud säilitaksid ärisaladusena käsitatavate andmete salastatuse. Sel otstarbel peaksid andmevaldajad ärisaladused enne andmete avalikustamist kindlaks määrama ning neil peaks olema võimalik leppida kasutajate või kasutaja valitud kolmandate isikutega kokku vajalikes meetmetes selliste andmete konfidentsiaalsuse säilitamiseks, sealhulgas kasutades lepingu näidistingimusi, konfidentsiaalsuskokkuleppeid, rangeid juurdepääsuprotokolle, tehnilisi standardeid ja tegevusjuhendite kohaldamist. Lisaks lepingu näidistingimustele, mida komisjon töötab välja ja soovitab, võib käesoleva määruse eesmärgi saavutamisele kaasa aidata ka andmete töötlemisel ärisaladuste kaitset käsitlevate tegevusjuhendite ja tehniliste standardite kehtestamine, mida tuleks soodustada. Kui kokkulepe vajalike meetmete kohta puudub või kui kasutaja või tema valitud kolmas isik ei rakenda kokkulepitud meetmeid või kahjustab ärisaladuse konfidentsiaalsust, peaks andmevaldajal olema võimalik ärisaladusena määratletud andmete jagamine lõpetada või jagamine peatada.*

²⁹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset (ELT L 157, 15.6.2016, lk 1).*

Sellistel juhtudel peaks andmevaldaja esitama otsuse kasutajale või kolmandale isikule kirjalikult ja põhjendamatu viivitusega teavitama andmevaldaja asukohaliikmesriigi pädevat asutust, et ta on andmete jagamisest keeldunud või selle peatanud, ning täpsustama, milliseid meetmeid ei ole kokku lepitud või rakendatud, ja kui see on asjakohane, millise ärisaladuse konfidentsiaalsust on kahjustatud. Andmevaldajad ei või põhimõtteliselt jätta käesoleva määruse kohast andmetele juurdepääsu taotlust rahuldamata üksnes põhjusel, et teatavaid andmeid peetakse ärisaladuseks, sest see õonestaks käesoleva määruse kavandatud mõju. Erandlikel asjaoludel peaks andmevaldaja, kes on ärisaladuse omaja, saama kõnealustele konkreetsetele andmetele juurdepääsu taotluse igal üksikjuhul eraldi rahuldamata jätta, kui ta suudab kasutajale või kolmandale isikule tõendada, et kasutaja või kolmanda isiku võetud tehnilistest ja korralduslikest meetmetest hoolimata on väga tõenäoline, et selle ärisaladuse avalikustamine põhjustab suurt majanduslikku kahju. Suur majanduslik kahju tähendab tõsist ja korvamatut majanduslikku kahju. Andmevaldaja peaks kasutajale või kolmandale isikule oma keeldumist põhjendamatu viivitusega igakülgsest kirjalikult põhjendama ning teavitama pädevat asutust. Põhjendus peaks tuginema objektiivsetele asjaoludele, mis näitavad teatavate andmete avalikustamisest eeldatavalt tuleneva suure majandusliku kahju konkreetset ohtu ja põhjuseid, miks taotletud andmete kaitseks võetud meetmeid ei peeta piisavaks. Sellega seoses võib arvesse võtta võimalikku negatiivset mõju küberturvalisusele. Ilma et see piiraks õigust pöörduda liikmesriigi kohtusse, kui kasutaja või kolmas isik soovib vaidlustada andmevaldaja otsust andmete jagamisest keelduda või see lõpetada või peatada, võib kasutaja või kolmas isik esitada kaebuse pädevale asutusele, kes peaks põhjendamatu viivitusega otsustama, kas ja millistel tingimustel peaks andmete jagamine algama või jätkuma, või võib leppida andmevaldajaga kokku, et küsimus edastatakse vaidluste lahendamise organile. Käesolevas määruses sätestatud erandid andmetele juurdepääsu õigusest ei tohiks mingil juhul piirata määruse (EL) 2016/679 kohast andmesubjektide juurdepääsu ja andmete ülekandmise õigust.

(32) *Käesoleva määruse eesmärk on lisaks uute innovatiivsete ühendatud toodete või seotud teenuste väljatöötamise soodustamisele ja järelturgudel innovatsiooni stimuleerimisele ka arendustöö edendamine täiesti uude teenuste puhul, mille puhul kasutatakse kõnealuseid andmeid, sealhulgas mitmesugustest ühendatud toodetest või seotud teenustest saadud andmeid. Samal ajal on käesoleva määruse eesmärk vältida investeerimisstiimulite kahjustamist selle ühendatud toote tüübi puhul, millest andmeid saadakse, näiteks kui andmeid kasutatakse konkureeriva ühendatud toote väljatöötamiseks, mida kasutajad peavad vahetatavaks või asendatavaks, eelkõige lähtudes ühendatud toote omadustest, hinnast ja kasutusotstarbest. Käesoleva määruse kohaselt ei ole keelatud arendada seotud teenust, kasutades käesoleva määruse alusel saadud andmeid, kuna sellel oleks ebasoovitav pärssiv mõju innovatsioonile. Käesoleva määruse alusel kättesaadavate andmete kasutamise keelamine konkureeriva ühendatud toote väljatöötamiseks kaitseb andmevaldajate innovatsioonipüüdlusi. See, kas ühendatud toode konkureerib tootega, millest andmed pärinevad, sõltub sellest, kas need kaks ühendatud toodet konkureerivad samal tooteturul. Selle kindlakstegemisel lähtutakse liidu konkurentsioiguse väljakujunenud põhimõtetest, mis käsitlevad asjaomase tooteturu kindlaksmääramist. Andmete kasutamise muud seaduslikud viisid võivad aga hõlmata pöördprojekteerimist, tingimusel et see vastab käesolevas määruses ning liidu või riigisisises õiguses sätestatud nõuetele. Seda võidakse teha ühendatud toote remontimiseks või kasutusea pikendamiseks või ühendatud toodetele järelturu teenuste osutamiseks.*

- (33) Kolmas isik, kellele andmed kättesaadavaks tehakse, võib olla *füüsiline või juriidiline isik, näiteks* tarbija, ettevõtja, teadusasutus, mittetulundusühendus *või kutsetegevuse raames tegutsev üksus*. Andmete kolmandale isikule kättesaadavaks tegemisel ei tohiks andmevaldaja kuritarvitada oma positsiooni, püüdes saavutada konkurentsieelist turgudel, kus andmevaldaja ja kolmas isik võivad olla otseses konkurents. Seega ei tohiks andmevaldaja kasutada hõlpsasti kättesaadavaid andmeid **■** teabe saamiseks kolmanda isiku majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite või kasutamise kohta mis tahes moel, mis võiks kahjustada kasutaja äripositsiooni turgudel, kus kolmas isik tegutseb. *Kasutajal peaks olema võimalik jagada isikustamata andmeid kolmandate isikutega ärilistel eesmärkidel. Kasutaja nõusolekul ja käesoleva määruse sätteid järgides peaks kolmandatel isikutel olema võimalik anda kasutaja antud andmetele juurdepääsu õigused üle muudele kolmandatele isikutele, sealhulgas hüvitise eest. Ettevõtjatevahelised andmevahendajad ja isikuandmete haldamise süsteemid, millele määruses (EL) 2022/868 viidatakse kui andmevahendusteenustele, võivad toetada kasutajaid või kolmandaid isikuid ärisuhete loomisel määramata arvu võimalike vastaspooltega mis tahes seaduslikul eesmärgil, mis kuulub käesoleva määruse kohaldamisalasse. Neil võib olla oluline roll andmetele juurdepääsu koondamisel, et hõlbustada suurandmete analüüsi või masinõpet, tingimusel et kasutajad säilitavad täieliku kontrolli selle üle, kas nad annavad oma andmed sellisesse koondamisse, ja äritingimuste üle, mille alusel nende andmeid kasutatakse.*

- (34) Ühendatud toote või seotud teenuse kasutamine võib eelkõige juhul, kui kasutaja on füüsiline isik, luua andmeid, mis on seotud andmesubjektiga. Selliste andmete töötlemise suhtes kohaldatakse määrusega (EL) 2016/679 kehtestatud norme, sealhulgas juhul, kui andmekogumis sisalduvad isikuandmed ja isikustamata andmed on lahutamatu seotud. Andmesubjekt võib olla kasutaja või mõni muu füüsiline isik. Isikuandmeid võib taotleda ainult vastutav töötleja või andmesubjekt. Andmesubjektist kasutajal on teatavatel tingimustel määruse (EL) 2016/679 alusel õigus tutvuda teda puudutavate isikuandmetega ning käesolev määrus neid õigusi ei mõjuta. Käesoleva määruse kohaselt on füüsilisest isikust kasutajal lisaks õigus pääseda juurde kõigile ühendatud toote kasutamisel loodud andmetele sõltumata sellest, kas tegemist on isikuandmete või isikustamata andmetega. Kui kasutaja ei ole andmesubjekt, vaid ettevõtja, sealhulgas üksikettevõtja, loetakse kasutajaks vastutav töötleja, välja arvatud juhul, kui ühendatud toodet kasutatakse ühiselt kodumajapidamises. Seega peab sellisel kasutajal, kes kavatses vastutava töötlejana taotleda ühendatud toote või seotud teenuse kasutamisel loodud isikuandmeid, olema andmete töötlemiseks määruse (EL) 2016/679 artikli 6 lõike 1 kohaselt nõutav õiguslik alus, näiteks andmesubjekti nõusolek või **andmesubjektiga sõlmitud lepingu täitmine**. Selline kasutaja peaks tagama, et andmesubjekti teavitatakse nõuetekohaselt nende andmete töötlemise täpsetest, selgelt sõnastatud ning õiguspärastest eesmärkidest ja sellest, kuidas andmesubjekt saab oma õigusi tõhusalt kasutada. Kui andmevaldaja ja kasutaja on kaasvastutavad töötlejad määruse (EL) 2016/679 artikli 26 tähenduses, peavad nad omavahelise kokkuleppega läbipaistval viisil kindlaks määrama oma asjakohased kohustused kõnealuse määruse järgimisel. Tuleks mõista, et selline kasutaja võib pärast andmete kättesaadavaks tegemist omakorda saada andmevaldajaks, kui ta vastab käesoleva määruse kriteeriumidele, ning tema suhtes kohaldatakse seega käesoleva määruse kohast andmete kättesaadavaks tegemise kohustust.

- (35) Toote kasutamisel loodud andmed või seotud teenuse **kasutamise** andmed tuleks teha kolmandale isikule kättesaadavaks üksnes kasutaja taotlusel. Käesoleva määrusega täiendatakse vastavalt määruse (EL) 2016/679 artiklis 20 sätestatud andmesubjektide õigust saada neid puudutavaid isikuandmeid struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul ja neid andmeid teisele vastutavale töötlejale üle kanda, kui asjaomaseid andmeid töödeldakse **automatiseeritult**, lähtudes kõnealuse määruse artikli 6 lõike 1 punktist a või artikli 9 lõike 2 punktist a või artikli 6 lõike 1 punktis b osutatud lepingust. Andmesubjektidel on samuti õigus nõuda isikuandmete edastamist otse ühelt vastutavalt töötlejalt teisele, kuid ainult juhul, kui see on tehniliselt teostatav. Määruse (EL) 2016/679 artiklis 20 täpsustatakse, et see puudutab andmesubjekti esitatud andmeid, kuid ei täpsustata, kas see nõuab andmesubjekti aktiivset tegevust või kohaldatakse seda ka olukordades, kus **ühendatud** toode või seotud teenus on kavandatud nii, et see jälgib andmesubjekti käitumist või muud andmesubjektiga seotud teavet passiivselt. Käesoleva määrusega ette nähtud õigused täiendavad mitmel moel määruse (EL) 2016/679 artikli 20 kohast õigust isikuandmeid saada ja üle kanda. Käesoleva määrusega antakse kasutajatele õigus pääseda juurde mis tahes toote kasutamisel loodud andmetele või seotud teenuse **kasutamisel loodud andmetele** ja teha need kolmandatele isikutele kättesaadavaks, olenemata sellest, kas tegemist on isikuandmetega, kas tegemist on aktiivselt esitatud või passiivselt jälgitavate andmetega, ning olenemata töötlemise õiguslikust alusest.

Erinevalt määruse (EL) 2016/679 artiklist 20 ■ nähakse käesoleva määrusega ette ja tagatakse, et kolmandate isikute juurdepääs igat liiki andmetele, mis kuuluvad määruse kohaldamisalasse, on tehniliselt teostatav, olgu siis tegemist isikuandmete või isikustamata andmetega, *kindlustades seega, et tehnilised takistused ei pärsi ega tõkesta enam juurdepääsu sellistele andmetele*. Samuti võimaldab see *andmevaldajatel* kehtestada kasutaja *ühendatud* toote loodud andmetele otsese juurdepääsu võimaldamisel tekkinud kulude eest mõistliku hüvitise, mida peavad tasuma kolmandad isikud, kuid mitte kasutaja. Kui andmevaldaja ja kolmas isik ei suuda sellise otsese juurdepääsu tingimustes kokku leppida, ei tohiks andmesubjekti mingil viisil takistada kasutamast määruses (EL) 2016/679 sätestatud õigusi, sealhulgas andmete ülekandmise õigust, kasutades õiguskaitsevahendeid kooskõlas nimetatud määrusega. Sellega seoses tuleb mõista, et määruse (EL) 2016/679 kohaselt ei võimalda leping andmevaldajal ega kolmandal isikul töödelda isikuandmete eriliike.

- (36) Juurdepääs lõppseadmesse talletatud ja selle kaudu juurdepääsetavatele andmetele kuulub direktiivi 2002/58/EÜ kohaldamisalasse ja selleks on vaja abonendi või kasutaja nõusolekut nimetatud direktiivi tähenduses, välja arvatud juhul, kui see on tingimata vajalik, et osutada infoühiskonna teenust, mida kasutaja või abonent on sõnaselgelt taotlenud, või üksnes side edastamiseks. Direktiiviga 2002/58/EÜ **■** kaitstakse kasutaja lõppseadme terviklust seoses töötlemis- ja talletamisfunktsioonide kasutamisega ning teabe kogumisega. Asjade interneti seadmeid käsitatakse lõppseadmena, kui need on otseselt või kaudselt ühendatud üldkasutatava sidevõrguga.
- (37) Kasutajate ärakasutamise vältimiseks peaksid kolmandad isikud, kellele andmed on kasutaja taotlusel kättesaadavaks tehtud, töötleva neid andmeid üksnes kasutajaga kokku lepitud eesmärkidel ja jagama neid mõne muu kolmanda isikuga üksnes **juhul, kui kasutaja on selliseks andmete jagamiseks nõusoleku andnud.**

- (38) Kooskõlas võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttega peaks **kolmandad isikud** saama juurdepääsu üksnes sellisele teabele, mis on vajalik kasutaja soovitud teenuse osutamiseks. Pärast andmetele juurdepääsu saamist peaks kolmas isik neid töötleva **kasutajaga kokkulepitud eesmärkidel ilma andmevaldaja sekkumiseta**. Kasutajal peaks olema sama lihtne keelata kolmanda isiku juurdepääs andmetele või see lõpetada kui tal on juurdepääsu lubada. **Kolmandad isikud ja andmevaldajad** ei tohiks **teha kasutajate valikute ega õiguste kasutamist tarbetult keeruliseks, sealhulgas pakkudes kasutajatele valikuid mitteneutraalsel viisil ega** kasutajat sundida, petta ega temaga manipuleerida, ega õõnestada või kahjustada kasutaja sõltumatust, otsuste tegemist või valikuid, sealhulgas digitaalse kasutajaliidese või selle osa abil. Sellega seoses ei tohiks kolmandad isikud **ega andmevaldajad** oma digiliideste kavandamisel kasutada petuelemente. Petuelemendid on disainivõtted, mille kaudu tarbijaid survestatakse või sunnitakse pettuse abil tegema otsuseid, millel on neile negatiivsed tagajärjed. Selliseid manipuleerivaid võtteid saab kasutada selleks, et veenda kasutajaid, eriti haavatavaid tarbijaid, käituma soovimatul viisil, petta kasutajaid, suunates neid tegema otsuseid andmete avalikustamise tehingute kohta või põhjendamatult kallutades teenuse kasutajate otsustusprotsessi viisil, mis pärsib või kahjustab nende sõltumatust, otsuste tegemist ja valikuvabadust.

Tavapäraseid ja õiguspäraseid kaubandustavasid, mis on kooskõlas liidu õigusega, ei tohiks iseenesest pidada petuelementideks. Kolmandad isikud *ja andmevaldajad* peaksid täitma oma asjakohasest liidu õigusest tulenevaid kohustusi, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivides 98/6/EÜ³⁰ ja 2000/31/EÜ³¹ ning direktiivides 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL sätestatud nõudeid.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiiv 98/6/EÜ tarbijakaitse kohta tarbijatele pakutavate toodete hindade avaldamisel (EÜT L 80, 18.3.1998, lk 27).

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, 17.7.2000, lk 1).

- (39) Samuti peaksid **kolmandad isikud** hoiduma käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate andmete kasutamisest üksikisikute profiilianalüüsi tegemiseks, välja arvatud juhul, kui need töötlemistoimingud on rangelt vajalikud kasutaja soovitud teenuse osutamiseks, *sealhulgas automatiseeritud töötlusel põhinevate otsuste tegemise puhul*. Nõue kustutada andmed, kui need ei ole kasutajaga kokkulepitud eesmärgil enam vajalikud, *välja arvatud juhul, kui isikustamata andmete puhul on sõlmitud vastupidine kokkulepe*, täiendab määruse (EL) 2016/679 artikli 17 kohast andmesubjekti õigust andmete kustutamisele. Kui kolmas isik on andmevahendusteenuste osutaja, kohaldatakse andmesubjekti suhtes määruses (EL) 2022/868 sätestatud kaitsemeetmeid. Kolmas isik võib kasutada andmeid uue ja uuendusliku ühendatud toote või seotud teenuse, kuid mitte konkureeriva ühendatud toote väljatöötamiseks.

- (40) Idufirmadel ja väikeettevõtjatel, kes kvalifitseeruvad soovitusel 2003/361/EÜ lisa artikli 2 alusel keskmise suurusega ettevõtjateks ning väiksema digivõimekusega traditsiooniliste sektorite ettevõtjatel on raskusi pääseda juurde asjakohastele andmetele. Käesoleva määruse eesmärk on hõlbustada nende üksuste juurdepääsu andmetele, tagades ühtlasi, et vastavad kohustused on võimalikult proportsionaalsed, et vältida ülereguleerimist. Samal ajal on tekkinud väike arv väga suuri ettevõtjaid, kellel on digimajanduses märkimisväärne majanduslik võim suurte andmemahatude kogumise ja koondamise kaudu ning tehnoloogiline taristu nende pealt raha teenimiseks. Nende väga suurte ettevõtjate hulka kuuluvad põhiplatvormiteenuseid osutavad ettevõtjad, kes kontrollivad digimajanduses terveid platvormide ökosüsteeme ning kellega olemasolevad või uued turuosalisel ei suuda konkureerida. ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2022/1925³²*** püütakse seda ebatõhusust ja tasakaalustamatust korvata, võimaldades komisjonil määrata ettevõtja pääsuvalitsejaks, ning kehtestatakse sellistele pääsuvalitsejatele mitu kohustust, sealhulgas keeld kombineerida teatavaid andmeid ilma nõusolekuta ja kohustus tagada määruse (EL) 2016/679 artikli 20 kohane tegelik andmete ülekandmise õigus. Koosõlas määrusega ***(EL) 2022/1925*** ja võttes arvesse nende ettevõtjate konkurentsitu suutlikkust andmeid saada, ei ole käesoleva määruse eesmärgi saavutamiseks vaja lisada pääsuvalitsejaid andmetele juurdepääsu õiguse saajate hulka, mis oleks ebaproportsionaalne andmevaldajate jaoks, kellele selliseid kohustusi kohaldatakse.

³² ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1925, mis käsitleb konkurentsile avatud ja õiglaseid turge digisektoris ning millega muudetakse direktiive (EL) 2019/1937 ja (EL) 2020/1828 (digiturgude määrus) (ELT L 265, 12.10.2022, lk 1).***

Pääsuvalitsejate selline lisamine piiraks tõenäoliselt ka käesolevast määrusest VKEdele tulenevat kasu, mis on seotud andmete väärtuse õiglase jagunemisega turuosaliste vahel.

See tähendab, et põhiplatvormiteenuseid osutav ettevõtja, kes on määratud pääsuvalitsejaks, ei saa käesoleva määruse alusel taotleda ega saada juurdepääsu kasutaja andmetele, mis on loodud ühendatud toote või seotud teenuse või virtuaalassistendi poolt.

■ Lisaks ei tohi kolmandad isikud, kellele andmed kasutaja taotlusel kättesaadavaks tehakse, teha andmeid kättesaadavaks pääsuvalitsejale. Näiteks ei tohi kolmas isik sõlmida teenuse osutamiseks allhankelepunguid pääsuvalitsejaga. See ei takista aga kolmandaid isikuid kasutamast pääsuvalitseja pakutavaid andmetöötlusteenuseid. *Samuti ei takista see kõnealuseid ettevõtjaid samu andmeid muude seaduslike vahendite abil hankimast ja kasutamast. Käesoleva määruse kohased juurdepääsuõigused aitavad kaasa tarbijate jaoks laiema teenustevaliku tagamisele. Kuna puudub mõju pääsuvalitsejate ja andmevaldajate vahelistele vabatahtlikele kokkulepetele, ei jätaks pääsuvalitsejatele juurdepääsu andmise piiramine neid turult kõrvale ega takistaks neid oma teenuseid pakkumast.*

- (41) Võttes arvesse praegust tehnoloogia taset, oleks mikroettevõtjatele ja väikeettevõtjatele liiga koormav kehtestada täiendavaid disainilahendust puudutavaid kohustusi nende toodetud või disainitud ühendatud toodete ja osutatud seotud teenuste suhtes. See ei ole aga nii juhul, kui mikroettevõtjal või väikeettevõtjal on soovitusel 2003/361 EÜ lisa artikli 3 tähenduses partnerettevõtja või sidusettevõtja, kes ei kvalifitseeru mikroettevõtjaks või väikeettevõtjaks, ning kui on sõlmitud allhankelepings ühendatud toote tootmiseks või disainimiseks või seotud teenuse pakkumiseks. Sellises olukorras on ettevõtja, kes on sõlminud tootmise või disainimise allhankelepingu mikroettevõtja või väikeettevõtjaga, võimeline alltöövõtjale asjakohast tasu maksma. Mikroettevõtja või väikeettevõtja kui andmevaldaja suhtes võib sellegipoolest kohaldada käesolevas määruses sätestatud nõudeid, kui ta ei ole toote tootja ega seotud teenuste osutaja. ***Üleminekuperioodi tuleks kohaldada ettevõtjale, kes on kvalifitseerunud keskmise suurusega ettevõtjaks vähem kui aasta, ning ühendatud toodetele aasta jooksul pärast nende turule laskmise kuupäeva keskmise suurusega ettevõtja poolt. Selline üheaastane ajavahemik võimaldab sellisel keskmise suurusega ettevõtjal kohaneda ja valmistuda, enne kui ta astub vastu konkurentsile tema toodetavate ühendatud toodete jaoks osutatavate teenuste turul, tuginedes käesolevas määruses sätestatud juurdepääsuõigustele. Üleminekuperioodi ei kohaldata, kui kõnealusel keskmise suurusega ettevõtjal on partnerettevõtja või sidusettevõtja, kes ei kvalifitseeru mikroettevõtjaks või väikeettevõtjaks või kui sellel keskmise suurusega ettevõtjal on sõlmitud allhankelepings ühendatud toote tootmiseks või disainimiseks või seotud teenuse pakkumiseks.***

(42) *Võttes arvesse mitmesuguseid ühendatud tooteid, mille loodavad andmed erinevad laadi, mahu ja sageduse poolest, millega kaasnevad eri tasemel andmete ja küberturvalisusega seotud riskid ning mis pakuvad eri väärtusega majanduslikke võimalusi, ning selleks, et tagada andmeajamistavade järjepidevus siseturul, sealhulgas sektoriüleselt, ning soodustada ja edendada õiglasi andmeajamistavasid isegi valdkondades, kus sellist andmetele juurdepääsu õigust ei ole ette nähtud, sätestatakse käesolevas määruses andmetele juurdepääsu **korda käsitlevad horisontaalsed normid, mida rakendatakse**, kui andmevaldaja on liidu õiguse või liidu õiguse alusel vastuvõetud riigisiseste õigusaktide kohaselt kohustatud tegema andmed andmesaajale kättesaadavaks. Selline juurdepääs peaks põhinema õiglastel, mõistlikel, mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel. Neid üldisi juurdepääsunorme ei kohaldata kohustuse suhtes teha andmed kättesaadavaks vastavalt määrusele (EL) 2016/679. Need normid ei mõjuta andmete vabatahtlikku jagamist. **Ettevõtjatevaheliste andmeajamislepingute mittesiduvad näidistingimused, mille komisjon töötab välja ja mida komisjon soovitab, võivad aidata pooltel sõlmida lepinguid, mis sisaldavad õiglasi, mõistlikke ja mittediskrimineerivaid tingimusi ning mida tuleb rakendada läbipaistval viisil. Mittesiduvaid näidistingimusi sisaldavate lepingute sõlmimine ei peaks tähendama, et õigus jagada andmeid kolmandate isikutega sõltub kuidagi sellise lepingu olemasolust. Kui pooled ei suuda andmeajamislepingus kokkuleppele jõuda, sealhulgas vaidluste lahendamise organite toel, saab kolmandate isikutega andmete jagamise õiguse täitmise tagamiseks pöörduda liikmesriigi kohtusse.***

- (43) Lepinguvabaduse põhimõtte alusel peaks pooltele jääma vabadus pidada andmete kättesaadavaks tegemist käsitlevate üldiste juurdepääsunormide raames läbirääkimisi oma lepingutes andmete kättesaadavaks tegemise täpsete tingimuste üle. ***Selliste lepingute tingimused võiksid hõlmata tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, sealhulgas seoses andmeturbega.***
- (44) Tagamaks, et kohustusliku andmete juurdepääsu tingimused on mõlema lepingupoole jaoks õiglasel, tuleks andmete juurdepääsu õigusi käsitlevates üldnormides viidata ebaõiglaste lepingutingimuste vältimise reeglile.
- (45) ***Ettevõtjatevahelistes suhetes andmete kättesaadavaks tegemiseks sõlmitud kokkulepetes ei tohiks teha vahet võrreldavate andmesaajate kategooriate vahel, sõltumata sellest, kas tegemist on suurettevõtjate või VKEdega.*** Et kompenseerida teabe puudumist eri lepingutes sisalduvate tingimuste kohta, mistõttu on andmesaajal raske hinnata, kas andmete kättesaadavaks tegemise tingimused on mittediskrimineerivad, peaks ***andmevaldajate kohustus*** olema tõendada, et lepingutingimus ei ole diskrimineeriv. Ebaseadusliku diskrimineerimisega ei ole tegemist, kui andmevaldaja näeb andmete kättesaadavaks tegemiseks ette teistsugused lepingutingimused, kui need erinevused on objektiivselt põhjendatud. Need kohustused ei piira määruse (EL) 2016/679 kohaldamist.

- (46) Et stimuleerida jätkuvat investeerimist väärtuslike andmete loomisse **ja kättesaadavaks tegemisse**, sealhulgas investeeringuid asjakohastesse tehnilistesse vahenditesse, **vältides samal ajal liigset koormust seoses andmetele juurdepääsu ja nende kasutamisega, mis võib põhjustada olukorra, kus andmete jagamine ei ole enam äriiselt tasuv**, sisaldab käesolev määrus põhimõtet, et **ettevõtjatevahelistes suhetes võivad andmevaldajad nõuda mõistlikku hüvitist**, kui nad on liidu õiguse või liidu õiguse alusel vastuvõetud riigisisese õiguse kohaselt kohustatud tegema andmed andmesaajale kättesaadavaks. Sellist hüvitist ei tohiks käsitada maksena andmete enda eest. **Komisjon peaks vastu võtma suunised andmepõhises majanduses mõistliku hüvitise arvutamise kohta.**

(47) *Esiteks võib mõistlik hüvitis andmete kättesaadavaks tegemise taotluse rahuldamist käsitleva liidu õiguse või liidu õiguse alusel vastuvõetud riigisiseste õigusaktide kohaste kohustuse täitmise eest hõlmata andmete kättesaadavaks tegemisega seotud kulude hüvitamist. Kõnealused kulud võivad olla tehnilised kulud, näiteks kulud, mis on vajalikud andmete reprodutseerimiseks, elektroonilisel teel levitamiseks ja talletamiseks, kuid mitte andmete kogumiseks või koostamiseks. Sellised tehnilised kulud võivad hõlmata ka andmete kättesaadavaks tegemiseks vajalikke töötlemiskulusid, sealhulgas andmete vormindamisega seotud kulusid. Andmete kättesaadavaks tegemisega seotud kulud võivad hõlmata ka konkreetsete andmejägamistaotluste vahendamise kulusid. Need võivad erineda ka sõltuvalt andmete mahust ja andmete kättesaadavaks tegemise korrast. Pikaajalised kokkulepped andmevaldajate ja andmesaajate vahel, näiteks abonementtasu mudeli või nutilepingute kasutamise kaudu, võivad vähendada kulusid ärisuhtes tehtavates regulaarsetes või korduvates tehingutes. Andmete kättesaadavaks tegemise kulud on seotud konkreetse taotlusega või jagatud muude taotlustega. Viimasel juhul ei peaks üks andmesaaja tasuma kõiki andmete kättesaadavaks tegemise kulusid. Teiseks võib mõistlik hüvitis sisaldada ka marginaali, välja arvatud VKEde ning mittetulunduslike teadusasutuste puhul. Marginaal võib olla erinev sõltuvalt sellistest andmetega seotud teguritest nagu nende maht, vorming või laad. Selle puhul võib võtta arvesse andmete kogumise kulusid. Seetõttu võib marginaal väheneda, kui andmevaldaja on kogunud andmeid oma ettevõtte jaoks ilma märkimisväärsete investeeringuteta, või kasvada, kui investeeringud andmete kogumisse andmevaldaja äritegevuse eesmärgil on suured. Marginaali võib piirata või selle võib isegi välistada olukordades, kus andmete kasutamine andmesaaja poolt ei mõjuta andmevaldaja enda tegevust. Asjaolu, et andmeid luuakse ühiselt kasutajale kuuluva, tema renditud või liisitud ühendatud tootega, võib samuti vähendada hüvitise suurust võrreldes muude olukordadega, kus andmeid loob andmevaldaja, näiteks seotud teenuse osutamise ajal.*

- (48) *Sekkuda ei ole vaja suurettevõtjatevahelise andmete jagamise korral või juhul, kui andmevaldaja on väikeettevõtja või keskmise suurusega ettevõtja ja andmete saaja on suurettevõtja. Sellistel juhtudel peetakse ettevõtjaid suuteliseks kokku leppima hüvitises, mis on mõistlik ja mittediskrimineeriv.*
- (49) Selleks et kaitsta VKEsid ülemäärase majandusliku koormuse eest, mis muudaks uuenduslike ärimudelite väljatöötamise ja juhtimise nende jaoks majanduslikult liiga keeruliseks, ei tohiks nende makstav **mõistlik** hüvitis andmete kättesaadavaks tegemise eest ületada andmete kättesaadavaks **tegemisega otseselt seotud** kulusid **■**. **Otseselt seotud ■** kulud on **sellised** kulud, **mis on seostatavad** individuaalsete taotlustega, võttes arvesse, et andmevaldaja peab püsivalt looma vajalikud tehnilised liidesed või seotud tarkvara ja ühendatavuse. *Sama korda tuleks kohaldada mittetulunduslike teadusasutuste suhtes.*

(50) *Igakülgsest põhjendatud juhtudel, sealhulgas juhul, kui esineb vajadus kaitsta tarbijate osalemist ja konkurentsi või edendada innovatsiooni teatavatel turgudel, võib liidu õiguses või liidu õiguse alusel vastu võetud riigisiseste õigusaktidega näha ette reguleeritud hüvitise konkreetsete andmeliikide kättesaadavaks tegemise eest.*

█

(51) Läbipaistvus on oluline põhimõte, mis tagab, et andmevaldaja taotletav hüvitis on mõistlik, või kui andmesaaja on VKE või mittetulunduslik teadusasutus, et hüvitis ei ületa kulusid, mis on otseselt seotud andmete kättesaadavaks tegemisega andmesaajale, ning makstakse asjaomase individuaalse taotluse alusel. Et █ *andmesaajatel* oleks võimalik hinnata ja kontrollida, kas hüvitis vastab käesoleva määruse nõuetele, peaks andmevaldaja esitama andmesaajale hüvitise arvutamiseks vajaliku piisavalt üksikasjaliku teabe.

- (52) Juurdepääsu tagamine andmete kättesaadavaks tegemisega seotud riigisiseste ja piiriüleste vaidluste lahendamise alternatiivsetele viisidele peaks olema kasulik nii andmevaldajatele kui ka andmesaajatele ning seega suurendama usaldust andmete jagamise vastu. Kui pooled ei suuda kokku leppida andmete kättesaadavaks tegemise õiglastes, mõistlikes ja mittediskrimineerivates tingimustes, peaksid vaidluste lahendamise organid pakkuma pooltele lihtsat, kiiret ja odavat lahendust. ***Käesoleva määrusega nähakse ette üksnes tingimused, mida vaidluste lahendamise organid peavad sertifitseerimiseks täitma, kuid liikmesriikidel on õigus võtta vastu sertifitseerimismenetlust käsitlevaid erinorme, sealhulgas sertifikaadi aegumise või kehtetuks tunnistamise kohta. Käesoleva määruse sätted vaidluste lahendamise kohta ei tohiks kohustada liikmesriike looma vaidluste lahendamise organeid.***
- (53) ***Käesoleva määruse kohane vaidluste lahendamise menetlus on vabatahtlik menetlus, mis võimaldab kasutajatel, andmevaldajatel ja andmesaajatel leppida kokku, et nad pöörduvad vaidluste lahendamiseks vaidluste lahendamise organite poole. Seetõttu peaks pooltel olema õigus valida, millise vaidluste lahendamise organi poole nad pöörduvad, sõltumata sellest, kas see asub kõnealuste poolte asukohaliikmesriigis või väljaspool seda.***

- (54) Et vältida olukordi, kus seoses sama vaidlusega pöörduakse kahe või enama vaidluste lahendamise organi poole, eelkõige piiriülese vaidluse puhul, peaks vaidluste lahendamise organil olema võimalik keelduda menetlemast sellise vaidluse lahendamise taotlust, mille puhul on juba pööratud mõne muu vaidluste lahendamise organi või liikmesriigi kohtu poole.
- (55) *Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaoline kohaldamine, peaksid vaidluste lahendamise organid võtma arvesse komisjoni välja töötatavaid ja soovitatavaid mittesiduvaid lepingu näidistingimusi, samuti liidu või riigisisest õigust, milles täpsustatakse andmete jagamise kohustusi, ning suuniseid, mille on välja andnud valdkondlikud asutused sellise õiguse kohaldamiseks.*
- (56) Vaidluste lahendamise menetluse pooli ei tohiks takistada kasutamast oma põhiõigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Seetõttu ei tohiks otsus esitada vaidlus vaidluste lahendamise organile jätta menetluse pooli ilma õigusest pöörduda liikmesriigi kohtusse. *Vaidluste lahendamise organid peaksid tegema igaaastased tegevusaruanded üldsusele kättesaadavaks.*

(57) *Andmevaldajad võivad kohaldada asjakohaseid tehnilisi kaitsemeetmeid, et vältida andmete ebaseaduslikku avalikustamist või ebaseaduslikku juurdepääsu andmetele. Nende meetmetega ei tohiks sellegipoolest teha andmesaajatel vahet ega piirata kasutajate või andmesaajate jaoks juurdepääsu andmetele ja nende kasutamist. Andmesaaja selliste kuritarvituste korral nagu andmevaldaja eksitamine, esitades valeteavet kavatsusega kasutada andmeid ebaseaduslikel eesmärkidel, sealhulgas konkureeriva ühendatud toote väljatöötamiseks nende andmete põhjal, võib andmevaldaja ning asjakohasel juhul ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, või kasutaja nõuda kolmandalt isikult või andmesaajalt põhjendamatu viivituseeta parandus- või heastamismeetmete rakendamist. Iga sellise nõude, eelkõige kaupade, tuletisandmete või teenuste tootmise, pakkumise või turule laskmise lõpetamist käsitleva nõude ning õigusi rikkuvate kaupade impordi, ekspordi või ladustamise lõpetamist või nende hävitamist käsitleva nõude hindamisel tuleks pidada silmas nõude proportsionaalsust andmevaldaja, ärisaladuse omaja või kasutaja huvidega.*

- (58) Kui ühel poolel on tugevam läbirääkimispositsioon, on oht, et ta kasutab sellist positsiooni ära teise lepinguosalise kahjuks, kui ta peab läbirääkimisi andmetele juurdepääsu üle, ning selle tulemusena muutub juurdepääs andmetele ääriselt vähem tasuvaks ja mõnikord majanduslikult üle jõu käivaks. Selline lepinguline tasakaalustamatus ■ kahjustab **kõiki** ettevõtjaid, kellel ei ole sisulist võimalust pidada läbirääkimisi andmetele juurdepääsu tingimuste üle ning kellel ei pruugi olla muud valikut kui nõustuda „võta või jäta“ lepingutingimustega. Seetõttu ei tohiks ebaõiglasel lepingutingimused, millega reguleeritakse andmetele juurdepääsu ja nende kasutamist või vastutust ja õiguskaitsevahendeid andmetega seotud kohustuste rikkumise või lõpetamise korral, olla ■ ettevõtjatele siduvad, kui kõnealused tingimused on ettevõtjatele ühepoolset kehtestatud.
- (59) Lepingutingimusi käsitlevates õigusnormides tuleks arvesse võtta lepinguvabaduse põhimõtet, mis on ettevõtjatevahelistes suhetes oluline kontseptsioon. Seetõttu ei tuleks ebaõiglast silmas pidades kontrollida kõiki lepingutingimusi, vaid ainult neid, mis on kehtestatud ühepoolset ■ . See puudutab „võta või jäta“ olukordi, kus üks pool esitab teatava lepingutingimuse ning **teine** ettevõtja ei saa selle tingimuse sisu mõjutada, hoolimata katsest selle üle läbirääkimisi pidada. Lepingutingimust, mille esitab üks pool ja millega **teine** ettevõtja nõustub, või lepingutingimust, mille üle lepinguosalisel peavad läbirääkimisi ja milles lepatakse kokku pärast selle muutmist, ei tohiks pidada ühepoolset kehtestatuks.

- (60) Lisaks tuleks ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevaid õigusnorme kohaldada üksnes lepingu nende elementide suhtes, mis on seotud andmete kättesaadavaks tegemisega, st lepingutingimuste suhtes, mis käsitlevad andmetele juurdepääsu ja nende kasutamist ning vastutust ja õiguskaitsevahendeid andmetega seotud kohustuste rikkumise ja lõpetamise korral. Sama lepingu muude osade suhtes, mis ei ole seotud andmete kättesaadavaks tegemisega, ei tohiks käesolevas määruses sätestatud ebaõigluse kontrolli kohaldada.
- (61) Ebaõiglaste lepingutingimuste kindlakstegemise kriteeriume tuleks kohaldada ainult tavatute lepingutingimuste suhtes, mille puhul on kuritarvitatud tugevamat läbirääkimispositsiooni. Suurem osa lepingutingimustest, mis on ühele poolele majanduslikult soodsamad kui teisele, sealhulgas need, mis on ettevõtjatevaheliste lepingute puhul tavalised, on lepinguvabaduse põhimõtte tavapärase väljendus ja need kohalduvad jätkuvalt. ***Käesoleva määruse kohaldamisel hõlmaks headest kaubandustavade suurel määral kõrvalekaldumine muu hulgas olukorda, kus objektiivselt piiratakse selle poole, kellele tingimus on ühepoolset kehtestatud, võimalusi kaitsta oma õigustatud ärihuve seoses kõnealuste andmetega.***

- (62) *Õiguskindluse tagamiseks kehtestatakse käesoleva määrusega selliste tingimuste loetelu, mida peetakse alati ebaõiglaseks, ja selliste tingimuste loetelu, mille puhul eeldatakse, et need on ebaõiglased. Viimasel juhul peaks lepingutingimuse kehtestanud ettevõtja suutma ebaõigluse eelduse ümber lükata, tõendades, et käesolevas määruses loetletud lepingutingimus ei ole konkreetsel juhul ebaõiglane.* Kui lepingutingimust ei ole kantud nende tingimuste loetellu, mida peetakse alati ebaõiglaseks või mille puhul eeldatakse, et need on ebaõiglased, kohaldatakse ebaõigluse üldsätet. Selles kontekstis saaks käesolevas määruses ebaõiglaste lepingutingimustena loetletud tingimusi kasutada võrdlusalusena ebaõigluse üldsätte tõlgendamisel. Ettevõtjatevaheliste andmejärgamislepingute mittesiduvad näidistingimused, mille komisjon töötab välja ja mida komisjon soovitab, võivad olla kasulikud ka äripartneritele lepingute üle läbirääkimiste pidamisel. **Kui lepingutingimus tunnistatakse ebaõiglaseks, tuleks asjaomast lepingut edaspidi kohaldada ilma selle tingimuseeta, välja arvatud juhul, kui ebaõiglane lepingutingimus ei ole muudest lepingutingimustest eraldatav.**

- (63) Erakorralise vajaduse korral võib olla vajalik, et avaliku sektori asutused, **komisjon, Euroopa Keskpank** või liidu organid peavad üldistele hädaolukordadele reageerimiseks või muudel erandjuhtudel **kasutama avalikes huvides oma seadusjärgsete ülesannete täitmisel olemasolevaid andmeid, sealhulgas vajaduse korral kaasnevaid metaandmeid. Erakorralised vajadused on asjaolud, mis on ettenägematud ja ajaliselt piiratud, erinevalt muudest asjaoludest, mis võivad olla planeeritud, kavandatud, perioodilised või sagedased. Kuigi andmevaldaja mõiste ei hõlma üldiselt avaliku sektori asutusi, võib see hõlmata riigi osalusega äriühinguid.** Teadustööga tegelevaid ja teadustööd rahastavaid organisatsioone võib korraldada ka avaliku sektori asutuse või avalik-õigusliku asutusena. Ettevõtjate koormuse piiramiseks peaksid mikroettevõtjad ja väikeettevõtjad **olema kohustatud esitama andmeid** avaliku sektori asutustele, **komisjonile, Euroopa Keskpankale** või liidu organitele **üksnes** erakorralise vajaduse korral **üldisele hädaolukorrale reageerimiseks ning avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank** ega liidu organ ei saa selliseid andmeid samaväärsetel tingimustel mõnel muul moel õigel ajal ja tulemuslikult hankida.

(64) Selliste üldiste hädaolukordade puhul nagu rahvatervise hädaolukorrad ja looduskatastroofidest tulenevad hädaolukorrad, sealhulgas need, mida võimendavad kliimamuutused **ja keskkonnaseisundi halvenemine**, samuti suured inimtegevusest tingitud katastroofid, nagu ulatuslikud küberintsidendid, kaalub andmete kasutamisest tulenev avalik huvi üles andmevaldajate huvi oma valduses olevaid andmeid vabalt käsutada. Sellisel juhul tuleks panna andmevaldajatele kohustus teha andmed taotluse korral kättesaadavaks avaliku sektori asutustele, **komisjonile, Euroopa Keskpangale** või liidu organitele. Üldise hädaolukorra olemasolu **tuleks** määrata kindlaks **või kuulutada** välja kooskõlas liidu või riigisisese õigusega asjaomase korra, sealhulgas asjasse puutuvates rahvusvahelistes organisatsioonides kehtiva korra alusel. **Sellistel juhtudel peaks avaliku sektori asutus tõendama, et taotlusega hõlmatud andmeid ei oleks muul juhul võimalik saada õigel ajal ja tulemuslikult ning samaväärsetel tingimustel, näiteks andmete vabatahtliku esitamise teel teise ettevõtja poolt või avaliku andmebaasi kasutamise kaudu.**

(65) Erakorraline vajadus võib tekkida ka *olukorras, mis ei ole hädaolukord. Sellistel juhtudel peaks* avaliku sektori asutusel, *komisjonil, Euroopa Keskpangal või liidu organil olema lubatud taotleda ainult isikustamata andmeid. Avaliku sektori asutus peaks tõendama, et andmed on vajalikud avalikes huvides oleva eriülesande täitmiseks, mis on seaduses sõnaselgelt sätestatud, näiteks ametliku statistika tegemine või üldise hädaolukorra leevendamise või sellest taastumine. Lisaks võib sellise taotluse esitada üksnes juhul, kui avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank* ■ *või liidu organ on kindlaks teinud konkreetsed andmed, mida ei oleks muul juhul võimalik saada õigel ajal ja tulemuslikult ning samaväärsetel tingimustel, ning üksnes juhul, kui ta on ammendanud kõik muud oma kasutuses olevad võimalused selliste andmete hankimiseks, näiteks isikustamata andmete ostmine vabatahtliku kokkuleppe alusel, sealhulgas ostes isikustamata andmeid turult, pakkudes turuhindu, või tuginemine kehtivatele kohustustele teha andmed kättesaadavaks või selliste uute õigusaktide vastuvõtmine, millega võib tagada andmete õigeaegse kättesaadavuse. Taotluste suhtes tuleks samuti kohaldada selliseid tingimusi ja põhimõtteid nagu eesmärgi piiritlemise, proportsionaalsuse, läbipaistvuse ja ajapiiranguga seotud tingimused ja põhimõtted. Ametliku statistika tegemiseks vajalike andmete taotlemise korral peaks taotleja avaliku sektori asutus tõendama ka seda, kas riigisisene õigus võimaldab tal isikustamata andmeid turult osta.*

- (66) Käesolevat määrust ei tuleks kohaldada eraõiguslike ja avalik-õiguslike üksuste vahelise andmevahetuse vabatahtlike kokkulepete suhtes ning see ei tohiks takistada nende sõlmimist, *sealhulgas andmete esitamise puhul VKEde poolt; samuti ei piira määrus selliste liidu õigusaktide kohaldamist, mis näevad ette kohustuslike teabenõuete esitamise avalik-õiguslike üksuste poolt eraõiguslikele üksustele*. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada selliseid andmevaldajatele pandud andmete esitamise kohustusi, mis ei põhine erandlikel vajadustel, eelkõige juhul, kui andmete ja andmevaldajate hulk on teada *või* kui andmete kasutamine võib toimuda korrapäraselt, näiteks aruandluskohustuste ja siseturuga seotud kohustuste puhul. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada ka kohaldatavate õigusnormide täitmise kontrollimise eesmärgil andmetele juurdepääsu nõudeid, sealhulgas juhul, kui avaliku sektori asutused teevad nõuete täitmise kontrollimise ülesandeks üksustele, mis ei ole avaliku sektori asutused.
- (67) *Käesolev määrus täiendab sellist liidu ja riigisisest õigust ega piira selle kohaldamist, millega nähakse ette juurdepääs andmetele ja võimaldatakse nende kasutamist statistilistel eesmärkidel, pidades eelkõige silmas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 223/2009³³ ning riigisiseseid õigusakte, milles käsitletakse ametlikku statistikat.*

³³ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ, Euratom) nr 1101/2008 (konfidentsiaalsete statistiliste andmete Euroopa Ühenduste Statistikaametile edastamise kohta), nõukogu määruse (EÜ) nr 322/97 (ühenduse statistika kohta) ja nõukogu otsuse 89/382/EMÜ, Euratom (millega luuakse Euroopa ühenduste statistikaprogrammi komitee) kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 87, 31.3.2009, lk 164).*

- (68) Avaliku sektori asutused, *komisjon, Euroopa Keskpank või* liidu ■ organid peaksid oma ülesannete täitmisel kriminaal- ja haldusrikkumiste tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise, kriminaal- ja halduskaristuste täitmisele pööramise valdkonnas ning andmete kogumisel maksustamise või tollivormistuse eesmärgil tuginema oma volitustele, mis neil on liidu või riigisisese õiguse alusel. Käesolev määrus ei mõjuta seega neis valdkondades andmete jagamist, neile juurdepääsu ja nende kasutamist käsitlevaid õigusakte.

(69) *Vastavalt määruse (EL) 2016/679 artikli 6 lõigetele 1 ja 3 on nii õiguskindluse tagamiseks kui ka ettevõtjatele langeva halduskoormuse minimeerimiseks vaja liidu tasandil proportsionaalsed, piiratud ja prognoositavat raamistikku, **et näha ette õiguslik alus**, mille põhjal andmevaldajad saaksid andmeid erakorralise vajaduse korral avaliku sektori asutustele ning komisjonile, Euroopa Keskpangale või liidu organitele kättesaadavaks teha. Selleks peaksid avaliku sektori asutustelt ning komisjonilt, Euroopa Keskpangalt ja liidu organitelt andmevaldajatele esitatud andmetaotlused olema sisu ulatuse ja üksikasjalikkuse poolest **konkreetsed**, läbipaistvad ja proportsionaalsed. Taotluse eesmärk ja taotletud andmete kavandatav kasutusviis peaks olema konkreetne ja arusaadaval viisil selgitatud, võimaldades taotluse esitanud üksusele piisavalt paindlikkust, et täita oma eriülesandeid avalikes huvides. Taotluses tuleks arvesse võtta ka nende andmevaldajate õigustatud huve, kellele taotlus esitatakse. Andmevaldajate koormust tuleks minimeerida, kohustades andmeid taotlemaid üksusi järgima ühekordsuse põhimõtet, et vältida olukorda, kus enam kui üks avaliku sektori asutus või komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ taotleb samu andmeid rohkem kui üks kord. Läbipaistvuse tagamiseks peaks **komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu** organite esitatud andmetaotlused põhjendamatult viivitusega avalikustama andmeid taotlev üksus. **Euroopa Keskpank ja liidu organid peaksid teavitama oma taotlustest komisjoni**. Kui andmetaotluse esitab avaliku sektori asutus, **peaks see asutus teavitama ka andmevaldaja asukohaliikmesriiki**. Tagada tuleks kõigi taotluste üldsusele kättesaadavus internetis. **Andmetaotluse kohta teate saamisel võib pädev asutus otsustada hinnata taotluse seaduslikkust ja täita oma ülesandeid seoses käesoleva määruse täitmise tagamise ja kohaldamisega. Kõigi avaliku sektori asutuste taotluste üldsusele kättesaadavuse internetis peaks tagama andmekoordinaator.***


(70) Andmete esitamise kohustuse eesmärk on tagada, et avaliku sektori asutustel, **komisjonil, Euroopa Keskpangal ja liidu** organitel on vajalikud teadmised, et reageerida üldistele hädaolukordadele, neid ennetada või neist taastuda või säilitada suutlikkus täita seaduses sõnaselgelt sätestatud konkreetseid ülesandeid. Nende üksuste saadud andmed võivad kujutada endast tundlikku äriteavet. Seetõttu **ei tuleks** käesoleva määruse alusel kättesaadavaks tehtud andmete suhtes kohaldada **määrust (EL) 2022/868 ega** Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/1024³⁴ ning neid andmeid ei tohiks käsitada kolmandatele isikutele taaskasutamiseks kättesaadavate avaandmetena. See ei tohiks siiski mõjutada direktiivi (EL) 2019/1024 kohaldatavust sellise ametliku statistika taaskasutamise suhtes, mille koostamiseks kasutati käesoleva määruse alusel saadud andmeid, tingimusel et taaskasutamine ei sisalda alusandmeid. Lisaks ei tohiks käesolev määrus mõjutada võimalust jagada andmeid teadusuuringuteks või ametliku statistika **arendamiseks, koostamiseks ja levitamiseks, eeldusel et selles sätestatud tingimused on täidetud**. Avaliku sektori asutustel peaks samuti olema lubatud vahetada käesoleva määruse alusel saadud andmeid teiste avaliku sektori asutuste, **komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organitega**, et rahuldada erakorralisi vajadusi, mille jaoks andmeid taotleti.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1024 avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta (ELT L 172, 26.6.2019, lk 56).

(71) Andmevaldajatel peaks olema võimalus **lükata** avaliku sektori asutuse, **komisjoni, Euroopa Keskpanka** või liidu **█** organi esitatud taotlus tagasi või taotlema selle muutmist **põhjendamatu viivitusega, ent hiljemalt viie kuni 30 tööpäeva jooksul**, olenevalt taotluses osutatud erakorralise vajaduse laadist. Asjakohasel juhul peaks **andmevaldajal olema selline võimalus juhul, kui tal ei ole kontrolli taotletud andmete üle, s.t kui tal ei ole kohest juurdepääsu andmetele ja ta ei saa kindlaks teha nende kättesaadavust**. Andmete kättesaadavaks tegemata jätmine peaks olema õigustatud, kui on võimalik tõendada, et taotlus on sarnane varem mõne muu avaliku sektori asutuse või komisjoni, Euroopa Keskpanka või liidu organi samal eesmärgil esitatud taotlusega ning andmevaldajat on teavitatud andmete kustutamisest käesoleva määruse kohaselt. Andmevaldaja, kes lükkab taotluse tagasi või nõuab selle muutmist, peaks edastama põhjenduse andmeid taotlevale avaliku sektori asutusele, komisjonile, Euroopa Keskpankale või liidu organile. Kui taotletud andmekogumite suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 96/9/EÜ³⁵ kohaseid *sui generis* andmebaasi tegija õigusi, peaksid andmevaldajad kasutama oma õigusi viisil, mis ei takista avaliku sektori asutust, **komisjoni, Euroopa Keskpanka või liidu █** organit käesoleva määruse alusel andmeid hankimast või jagamast.

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiiv 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT L 77, 27.3.1996, lk 20).

(72) *Erakorralise vajaduse korral, mis on seotud üldisele hädaolukorrale reageerimisega, peaksid avaliku sektori asutused võimaluse korral kasutama isikustamata andmeid. Kui taotlused põhinevad erakorralisel vajadusel, mis ei ole seotud üldise hädaolukorraga, ei saa isikuandmeid taotleda. Kui taotletud andmed hõlmavad isikuandmeid, peaks andmevaldaja andmed anonüümima.* Kui avaliku sektori asutusele, komisjonile, Euroopa Keskpangale või liidu organile kättesaadavaks tehtavad andmed peavad tingimata sisaldama isikuandmeid *või kui anonüümimine osutub võimatuks*, peaks andmeid taotlev üksus tõendama töötlemise hädavajalikkust ning selle konkreetseid ja piiratud eesmärke. *Järgida tuleks kohaldatavaid isikuandmete kaitse norme.* Andmete *kättesaadavaks tegemise ja edasise kasutamisega* peaksid *kaasnema kaitsemeetmed nende isikute õiguste ja huvide jaoks, keda kõnealused andmed puudutavad.*

- (73) Avaliku sektori asutustele, *komisjonile, Euroopa Keskpangale või* liidu  organitele erakorralise vajaduse alusel kättesaadavaks tehtud andmeid tuleks kasutada üksnes sel eesmärgil, milleks neid taotleti, välja arvatud juhul, kui andmed kättesaadavaks teinud andmevaldaja on andnud selge nõusoleku andmete kasutamiseks muudel eesmärkidel. Kui andmed ei ole enam taotluses nimetatud eesmärgil vajalikud, tuleks need *kustutada*, kui ei ole kokku lepitud teisiti, ning sellest tuleks andmevaldajat teavitada. *Käesolev määrus põhineb liidus ja liikmesriikides kehtival juurdepääsukordadel ega muuda riigisisest õigust, mis käsitleb üldsuse juurdepääsu dokumentidele, seoses läbipaistvuskohustustega. Andmed tuleks kustutada, kui neid ei ole selliste läbipaistvuskohustuste täitmiseks enam vaja.*

(74) Andmevaldajate esitatud andmete taaskasutamisel peaksid avaliku sektori asutused, **komisjon, Euroopa Keskpank või** liidu ■ organid järgima nii kehtivat liidu või riigisisest õigust kui ka andmevaldaja suhtes kohaldatavaid lepingulisi kohustusi. **Nad peaksid hoiduma sellise ühendatud toote või seotud teenuse väljatöötamisest või täiustamisest, mis konkureerib andmevaldaja ühendatud toote või seotud teenusega, samuti hoiduma nimetatud eesmärkidel kolmanda isikuga andmete jagamisest. Samuti peaksid nad andmevaldajaid nende taotluse korral avalikult tunnustama ja vastutama saadud andmete turvalisuse säilitamise eest.** Kui andmevaldaja ärisaladuste avalikustamine avaliku sektori asutustele, **komisjonile, Euroopa Kesk pangale** või liidu ■ organitele on rangelt vajalik, et täita eesmärki, milleks andmeid taotleti, tuleks ■ sellise avalikustamise konfidentsiaalsus **tagada enne andmete avalikustamist.**

(75) Kui kaalul on olulise avaliku hüve kaitsmine, näiteks üldisele hädaolukorrale reageerimise puhul, ei tohiks eeldada, et asjaomane avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ maksab ettevõtjatele saadud andmete eest hüvitist. Üldisi hädaolukordi esineb harva ja mitte kõik sellised hädaolukorrad ei nõua ettevõtjate valduses olevate andmete kasutamist. ***Samal ajal võib andmete esitamise kohustus kujutada endast märkimisväärset koormust mikroettevõtjatele ja väikeettevõtjatele. Seepärast peaks neil olema lubatud nõuda hüvitist isegi üldisele hädaolukorrale reageerimise puhul. Seetõttu ei ole tõenäoline, et avaliku sektori asutuste, komisjoni, Euroopa Keskpanka või liidu*** **█** ***organite tegevus käesoleva määruse kohaldamisel avaldaks negatiivset mõju andmevaldajate äritegevusele. Kuna muud erakorralise vajaduse juhtumid kui üldisele hädaolukorrale reageerimine võivad olla sagedasemad, █ peaks andmevaldajatel olema sellistel juhtudel õigus saada mõistlikku hüvitist, mis ei tohiks ületada taotluse täitmisega seotud tehnilisi ja korralduslikke kulusid ning mõistlikku marginaali, mis on vajalik andmete kättesaadavaks tegemiseks avaliku sektori asutusele, komisjonile, Euroopa Kesk pangale või liidu organile. Hüvitist ei tohiks käsitada maksena andmete eest ega pidada seda kohustuslikuks. Andmevaldajatel ei tohiks olla võimalik nõuda hüvitist, kui riigisisene õigus takistab riiklikel statistikaametitel või muudel statistika tegemise eest vastutavatel riiklikel asutustel maksta andmevaldajatele andmete kättesaadavaks tegemise eest hüvitist. Asjaomane avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ peaks saama andmevaldaja taotletud hüvitise suuruse vaidlustada, pöördudes kõnealuse küsimusega andmevaldaja asukohaliikmesriigi pädeva asutuse poole.***

(76) Avaliku sektori asutus, *komisjon, Euroopa Keskpank või liidu* ■ organ peaks saama jagada taotluse alusel saadud andmeid teiste üksuste või isikutega, kui see on vajalik teadusuuringuteks või analüütiliseks tegevuseks, mida ta ise ei saa ellu viia, *tingimusel et see tegevus on kooskõlas eesmärgiga, mille jaoks andmeid taotleti. Ta peaks andmevaldajat sellisest jagamisest aegsasti teavitama.* Selliseid andmeid võib ametliku statistika *arendamiseks, koostamiseks ja levitamiseks* jagada samadel tingimustel ka riiklike statistikaametite ja Eurostatiga. Kõnealused teadusuuringud peaksid toimuma kooskõlas eesmärgiga, mille jaoks andmeid taotleti, ning andmevaldajat tuleks teavitada tema esitatud andmete edasisest jagamisest. Teadusuuringutega tegelevad üksikisikud või teadusasutused, kellega neid andmeid võib jagada, peaksid tegutsema kas mittetulunduslikel alustel või riigi poolt tunnustatud avalikku huvi pakkuva ülesande raames. Käesoleva määruse kohaldamisel ei tohiks teadusasutusteks pidada organisatsioone, mille üle äriühingutel on *märkimisväärne* mõju, mis võimaldab neil struktuuriliste asjaolude tõttu teha kontrolli, mis võib põhjustada eelisjuurdepääsu teadustöö tulemustele.

(77) *Piiriülese üldise hädaolukorra või muu erakorralise vajadusega tegelemiseks võib andmetaotlusi esitada andmevaldajatele muudes liikmesriikides kui taotluse esitanud avaliku sektori asutuse asukohaliikmesriik. Sellisel juhul peaks taotluse esitanud avaliku sektori asutus teavitama andmevaldaja asukohaliikmesriigi pädevat asutust, et sel asutusel oleks võimalik taotlus käesolevas määruses sätestatud kriteeriumide alusel läbi vaadata. Sama peaks kehtima komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organi esitatud taotluste kohta. Kui taotletakse isikuandmeid, peaks avaliku sektori asutus teavitama andmevaldaja asukohaliikmesriigi järelevalveasutust, kes vastutab määruse (EL) 2016/679 kohaldamise seire eest. Asjaomasel pädeval asutusel peaks olema õigus soovitada avaliku sektori asutusel, komisjonil, Euroopa Keskpangal või liidu organil teha andmevaldaja asukohaliikmesriigi pädevate asutustega koostööd, mis puudutab vajadust tagada andmevaldaja jaoks võimalikult väike halduskoormus. Kui pädeval asutusel on põhjendatud vastuväiteid seoses taotluse vastavusega käesolevale määrusele, peaks ta avaliku sektori asutuse, komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organi taotluse tagasi lükkama ning taotleja peaks enne edasiste sammude astumist, sealhulgas taotluse uuesti esitamist, neid vastuväiteid arvesse võtma.*

- (78) Andmetöötlusteenuste, sealhulgas pilvteenuse ja servitöötluse teenuste klientide võimalus minna ühelt andmetöötlusteenuselt üle teisele, samal ajal säilitades teenuse minimaalse funktsionaalsuse **ning vältides teenuste katkemist, või kasutada ühtaegu mitme teenuseosutaja teenuseid ebamõistlike takistuste ja andmeedastuskuludeta**, on peamine tingimus niisuguse konkurentsivõimelisema turu loomiseks, kus uute **andmetöötlusteenuse osutajate** turule sisenemise tõkked on madalamad, **ning kõnealuste teenuste kasutajatele suurema kerksuse tagamiseks. Tasuta pakkumisi kasutavatel klientidel peaks samuti olema võimalik saada kasu käesoleva määrusega ette nähtud teenusevahetust käsitlevatest sätetest, et nad ei peaks kõnealuste pakkumistega seotuks jääma.**

(79) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/1807³⁶ julgustatakse **andmetöötlusteenuste** osutajaid välja töötama ja tulemuslikult rakendama iseregulatsiooni tegevusjuhendeid, mis hõlmavad parimaid tavasid muu hulgas andmetöötlusteenuste osutajate vahetamise ja andmete ülekandmise hõlbustamiseks. Arvestades selleks välja töötatud iseregulatsiooni raamistike piiratud **kasutuselevõttu** ning avatud standardite ja liideste üldist puudumist, on vaja vastu võtta andmetöötlusteenuste osutajate suhtes kohaldatavad minimaalsed regulatiivsed kohustused, et kõrvaldada **ärielsele kasutusele eelnevad, ärilised, tehnilised, lepingulised ja korralduslikud** tõkked, **mis ei piirdu andmeedastuskiiruse vähendamisega kliendi lahkumisel ning mis takistavad** andmetöötlusteenuste tulemuslikku vahetamist.

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1807, mis käsitleb isikustamata andmete Euroopa Liidus vaba liikumise raamistikku (ELT L 303, 28.11.2018, lk 59).

- (80) Andmetöötlusteenused peaksid hõlmama teenuseid, mis võimaldavad **asukohast sõltumatut ja nõudepõhist** võrgujuurdepääsu hajusate andmetöötlusressursside **konfigureeritavale**, skaleeritavale ja paindlikule **ühiskasutatavale** kogumile. Need andmetöötlusressursid hõlmavad selliseid ressursse nagu võrgud, serverid või muu virtuaalne või füüsiline taristu, tarkvara, sealhulgas tarkvaraarendusvahendid, salvestid, rakendused ja teenused. Andmetöötlusteenuse kliendi suutlikkust tagada endale ühepoolset andmetöötlusvõimekus (nt serveriaeg või võrgusalvesti), ilma et **andmetöötlusteenuse** osutaja peaks inimsekkumise abil kasutajaga suhtlema, võiks nimetada **minimaalset haldamist vajavaks ning teenuseosutaja ja kliendi minimaalset suhtlust nõudvaks**. Mõistega „**asukohast sõltumatu**“ peetakse silmas seda, et andmetöötlusvõimekust pakutakse võrgu kaudu ja see on kättesaadav mehhanismide abil, mis toetavad heterogeensete nn kõhna või priske kliendi platvormide (veebilehitsejatest mobiilseadmete ja tööjaamadeni) kasutamist. Mõiste „skaleeritav“ osutab andmetöötlusressurssidele, mis on nõudluse kõikumisega toimetulekuks **andmetöötlusteenuse osutaja** poolt paindlikult jaotatavad olenemata ressurside geograafilisest asukohast. Mõistet „paindlik“ kasutatakse selliste andmetöötlusressursside kirjeldamiseks, mis võetakse kasutusele ja tehakse kättesaadavaks vastavalt nõudlusele, et kiiresti suurendada või vähendada kättesaadavaid ressursse vastavalt töökoormusele.

Mõistet „*ühiskasutatav* kogum“ kasutatakse selliste andmetöötlusressursside kirjeldamiseks, mida pakutakse paljudele kasutajatele, kellel on ühine juurdepääs teenusele, kuid mille puhul andmete töötlemine toimub iga kasutaja jaoks eraldi, olgugi et teenust osutatakse samadest elektroonilistest seadmetest. Mõistet „hajusad“ kasutatakse selliste andmetöötlusressursside kirjeldamiseks, mis asuvad erinevates võrguga ühendatud arvutites või seadmetes ning mis suhtlevad omavahel ja koordineerivad omavahelist tegevust sõnumite edastamise teel. Mõistet „väga hajusad“ kasutatakse selliste andmetöötlusteenuste kirjeldamiseks, mille puhul andmetöötlus toimub andmete loomise või kogumise kohale lähemal, näiteks ühendatud andmetöötlusseadmes. Servitöötlus, mis on sellise väga hajusal kujul andmetöötluse üks vorm, peaks looma uusi ärimudeleid ja pilvteenuste osutamise mudeleid, mis peaksid algusest peale olema avatud ja koostalitlusvõimelised.

(81) Üldmõiste „andmetöötlusteenused“ hõlmab suurt hulka teenuseid, millel on väga mitmekesised eesmärgid, funktsioonid ja tehniline ülesehitus. Teenuseosutajate ja kasutajate üldise arusaama ning laialdaselt kasutatavate standardite kohaselt kuuluvad andmetöötlusteenused ühte või mitmesse järgmisest kolmest andmetöötlusteenuse osutamise mudelist: taristuteenus (IaaS), platvormiteenus (PaaS) ja tarkvarateenus (SaaS). Need teenuse osutamise mudelid kujutavad endast andmetöötlusteenuse osutaja pakutavate IKT-ressursside konkreetset valmiskujul kombinatsiooni. Neid kolme andmetöötlusteenuse osutamise põhimudelit täiendavad veel uued variatsioonid, millest igaüks koosneb kindlast IKT-ressursside kombinatsioonist, näiteks salvestiteenus ja andmebaasiteenus. Andmetöötlusteenuseid võib liigitada üksikasjalikumalt ja jaotada need mittetäielikuks selliste andmetöötlusteenuste kogumite loeteluks, millel on ühine esmane eesmärk ja samad põhifunktsioonid ning sama liiki andmetöötlusmudelid, mis ei ole seotud teenuse toimimise omadustega (sama liiki teenused). Sama liiki teenuseid võib iseloomustada ühesugune andmetöötlusteenuse osutamise mudel, kuid olgugi et kahe andmebaasi esmane eesmärk võib näiliselt olla sama, võib nende andmetöötlusmudelit, levitamismudelit ja kasutusviise, millele nad on suunatud, võrreldes selguda, et sellised andmebaasid kuuluvad üksikasjalikumasse sarnaste teenuste alamkategoriasse. Sama liiki teenustel võivad olla erinevad ja konkureerivad omadused, nagu võimsus, turvalisus, kerksus ja teenuse kvaliteet.

(82) *Kui pärsitakse kliendile kuuluvate eksporditavate andmete ekstraktimist seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutajalt, siis võib see takistada teenuse funktsioonide taastamist uue andmetöötlusteenuse osutaja taristus. Kliendi lahkumisstrateegia hõlbustamiseks, tarbetute ja koormavate ülesannete vältimiseks ning tagamaks, et klient ei kaota vahetusprotsessi tõttu oma andmeid, peaks seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja teavitama klienti selliste andmete ulatusest, mida võib eksportida, kui klient on otsustanud vahetada olemasoleva teenuse välja teise teenuse vastu, mida osutab erinev andmetöötlusteenuse osutaja, või minna üle lokaalsele IKT-taristule. Eksporditavad andmed peaksid hõlmama vähemalt sisend- ja väljundandmeid, sealhulgas metaandmeid, mis on otseselt või kaudselt loodud või kaasloodud andmetöötlusteenuse kasutamisel kliendi poolt, välja arvatud andmetöötlusteenuse osutaja või kolmanda isiku vara või andmed. Eksporditavad andmed ei tohiks hõlmata andmetöötlusteenuse osutaja ega kolmanda isiku vara või andmeid, mis on kaitstud intellektuaalomandi õigustega või kujutavad endast kõnealuse teenuseosutaja või kolmanda isiku ärisaladust, samuti teenuse tervikluse ja turvalisusega seotud andmeid, mille eksportimine muudab andmetöötluse osutaja haavatavaks küberturvalisuse alal. Need erandid ei tohiks vahetusprotsessi takistada ega aeglustada.*

- (83) *Digivarad on digitaalsel kujul elemendid, mille puhul kliendil on kasutusõigus, sealhulgas seadete konfiguratsiooni, turvalisuse ning juurdepääsu- ja kontrolliõiguste haldamisega seotud rakendused ja metaandmed ning muud elemendid, nagu virtualiseerimistehnoloogia ilmingud, sealhulgas virtuaalmasinad ja konteinerid. Digivara saab edastada, kui kliendil on kasutusõigus, mis ei sõltu lepingulisest suhtest seoses andmetöötlusteenusega, mida ta kavatses vahetada. Kõnealused muud elemendid on olulised kliendi andmete ja rakenduste tõhusaks kasutamiseks uue andmetöötlusteenuse osutaja keskkonnas.*
- (84) Käesoleva määruse eesmärk on hõlbustada andmetöötlusteenuste vahetamist, hõlmates ■ tingimusi ja toiminguid, mis on vajalikud selleks, et klient saaks lõpetada andmetöötlusteenuse lepingu, sõlmida erinevate andmetöötlusteenuse osutajatega ühe või mitu uut lepingut, kanda üle *oma eksporditavad andmed ja digivarad*, ning kui see on asjakohane, *saada kasu* funktsionaalsest samaväärsusest. ■

(85) *Vahetamine on kliendikeskne toiming, mis koosneb mitmest etapist, sealhulgas andmete ekstraktimisest, mis viitab andmete allalaadimisele seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja ökosüsteemist; teisendamisest, kui andmed on struktureeritud viisil, mis ei vasta sihtkoha skeemile, ning andmete üleslaadimisest uude sihtkohta. Käesolevas määruses kirjeldatud konkreetsetes olukorras tuleks vahetamisena käsitada ka konkreetse teenuse eraldamist lepingust ja selle üleviimist erineva teenuseosutaja juurde. Vahetusprotsessi haldab mõnikord kliendi nimel kolmandast isikust üksus. Seega tuleks kõiki käesoleva määrusega kliendile antud õigusi ja kohustusi, sealhulgas kohustust teha heas usus koostööd, käsitada sellises olukorras kõnealuse kolmandast isikust üksuse suhtes kehtivana. Andmetöötlusteenuse osutajatel ja klientidel on sõltuvalt viidatud protsessi etappidest eri vastutustase. Näiteks seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja vastutab andmete masinloetavas vormingus ekstraktimise eest, kuid uude keskkonda peavad andmed üles laadima klient ja uus andmetöötlusteenuse osutaja, välja arvatud juhul, kui selleks on kasutusel konkreetne professionaalne ülemineku teenus. Klient, kes kavatseb kasutada vahetamisega seotud õigusi, mis on sätestatud käesolevas määruses, peaks teavitama seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutajat otsusest vahetada andmetöötlusteenuse osutajat, minna üle lokaalsele IKT-taristule või kustutada kõnealuse kliendi varad ja eksporditavad andmed.*

(86) *Funktsionaalne samaväärsus tähendab kliendi eksporditavate andmete ja digivarade põhjal minimaalse funktsionaalsuse taseme taastamist uue sama liiki andmetöötlusteenuse keskkonnas pärast teenuseosutaja vahetamist, nii et uus andmetöötlusteenus annab sisuliselt võrreldava tulemuse vastuseks samale sisendile seoses ühiste omadustega, mida kliendile lepingu alusel pakutakse. Andmetöötlusteenuse osutajatelt võib eeldada üksnes nende omaduste funktsionaalse samaväärsuse hõlbustamist, mida nii seni kasutatud kui ka uued andmetöötlusteenused üksteisest sõltumatult pakuvad. Käesolevas määruses ei ole sätestatud funktsionaalse samaväärsuse hõlbustamise kohustust muude andmetöötlusteenuse osutajate puhul peale nende, kes osutavad teenuseid IaaS mudeli kohaselt.*

(87) *Andmetöötlusteenuseid kasutatakse eri sektorites ning need on keerukuse ja teenuseliigi poolest erinevad. See on oluline kaalutlus, mida tuleb ülekandmise protsessi ja tähtaegadega seoses arvesse võtta. Üleminekuperioodi pikendamist tehnilistel põhjustel, mis ei võimalda vahetusprotsessi lõpule viia ettenähtud aja jooksul, võib rakendada üksnes igakülgset põhjendatud juhtudel. Selles küsimuses peaks tõendamiskohustus lasuma täielikult asjaomase andmetöötlusteenuse osutajal. See ei piira kliendi ainuõigust pikendada üleminekuperioodi üks kord ajavahemiku võrra, mida klient peab oma eesmärkide rahuldamiseks sobivamaks. Klient võib pikendamisõigust kasutada enne üleminekuperioodi või selle ajal, võttes arvesse, et leping jääb üleminekuperioodi jooksul kehtima.*

(88) *Vahetustasud on tasud, mida andmetööstlusteenuse osutajad nõuavad oma klientidelt vahetusprotsessi eest. Üldiselt on nüisuguste tasude eesmärk kanda kulud, mis võivad seni kasutatud andmetööstlusteenuse osutajal vahetusprotsessi tõttu tekkida, üle kliendile, kes vahetust soovib. Levinud vahetustasu näide on kulud, mis on seotud andmete edastamisega ühelt andmetööstlusteenuse osutajalt teisele või lokaalsesse IKT-taristusse (andmete väljaviimise tasud), või kulud, mis on tekkinud vahetusprotsessi käigus konkreetse toetusmeetme võtmisel. Tarbetult kõrged andmete väljaviimise tasud ja muud põhjendamatud tasud, mis ei ole tegelike vahetusega kaasnevate kuludega seotud, takistavad kliente teenuseosutajat vahetamast, piiravad andmete vaba liikumist, võivad piirata konkurentsi ja põhjustada klientide jaoks seotuse efekti, vähendades stiimuleid valida teine või täiendav teenuseosutaja Vahetustasud tuleks seepärast kaotada alates kolme aasta möödumisest käesoleva määruse jõustumise kuupäevast. Kuni selle kuupäevani peaks andmetööstlusteenuse osutajatel olema võimalik kehtestada madalamaid vahetustasusid.*

(89) *Seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja peaks saama teatavaid ülesandeid allhanke korras tellida ja maksta kolmandast isikust üksustele hüvitist, et täita käesolevas määruses sätestatud kohustusi. Klient ei peaks kandma kulusid, mis tulenevad sellest, et seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja tellib vahetusprotsessi käigus teenuseid allhanke korras, ning selliseid kulusid tuleks käsitada põhjendamatuks, välja arvatud juhul, kui need kulud hõlmavad andmetöötlusteenuse osutaja poolt kliendi taotlusel tehtud tööd vahetusprotsessi käigus täiendava toe pakkumiseks, mis ei kuulu vahetamisega seotud teenuseosutaja kohustuste hulka, nagu need on selgelt sätestatud käesolevas määruses. Ükski käesoleva määruse säte ei takista klienti maksmast kolmandast isikust üksustele üleminekuprotsessi toetamise eest hüvitist ega pooli sõlmimast kindlaksmääratud kestusega lepinguid andmetöötlusteenuste osutamiseks, sealhulgas proportsionaalset ennetähtaegse lõpetamise trahvi, et katta kõnealuste lepingute ennetähtaegse lõpetamise kulud kooskõlas liidu või riigisisese õigusega. Et konkurentsi toetada, peaks andmetöötlusteenuse osutajate vahetamisega seotud tasude järkjärguline kaotamine hõlmama eeskätt andmete väljaviimise tasusid, mida andmetöötlusteenuse osutaja kliendilt nõuab. Standardsed teenustasud andmetöötlusteenuste osutamise eest ei ole iseenesest vahetustasud. Neid standardseid teenustasusid ei kaotata ja neid kohaldatakse asjaomaste teenuste osutamise lepingu kehtivuse lõpuni. Käesolev määrus võimaldab kliendil taotleda selliste lisateenuste osutamist, mis ei ole hõlmatud käesoleva määruse kohaste vahetamisega seotud teenuseosutaja kohustustega. Teenuseosutaja võib neid lisateenuseid osutada ja nende eest tasu nõuda, kui neid osutatakse kliendi taotlusel ja klient nõustub eelnevalt nende teenuste hinnaga.*

- (90) *Koostalitlusvõime valdkonnas on vaja laiahaardelist ja innovatsiooni soodustavat regulatiivset käsitlusviisi, et piirata müüjast sõltuvust, mis kahjustab konkurentsi ja uute teenuste arengut. Andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime hõlmab mitmesuguseid taristu ja tarkvara liideseid ja kihte ning piirdub harva binaarse katsega, mille eesmärk on välja selgitada, kas see on saavutatav või mitte. Niisuguse koostalitlusvõime loomisel tehakse hoopis kulude ja tulude analüüs, mis on vajalik, et teha kindlaks, kas mõistlikult prognoositavate tulemuste taotlemine tasub end ära. Käesoleva määruse eesmärkide saavutamisel on oluline võrdlusalus rahvusvaheline standard ISO/IEC 19941:2017, kuna see sisaldab tehnilisi kaalutlusi, mis selgitavad sellise protsessi keerukust.*
- (91) Kui andmetöötlusteenuse osutajad on omakorda kolmandast isikust teenuseosutaja osutatavate andmetöötlusteenuste kliendid, saavad ka nemad ise kasu tulemuslikust teenuseosutaja vahetamisest, jäädes samal ajal seotuks käesoleva määrusega ette nähtud kohustustega, mis käsitlevad nende enda pakutavaid teenuseid.

(92) Andmetöötlusteenuse osutajatelt tuleks nõuda, et nad pakuksid igasugust *nende võimaluste piires olevat ja nende asjaomaste kohustustega proportsionaalset* abi ja tuge, mida on vaja, *et erineva andmetöötlusteenuse osutaja teenuse kasutuselevõtmisele suunatud* vahetusprotsess *oleks edukas, tulemuslik ja turvaline. Käesoleva määrusega ei nõuta andmetöötlusteenuse osutajatelt uute andmetöötlusteenuste* kategooriate väljatöötamist, *sealhulgas* erinevate andmetöötlusteenuse osutajate IKT-taristus või selle põhjal, et tagada funktsionaalne samaväärsus keskkonnas, mis ei kuulu nende enda süsteemi. *Seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutajal ei ole juurdepääsu uue andmetöötlusteenuse osutaja keskkonnale ega teavet selle kohta. Funktsionaalset samaväärsust ei tohiks mõista nii, et see kohustab seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutajat asjaomase teenuse uue andmetöötlusteenuse osutaja taristus uuesti üles ehitama. Selle asemel peaks seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja võtma kõik oma käsutuses olevad mõistlikud meetmed, et hõlbustada funktsionaalse samaväärsuse saavutamist, pakkudes võimekust, piisavat teavet, dokumentatsiooni, tehnilist tuge ja asjakohasel juhul vajalikke vahendeid.*

- (93) *Andmetööstlusteenuse osutajatelt tuleks nõuda ka olemasolevate tõkete kõrvaldamist ja uute tõkete loomise vältimist, sealhulgas klientide jaoks, kes soovivad minna üle lokaalsele IKT-taristule. Tõkked võivad muu hulgas olla ärilisele kasutusele eelnevad, ärilised, tehnilised, lepingulised või korralduslikud. Andmetööstlusteenuse osutajatelt tuleks samuti nõuda, et nad kõrvaldaksid tõkked, mis takistavad konkreetse üksikteenuse eraldamist muudest lepingu alusel osutatavatest andmetööstlusteenustest, ja teeksid kõnealuse teenuse vahetamise võimalikuks, kui puuduvad märkimisväärsed ja tõendatud tehnilised tõkked, mis takistavad sellist eraldamist.*
- (94) *Kogu vahetusprotsessi vältel tuleks tagada kõrgetasemeline turvalisus. See tähendab, et seni kasutatud andmetööstlusteenuse osutaja peaks laiendama turvalisuse taset, mille tagamise kohustuse ta teenuse puhul on võtnud, kõigile tehnilistele üksikasjadele, mille eest teenuseosutaja vastutab vahetusprotsessi ajal, näiteks võrguühendused või füüsilised seadmed. See ei tohiks mõjutada kehtivaid lepingu lõpetamisega seotud õigusi, sealhulgas määrusega (EL) 2016/679 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2019/770³⁷ kehtestatud õigusi. Käesolevat määrust ei tuleks mõista nii, et see takistab andmetööstlusteenuse osutajal pakkuda oma klientidele uusi ja täiustatud teenuseid, omadusi ja funktsioone või konkureerida sel alusel muude andmetööstlusteenuse osutajatega.*

³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/770 digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (ELT L 136, 22.5.2019, lk 1).

- (95) *Andmetöötlusteenuse osutajate poolt kliendile esitatav teave võiks toetada kliendi lahkumisstrateegiat. Kõnealune teave peaks sisaldama andmetöötlusteenuse vahetamise alustamise korda; masinloetavaid andmevorminguid, millesse kasutaja andmeid saab eksportida; andmete eksportimiseks ette nähtud vahendeid, sealhulgas avatud liideseid, ning teavet ühilduvuse kohta harmoneeritud standarditega või avatud koostalitusvõime spetsifikatsioonidel põhinevate ühtsete spetsifikatsioonidega; teavet teadaolevate tehniliste kitsenduste ja piirangute kohta, mis võivad vahetusprotsessi mõjutada, ning teavet vahetusprotsessi lõpuleviimiseks hinnanguliselt vajaliku aja kohta.*
- (96) Andmetöötlusteenuste **koostalitusvõime ja** vahetamise hõlbustamiseks peaksid andmetöötlusteenuste kasutajad ja osutajad kaaluma rakendamis- ja vastavuse tagamise vahendite kasutamist, eelkõige selliste vahendite kasutamist, mille komisjon on avaldanud ELi pilvandmetöötluste reeglite ja andmetöötlusteenuste riigihankeid käsitlevate suuniste vormis. Eeskätt on kasulikud lepingu tüüptingimused, kuna need suurendavad usaldust andmetöötlusteenuste vastu, loovad tasakaalustatuma suhte kasutajate ja **andmetöötlusteenuste** osutajate vahel ning parandavad õiguskindlust tingimuste osas, mida kohaldatakse muudele andmetöötlusteenustele üleminekul. Sellega seoses peaksid **andmetöötlusteenuste** kasutajad ja osutajad kaaluma liidu õiguse alusel loodud asjaomaste organite või eksperdirühmade välja töötatud lepingu tüüptingimuste **või muude iseregulatsioonil põhinevate nõuete täitmise vahendite** kasutamist, **tingimusel et need on täielikult kooskõlas käesoleva määrusega.**

- (97) *Et hõlbustada andmetöölusteenuste vahetamist, peaksid kõik osalised, sealhulgas nii seni kasutatud kui ka uute andmetöölusteenuste osutajad, tegema heas usus koostööd, et vahetusprotsess oleks tõhus, võimaldaks vajalike andmete turvalist ja õigeaegset edastamist üldkasutatavas masinloetavas vormingus ja avatud liidese kaudu, vältides ühtlasi teenusehäireid ja säilitades teenuse järjepidevuse.*
- (98) *Andmetöölusteenused, mis on seotud teenustega, mille põhiomadustest enamik on kohandatud lähtuvalt üksikliendi konkreetsetest nõudmistest või mille kõik komponendid on välja töötatud üksikliendi jaoks, tuleks vabastada mõnest andmetöölusteenuse vahetamist käsitlevast kohustusest. See ei tohiks hõlmata teenuseid, mida andmetöölusteenuse osutaja pakub oma teenusekataloogi kaudu laias ärilises ulatuses. Andmetöölusteenuse osutaja kohustuste hulka kuulub lepingu sõlmimise eel selliste teenuste tulevaste klientide igakülgne teavitamine käesolevas määruses sätestatud kohustustest, mida asjaomaste teenuste suhtes ei kohaldata. Miski ei takista andmetöölusteenuse osutajat selliseid teenuseid lõpuks laiemalt pakkumast ning sel juhul peab teenuseosutaja täitma kõiki käesolevas määruses sätestatud vahetamisega seotud kohustusi.*

(99) *Kooskõlas miinimumnõudega võimaldada andmetööstuste osutaja vahetamist on käesoleva määruse eesmärk samuti parandada koostalitlusvõimet mitme täiendavate funktsioonidega andmetööstuste paralleelse kasutamise eesmärgil. See on seotud olukordadega, kus kliendid ei lõpeta lepingut, et vahetada andmetööstuste osutajat, vaid kus mitut eri teenuseosutaja teenust kasutatakse koostalitlusvõimelisel viisil paralleelselt, et saada kasu eri teenuste täiendavatest funktsioonidest kliendi süsteemi ülesehituses. Nenditakse siiski, et andmete viimine ühe andmetööstuste osutaja juurest teise juurde selleks, et hõlbustada teenuste paralleelset kasutamist, võib olla pidev tegevus erinevalt vahetusprotsessi osana nõutavast ühekordsest väljaviimisest. Andmetööstuste osutajad peaksid seetõttu saama jätkuvalt küsida andmete paralleelse kasutamise eesmärgil väljaviimise eest tasu ka pärast kolme aasta möödumist käesoleva määruse jõustumise kuupäevast, kuid tasu ei tohi ületada kantud kulusid. See on oluline muu hulgas selleks, et võtta edukalt kasutusele mitmikpilve strateegiad, mis võimaldavad klientidel rakendada tulevikukindlaid IT-strateegiaid ja vähendada sõltuvust üksikutest andmetööstuste osutajatest. Mitmikpilve kasutamise hõlbustamine andmetööstuste klientide jaoks võib ühtlasi aidata suurendada nende digitaalset tegevuskerksust, nagu on tunnustatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2022/2554³⁸ finantsteenuseid osutavate asutuste puhul.*

³⁸ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2554, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014, (EL) nr 909/2014 ja (EL) 2016/1011 (ELT L 333, 27.12.2022, lk 1).*

(100) Koostalitlusvõime ja ülekantavuse valdkonnas ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1025/2012***³⁹ II lisa ■ kohaselt välja töötatud avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonid ja standardid ***peaksid võimaldama*** mitme teenuseosutajaga pilvekeskkonda, mis on Euroopa andmepõhises majanduses avatud innovatsiooni põhioõue. Kuna ***2016. aastal lõpule viidud pilvandmetöötuse standardimise koordineerimise algatuse raames kindlaks määratud standardite kasutuselevõtt turul on olnud kesine, tuleb komisjonil samuti tugineda asjakohastele avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonidele, mille töötavad välja turuosalised, et pidada sammu tehnoloogia kiire arenguga selles sektoris. Komisjon saaks seejärel sellised avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonid ühtsete spetsifikatsioonide vormis vastu võtta. Peale selle, kui turupõhised protsessid ei ole näidanud suutlikkust kehtestada ühtseid tehnilisi spetsifikatsioone või standardeid, mis hõlbustaksid pilvteenuste tulemuslikku koostalitlusvõimet ■ PaaSi ja SaaSi tasandil, peaks komisjonil olema ■ võimalik käesoleva määruse alusel ja kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012 taotleda Euroopa standardiorganisatsioonidelt selliste standardite väljatöötamist *eri* liiki teenuste jaoks, kui sellised standardid veel puuduvad. Lisaks innustab komisjon turuosalisi töötama välja asjakohaseid avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioone.***

³⁹ ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist ning millega muudetakse nõukogu direktiive 89/686/EMÜ ja 93/15/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/9/EÜ, 94/25/EÜ, 95/16/EÜ, 97/23/EÜ, 98/34/EÜ, 2004/22/EÜ, 2007/23/EÜ, 2009/23/EÜ ja 2009/105/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 87/95/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1673/2006/EÜ (ELT L 316, 14.11.2012, lk 12).***

Pärast sidusrühmadega konsulteerimist peaks komisjonil olema võimalik näha rakendusaktidega ette koostalitlusvõime harmoneeritud standardite või ühtsete spetsifikatsioonide kasutamise teatavat liiki teenuste puhul, avaldades viite andmetööstuste koostalitlusvõime standardite liidu keskhoidlas.

Andmetööstuste osutajad peaksid tagama vastavuse kõnealustele harmoneeritud standarditele ja avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonidel põhinevatele ühtsetele spetsifikatsioonidele, mis ei tohiks kahjustada andmete turvalisust ja terviklust.

Andmetööstuste koostalitlusvõimet käsitlevatele harmoneeritud standarditele ja avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonidel põhinevatele ühtsetele spetsifikatsioonidele osutatakse üksnes juhul, kui need vastavad käesolevas määruses sätestatud kriteeriumidele, millel on sama tähendus kui määruse (EL) nr 1025/2012 II lisas esitatud nõuetel ning rahvusvahelises standardis ISO/IEC 19941:2017 määratletud koostalitlusvõime aspektidel.

Lisaks tuleks standardimisel arvesse võtta VKEde vajadusi.

(101) Kolmandad riigid võivad vastu võtta seadusi, määrusi ja muid õigusakte, mille eesmärk on edastada otse väljaspool nende piire, sealhulgas liidus asuvaid isikustamata andmeid, või võimaldada neile valitsusasutuste juurdepääs. Kolmanda riigi kohtute või muude õigus- ja haldusasutuste, sealhulgas õiguskaitseasutuste otsuseid, millega nõutakse isikustamata andmete edastamist või neile andmetele juurdepääsu, peaks olema võimalik täita, kui need põhinevad taotleva kolmanda riigi ja liidu või liikmesriigi vahelisel kehtival rahvusvahelisel kokkuleppel, näiteks vastastikuse õigusabi lepingul. Muudel juhtudel võib tekkida olukord, kus kolmanda riigi õigusest tulenev isikustamata andmete edastamise või neile juurdepääsu võimaldamise taotlus on vastuolus liidu või asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusest tuleneva kohustusega kaitsta selliseid andmeid, eelkõige seoses selliste üksikisiku põhiõiguste kaitsega, nagu õigus turvalisusele ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, või liikmesriigi põhihuvidega, mis on seotud riigi julgeoleku või kaitsega, samuti tundliku äriteabe kaitsega, sealhulgas ärisaladuste kaitsega, ja intellektuaalomandi õiguste kaitsega, sealhulgas kõnealusest õigusest tulenevate lepinguliste kohustustega, mis puudutavad konfidentsiaalsust.

Kui selliseid küsimusi reguleerivad rahvusvahelised kokkulepped puuduvad, peaks isikustamata andmete edastamine või neile juurdepääs olema lubatud üksnes juhul, kui on kontrollitud, et kolmanda riigi õigussüsteemi kohaselt tuleb otsust põhjendada ja selgitada proportsionaalsust, et kohtumäärus või otsus on spetsiifilise iseloomuga ning et adressaadi põhjendatud vastuväide vaadatakse läbi kolmanda riigi pädevas kohtus, kellel on õigus võtta igakülgset arvesse selliste andmete esitaja asjaomaseid õiguslikke huve. Kui see on kolmanda riigi asutuse poolt esitatud andmetele juurdepääsu taotluse tingimuste kohaselt võimalik, peaks andmetöötlusteenuse osutajal olema võimalik klienti, kelle andmeid taotletakse, *enne kõnealuste andmete juurdepääsu andmist* teavitada, et kontrollida sellise juurdepääsu võimalikku vastuolu liidu või riigisiseste õigusaktidega, näiteks tundliku äriteabe kaitset, sealhulgas ärisaladuste ja intellektuaalomandi õigusi käsitlevate õigusaktidega ning konfidentsiaalsust käsitlevate lepinguliste kohustustega.

(102) Andmete vastu usalduse suurendamiseks on oluline, et liidu kodanike, avaliku sektori asutuste ja ettevõtjate suhtes rakendatakse võimalikult suures ulatuses kaitsemeetmeid, et oleks tagatud kontroll nende andmete üle. Lisaks tuleks järgida liidu õigust, väärtusi ja standardeid, mis käsitlevad muu hulgas turvalisust, andmekaitset ja eraelu puutumatus ning tarbijakaitset. Selleks et vältida *kolmandate riikide valitsusasutuste* ebaseaduslikku juurdepääsu isikustamata andmetele, peaksid käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate andmetöötlusteenuste, näiteks pilvteenuse ja servitöötluse teenuse osutajad võtma kõik mõistlikud meetmed, et takistada juurdepääsu süsteemidele, kus isikustamata andmeid talletatakse, sealhulgas asjakohasel juhul andmete krüpteerimise, sagedase auditeerimise, asjaomaste turvalisuse tagamise sertifitseerimise kavade kontrollitud järgimise ja ettevõtte tegevuspõhimõtete muutmise kaudu.

(103) Standardimine ja semantiline koostalitlusvõime peaksid täitma olulist rolli tehniliste lahenduste pakkumisel, et tagada koostalitlusvõime *ühtsetes Euroopa andmeruumides, mis on eesmärgi- või sektoripõhised või sektoriüleised ühtsete standardite ja tavade koostalitlusvõimelised raamistikud, ja nende andmeruumide vahel, et jagada või ühiselt töödelda andmeid, muu hulgas uute toodete ja teenuste väljatöötamiseks, teadusuuringuteks või kodanikuühiskonna algatusteks. Käesolevas määruses sätestatakse teatavad olulised koostalitlusvõime nõuded. Andmeruumides osalejad, kes pakuvad andmeid või andmeteenuseid teistele osalejatele, kes on ühtsetes Euroopa andmeruumides andmete jagamist hõlbustavad või selles osalevad üksused, sealhulgas andmevaldajad, peaksid neid nõudeid järgima, niivõrd kui need puudutavad nende kontrolli all olevaid elemente. Nende reeglite järgimist saab tagada käesolevas määruses sätestatud oluliste nõuete täitmisega või seda saab eeldada, kui vastavus harmoneeritud standarditele või ühtsetele spetsifikatsioonidele tuleneb vastavuseeldusest.*

Koostalitlusvõime nõuetele vastavuse hõlbustamiseks on vaja ette näha vastavuseeldus koostalitluslahenduste puhul, mis vastavad harmoneeritud standarditele või nende osadele kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012, *mis kujutab endast vaikimisi raamistikku selliste eelduste aluseks olevate standardite väljatöötamiseks.* ■ Komisjon peaks *hindama koostalitlusvõimet takistavaid tegureid ja seadma prioriteediks standardimisvajadused, mille põhjal ta võib vastavalt määrusele (EL) nr 1025/2012 taotleda ühelt või mitmelt Euroopa standardiorganisatsioonilt selliste harmoneeritud standardite koostamist, mis vastavad käesolevas määruses sätestatud olulistele nõuetele.*

Kui selliste taotluste tulemusena harmoneeritud standardeid ei koostata või kui koostatud harmoneeritud standardid ei ole piisavad, et tagada vastavus käesoleva määruse olulistele nõuetele, peaks komisjonil olema võimalik võtta nendes valdkondades vastu ühtsed spetsifikatsioonid, tingimusel et ta austab seejuures täielikult standardiorganisatsioonide rolli ja ülesandeid. Ühtsed spetsifikatsioonid tuleks vastu võtta vaid erakorralise varulahendusena, et hõlbustada käesoleva määruse oluliste nõuete täitmist, või kui standardimisprotsess on blokeeritud või kui asjakohaste harmoneeritud standardite kehtestamisel esineb viivitusi. Kui selline viivitus on tingitud kõnealuse standardi tehnilisest keerukusest, peaks komisjon seda enne ühtsete spetsifikatsioonide kehtestamise kaalumist arvesse võtma. Ühtsed spetsifikatsioonid tuleks välja töötada avatud ja kaasaval viisil ning nende puhul tuleks asjakohasel juhul arvesse võtta määrusega (EL) 2022/868 asutatud Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõuandeid. Lisaks võib kooskõlas liidu või riigisisese õigusega võtta vastu eri sektorite ühtsed spetsifikatsioonid, mis põhinevad nende sektorite konkreetsetel vajadustel. ■ Peale selle peaks komisjonil olema võimalik nõuda andmetöötlusteenuste koostalitlusvõimet käsitlevate harmoneeritud standardite väljatöötamist.

- (104) *Andmete jagamise kokkulepete automaatse täitmise vahendite* koostalitlusvõime edendamiseks on vaja sätestada selliste nutilepingute olulised nõuded, **■ mille spetsialistid** koostavad teiste jaoks **■** või integreerivad **■** rakendustesse, mis toetavad andmete jagamise kokkulepete rakendamist. Selliste nutilepingute olulistele nõuetele vastavuse hõlbustamiseks on vaja ette näha vastavuseeldus nutilepingute puhul, mis vastavad harmoneeritud standarditele või nende osadele kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012. ***Käesolevas määruses kasutatud mõiste „nutileping“ on tehnoloogiliselt neutraalne. Nutilepingud võivad näiteks olla seotud elektroonilise registriga. Olulisi nõudeid tuleks kohaldada ainult nutilepingute müüjate suhtes, kuid mitte juhul, kui nad töötavad ettevõttes välja ainult sisemiseks kasutuseks mõeldud nutilepinguid. Oluline nõue tagada nutilepingute katkestamise ja lõpetamise võimalus eeldab andmete jagamise kokkuleppe osaliste vastastikust nõusolekut. Nutilepingute kasutamine andmete jagamise kokkulepete automaatseks täitmiseks ei mõjuta või ei tohiks mõjutada tsiviil-, lepingu- ja tarbijakaitseõiguse asjakohaste normide kohaldatavust kõnealuste kokkulepete suhtes.***

- (105) *Selleks et tõendada käesoleva määruse oluliste nõuete täitmist, peaks nutilepingu müüja või tema puudumisel isik, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab nutilepingute kasutuselevõttu teiste jaoks seoses andmete või osade andmete käesoleva määruse kontekstis kättesaadavaks tegemise kokkuleppe täitmisega, tegema vastavushindamise ja väljastama ELi vastavusdeklaratsiooni. Kõnealuse vastavushindamise suhtes tuleks kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 765/2008⁴⁰ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuses nr 768/2008/EÜ⁴¹ sätestatud üldpõhimõtteid.*
- (106) *Lisaks nutilepingute professionaalsete arendajate kohustusele täita olulisi nõudeid on samuti oluline innustada neid andmeruumides osalejaid, kes pakuvad andmeid või andmepõhiseid teenuseid teistele osalejatele ühtsetes Euroopa andmeruumides ja nende vahel, toetama andmete jagamise vahendite, sealhulgas nutilepingute koostalitlusvõimet.*

⁴⁰ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise nõuded ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.8.2008, lk 30).*

⁴¹ *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta otsus nr 768/2008/EÜ toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ (ELT L 218, 13.8.2008, lk 82).*

- (107) Käesoleva määruse tõhusaks kohaldamiseks ja täitmise tagamiseks peaksid liikmesriigid määrama ühe või mitu pädevat asutust. Kui liikmesriik määrab rohkem kui ühe pädeva asutuse, peaks ta määrama *nende hulgast ka andmekoordinaatori*. Pädevad asutused peaksid omavahel koostööd tegema. *Kasutades oma uurimisvolitusi kooskõlas kohaldatavate riigisiseste menetlustega, peaks pädevatel asutustel olema võimalik otsida ja saada teavet, eelkõige seoses nende pädevusse kuuluvate üksuste tegevusega, sealhulgas ühisuurimiste raames, ning võttes igakülgset arvesse asjaolu, et teise liikmesriigi pädevusse kuuluva üksuse suhtes kohaldatavad järelevalve- ja täitemeetmed peaks vastu võtma selle teise liikmesriigi pädev asutus, asjakohasel juhul kooskõlas piiriülest koostööd käsitlevate menetlustega. Pädevad asutused peaksid üksteist aegsasti abistama, eelkõige juhul, kui ühe liikmesriigi pädeva asutuse valduses on asjakohast teavet teise liikmesriigi pädevate asutuste läbiviidavate uurimiste jaoks või kui tal on võimalik koguda sellist teavet, millele üksuse asukohaliikmesriigi pädevatel asutustel juurdepääs puudub. Pädevad asutused ja andmekoordinaatorid tuleks kanda komisjoni peetavasse avalikku registrisse.*

Andmekoordinaator võiks olla täiendav vahend koostöö hõlbustamiseks piiriülestes olukordades, näiteks juhul, kui teatava liikmesriigi pädev asutus ei tea, millise asutuse poole ta peaks andmekoordinaatori liikmesriigis pöörduma, näiteks kui juhtum on seotud rohkem kui ühe pädeva asutuse või sektoriga. Andmekoordinaator peaks muu hulgas tegutsema ühtse kontaktpunktina kõigis käesoleva määruse kohaldamisega seotud küsimustes. Kui andmekoordinaatorit ei ole määratud, peaks käesoleva määrusega andmekoordinaatorile pandud ülesandeid täitma pädev asutus.

Andmekaitseõiguse täitmise järelevalve eest vastutavad asutused ning liidu või riigisisese õiguse alusel määratud pädevad asutused peaksid vastutama käesoleva määruse kohaldamise eest oma pädevusvaldkonnas. *Huvide konfliktide vältimiseks ei tohiks pädevatel asutustel, kes vastutavad käesoleva määruse kohaldamise ja täitmise tagamise eest seoses andmete kättesaadavaks tegemisega erakorralisel vajadusel põhineva taotluse alusel, olla õigus sellist taotlust esitada.*

(108) Oma käesolevast määrusest tulenevate õiguste kasutamiseks peaks füüsilistel ja juriidilistel isikutel olema õigus taotleda oma käesolevast määrusest tulenevate õiguste rikkumise korral heastamist, esitades **█** kaebuse. ***Andmekoordinaator peaks taotluse korral esitama füüsilistele ja juriidilistele isikutele kogu teabe, mida neil on vaja kaebuse esitamiseks asjaomasele pädevale asutusele.*** Need asutused peaksid olema kohustatud tegema koostööd, et tagada kaebuse nõuetekohane menetlemine ning ***kiire ja tulemuslik*** lahendamine. Tarbijakaitsealase koostöö võrgustiku mehhanismi kasutamiseks ja esindushagide esitamise võimaldamiseks muudetakse käesoleva määrusega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2394⁴² ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1828⁴³ lisasid.

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2394 tarbijakaitsealaste õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate liikmesriigi asutuste vahelise koostöö kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2006/2004 (ELT L 345, 27.12.2017, lk 1).

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta direktiiv (EL) 2020/1828, mis käsitleb tarbijate kollektiivsete huvide kaitsmise esindushagisid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/22/EÜ (ELT L 409, 4.12.2020, lk 1).

- (109) Pädevad asutused peaksid tagama, et käesolevas määruses sätestatud kohustuste rikkumise suhtes kohaldatakse karistusi. Sellised karistused ***võivad muu hulgas olla rahalised karistused, hoiatused, noomitused või korraldused viia äritavad vastavusse käesolevas määruses kehtestatud kohustustega. Liikmesriikide kehtestatud karistused peaksid olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning võtma arvesse määruse Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu soovitusi, aidates seega saavutada karistuste kehtestamisel ja kohaldamisel võimalikult suurt ühtsust. Asjakohasel juhul peaksid pädevad asutused kasutama ajutisi meetmeid, et väidetava rikkumise uurimise ajal selle rikkumise mõju piirata.*** Seda tehes peaksid nad muu hulgas arvesse võtma rikkumise laadi, raskust, korduvust ja kestust ning pidama silmas kaalul olevat avalikku huvi, ellu viidud tegevuse ulatust ja laadi ning rikkuja majanduslikku suutlikkust. Nad peaksid arvesse võtma ka seda, kas rikkuja jätab käesolevast määrusest tulenevad kohustused täitmata süstemaatiliselt või korduvalt. ***Ne bis in idem põhimõtte järgimiseks ja eelkõige selleks et vältida olukorda, kus käesolevas määruses sätestatud kohustuse sama rikkumise eest karistatakse rohkem kui üks kord, peaks iga liikmesriik, kes kavatseb teostada oma pädevust rikkujate suhtes, kes ei asu liidus ega ole määranud liidus oma seaduslikku esindajat, teavitama põhjendamatu viivitusega kõiki andmekoordinaatoreid ja komisjoni.***

(110) *Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu peaks nõustama ja abistama komisjoni riiklike tavade ja poliitika koordineerimisel käesoleva määrusega hõlmatud teemadel ning oma eesmärkide saavutamisel seoses tehnilise standardimisega koostalitlusvõime suurendamise eesmärgil. Tal peaks samuti olema keskne roll käesoleva määruse kohaldamise ja täitmise tagamise üle peetavate pädevate asutuste vaheliste põhjalike arutelude hõlbustamisel. Sellise teabevahetuse eesmärk on tõhustada õiguskaitses kättesaadavust ja täitmise tagamist ning õiguslast koostööd kogu liidus. Lisaks muudele funktsioonidele peaksid pädevad asutused kasutama Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu platvormina, mis hindab, koordineerib ja võtab vastu soovitusi käesoleva määruse rikkumise eest karistuste kehtestamise kohta. Ta peaks võimaldama pädevatel asutustel komisjoni abiga koordineerida optimaalset käsitusviisi selliste karistuste kindlaksmääramise ja kohaldamise suhtes. Selline käsitusviis aitab vältida killustatust, pakkudes samal ajal liikmesriikidele paindlikkust, ning peaks tagama tulemuslikud soovitusel, mis toetavad käesoleva määruse ühtset kohaldamist. Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogul peaks samuti olema nõuandev roll standardimisprotsessides ja ühtsete spetsifikatsioonide rakendusaktide vormis vastuvõtmisel ning selliste delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel, millega luuakse andmetöötlusteenuse osutajate kehtestatud andmete väljavõtmise tasude ja vahetustasude seiremehhanism ning täpsustatakse veelgi andmete, andmeajagamismehhanismide ja -teenuste ning ühtsete Euroopa andmeruumide olulisi koostalitlusnõudeid. Samuti peaks ta nõustama ja abistama komisjoni selliste suuniste vastuvõtmisel, millega kehtestatakse koostalitlusvõime spetsifikatsioonid ühtsete Euroopa andmeruumide toimimiseks.*

- (111) Selleks et aidata ettevõtjatel lepinguid koostada ja nende üle läbirääkimisi pidada, peaks komisjon välja töötama ettevõtjatevaheliste andme jagamis lepingute mittesiduvad näidistingimused ja soovitama nende kasutamist, võttes vajaduse korral arvesse konkreetsete sektorite tingimusi ja vabatahtlike andme jagamise mehhanismide puhul levinud tavasid. Need lepingu näidistingimused peaksid olema eeskätt praktiline vahend, mis aitaks eelkõige VKEdel lepinguid sõlmida. Nende lepingu näidistingimuste laialdasel ja terviklikul kasutamisel peaks olema soodne mõju ka andmetele juurdepääsu ja andmete kasutamise lepingute ülesehitusele, mis omakorda peaks üldisemalt toetama õiglasemaid lepingulisi suhteid andmetele juurdepääsul ja andmete jagamisel.
- (112) Vältimaks ohtu, et ühendatud toote ja seotud teenuse füüsiliste komponentide, näiteks andurite abil saadud või loodud ja andmebaasis sisalduvate andmete **või muude genereeritud andmete** valdajad tuginevad direktiivi 96/9/EÜ artikli 7 kohasele *sui generis* õigusele ning takistavad seeläbi **eelkõige** kasutajatel kasutada tulemuslikult käesoleva määruse kohast õigust andmetele juurde pääseda ja neid kasutada ning õigust jagada andmeid kolmandate isikutega, **tuleks selgitada**, et *sui generis* õigust ei kohaldata selliste andmebaaside suhtes. **See ei mõjuta direktiivi 96/9/EÜ artikli 7 kohase sui generis õiguse võimalikku kohaldamist andmebaaside suhtes, mis sisaldavad käesoleva määruse kohaldamisalast välja jäävaid andmeid, tingimusel et kõnealuse artikli lõike 1 kohased kaitsenõuded on täidetud.**

(113) Andmetöötlusteenuste tehniliste aspektide arvesse võtmiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, et luua andmetöötlusteenuse osutajate poolt turul kehtestatud vahetustasude seiremehhanism ning veelgi täpsustada olulisi koostalitlusvõime nõudeid, mida kohaldatakse **nende** andmeruumides **osalejate suhtes, kes pakuvad andmeid või andmeteenuseid teistele osalejatele**. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises **parema õigusloome** kokkuleppes⁴⁴ ■ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

⁴⁴ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (114) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisolulused, et võtta vastu ühtsed spetsifikatsioonid, mis tagavad andmete, andme jagamismehhanismide ja -teenuste ning ühtsete Euroopa andmeruumide koostalitlusvõime; andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime ühtsed spetsifikatsioonid ning nutilepingute ühtsed spetsifikatsioonid. Komisjonile tuleks samuti anda rakendamisolulused, et avaldada andmetöötlusteenuste koostalitlusvõimet käsitlevate harmoneeritud standardite ja ühtsete spetsifikatsioonide viited andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime standardite liidu keskhoidlas. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011⁴⁵.

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisoluluste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

(115) ■ Käesolev määrus ei tohiks mõjutada selliste normide kohaldamist, milles käsitletakse konkreetsete sektorite või avalikku huvi pakkuvate valdkondade erivajadusi. Sellised normid võivad sisaldada täiendavaid nõudeid andmetele juurdepääsu tehniliste aspektide kohta, nagu andmetele juurdepääsu liidesed, või selle kohta, kuidas saaks andmetele juurdepääsu võimaldada näiteks otse tootest või andmevahendusteenuste kaudu. Sellised normid võivad sisaldada ka piiranguid andmevaldajate õigustele pääseda juurde kasutajaandmetele või neid kasutada, või muid aspekte peale andmetele juurdepääsu ja andmete kasutamise, näiteks juhtimist käsitlevaid aspekte ***või turvanõudeid, sealhulgas küberturvalisuse nõudeid***. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada ka spetsiifilisemate normide kohaldamist ühtsete Euroopa andmeruumide arendamise kontekstis ***ning võttes arvesse käesolevas määruses sätestatud erandeid, sellise liidu ja riigisisese õiguse kohaldamist, mille alusel antakse andmetele juurdepääs ja lubatakse andmeid kasutada teadusuuringute eesmärgil***.

- (116) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada konkurentsireeglite, eelkõige ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 kohaldamist. Käesolevas määruses sätestatud meetmeid ei tohiks kasutada konkurentsi piiramiseks viisil, mis on vastuolus ELi toimimise lepinguga.
- (117) Selleks et käesoleva määruse kohaldamisalasse jäävad isikud saaksid kohaneda selles sätestatud uute normidega **ja teha vajalikud tehnilised korraldused**, tuleks neid norme kohaldada alates ... [**20 kuud** pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].
- (118) Euroopa Andmekaitseinspektori ja Euroopa Andmekaitsekooguga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõigetega 1 ja 2 ning nad esitasid oma arvamuse **4. mail 2022**.
- (119) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt tagada andmetest saadud väärtuse õiglane jagamine andmemajanduses osalejate vahel ning edendada õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist, et aidata kaasa tõelise andmete siseturu loomisele, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja toime ning andmete piiriülese kasutamise tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesolevas määruses sätestatakse ühtlustatud normid, mis käsitlevad muu hulgas
 - a) toote kasutamisel loodud andmete ja seotud teenuse **■ kasutamisel loodud andmete** kättesaadavaks tegemist **ühendatud** toote või seotud teenuse kasutajale;
 - b) andmevaldajate poolt andmesaajatele andmete kättesaadavaks tegemist;
 - c) andmevaldajate poolt avaliku sektori asutustele, **komisjonile, Euroopa Keskpangale** ja liidu **■** organitele andmete, mille järele on erakorraline vajadus, kättesaadavaks tegemist avalikes huvides oleva eriülesande täitmiseks;
 - d) **andmetöötlusteenuste vahetamise hõlbustamist;**
 - e) **kaitsemeetmete kehtestamist, et vältida kolmandate isikute ebaseaduslikku juurdepääsu isikustamata andmetele, ning**
 - f) **andmetele juurdepääsu, andmete edastamist ja kasutamist käsitlevate koostalitlusstandardite väljatöötamist.**
2. **Käesolev määrus hõlmab isikuandmeid ja isikustamata andmeid, sealhulgas järgmist liiki andmeid järgmistes kontekstides:**
 - a) **II peatükki kohaldatakse andmete suhtes, välja arvatud sisu, mis puudutavad ühendatud toodete ja seotud teenuste toimivust, kasutamist ja keskkonda;**

- b) *III peatükki kohaldatakse kõigi erasektori andmete suhtes, mille suhtes kehtib seadusjärgne andmete jagamise kohustus;*
- c) *IV peatükki kohaldatakse kõigi erasektori andmete suhtes, millele püüetakse juurde ja mida kasutatakse ettevõtjatevaheliste lepingute alusel;*
- d) *V peatükki kohaldatakse kõigi erasektori andmete suhtes, keskendudes isikustamata andmetele;*
- e) *VI peatükki kohaldatakse andmetöölusteenuse osutajate töödeldavate andmete ja teenuste suhtes;*
- f) *VII peatükki kohaldatakse liidus andmetöölusteenuse osutajate valduses olevate isikustamata andmete suhtes.*

3. Käesolevat määrust kohaldatakse

- a) liidus turule lastud *ühendatud* toodete tootjate ja seotud teenuste osutajate suhtes, *olenemata nende tootjate ja teenuseosutajate asukohast;*
- b) *punktis a osutatud ühendatud* toodete *või seotud* teenuste *liidu* kasutajate suhtes;
- c) andmevaldajate suhtes, *olenemata nende asukohast*, kes teevad andmed liidus andmesaajatele kättesaadavaks;

- d) liidus asuvate andmesaajate suhtes, kellele andmed kättesaadavaks tehakse;
- e) avaliku sektori asutuste, **komisjoni, Euroopa Keskpanga ja liidu** organite suhtes, kes taotlevad andmevaldajatelt erakorralise vajaduse korral andmete kättesaadavaks tegemist avalikes huvides oleva eriülesande täitmiseks, ning andmevaldajate suhtes, kes esitavad need andmed vastuseks sellisele taotlusele;
- f) andmetööstuste osutajate suhtes, **olenemata nende asukohast**, kes osutavad selliseid teenuseid klientidele liidus;
- g) **andmeruumides osalejate suhtes ja nutilepinguid kasutavate rakenduste müüjate suhtes ning isikute suhtes, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab kokkuleppe täitmise raames nutilepingute kasutuselevõttu teiste jaoks.**

4. **Käesoleva määruse viiteid ühendatud toodetele või seotud teenustele käsitatakse ka viidetena virtuaalassistentidele, niivõrd kui need suhtlevad ühendatud toote või seotud teenusega.**

5. Käesolev määrus ei mõjuta selles sätestatud õiguste ja kohustustega seoses töödeldavate isikuandmete suhtes eraelu puutumatust ja side konfidentsiaalsust ning lõppseadme terviklust käsitlevat liidu **ja riigisisest** õigust, **eelkõige** määruseid (EL) 2016/679 ja **(EL) 2018/1725** ning direktiivi 2002/58/EÜ, sealhulgas järelevalveasutuste volitusi ja pädevust **ning andmesubjektide õigusi**. **Andmesubjektidest kasutajate puhul täiendavad** käesoleva määruse II peatükis sätestatud õigused **määruse (EL) 2016/679 artiklites 15 ja 20 sätestatud andmesubjektide õigust tutvuda andmetega ja andmete ülekandmise õigust**. **Kui** käesolev määrus **on vastuolus isikuandmete kaitset või eraelu puutumatust käsitleva liidu õigusega või nimetatud liidu õigusega kooskõlas vastu võetud riigisisese õigusega, siis on ülimuslik asjakohane liidu või riigisisene isikuandmete kaitset või eraelu puutumatust käsitlev õigus**.


6. ***Käesolevat määrust ei kohaldata eraõiguslike ja avalik-õiguslike üksuste vahelise andmevahetuse vabatahtlike kokkulepete, eelkõige andmete jagamise vabatahtlike kokkulepete suhtes ning see ei takista nende sõlmimist.***

Käesolev määrus ei mõjuta liidu ja riigisiseseid õigusakte, milles sätestatakse andmete jagamine, andmetele juurdepääs ja andmete kasutamine kuritegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning tollivormistuse ja maksustamise eesmärgil, eelkõige määruseid (EL) 2021/784, (EL) 2022/2065 ja (EL) 2023/1543 ning direktiivi (EL) 2023/1544 ja rahvusvahelist koostööd selles valdkonnas. Käesolevat määrust ei kohaldata andmete kogumist, jagamist ja kasutamist ega neile juurdepääsu määruse (EL) 2015/847 ja direktiivi (EL) 2015/849 alusel. ***Käesolevat määrust ei kohaldata liidu õiguse kohaldamisalast välja jäävate valdkondade suhtes ja see ei mõjuta mingil juhul liikmesriikide pädevust seoses avaliku julgeoleku, riigikaitse ja riikliku julgeolekuga, olenemata sellest, millist liiki üksustele on liikmesriigid usaldanud kõnealuse pädevusega seotud ülesannete täitmise, või nende volitustest kaitsta muid riigi põhifunktsioone, sealhulgas tagada riigi territoriaalne terviklikkus ja avaliku korra säilitamine. Käesolev määrus ei mõjuta liikmesriikide pädevust seoses tolli- ja maksuhaldusega või kodanike tervise ja ohutusega*** ■ .

7. *Käesoleva määrusega täiendatakse määruse (EL) 2018/1807 iseregulatsioonil põhinevat lähenemisviisi, lisades pilyteenuse vahetamist puudutavad üldkohaldatavad kohustused.*
8. *Käesolev määrus ei mõjuta nende liidu ja riigisiseste õigusaktide kohaldamist, millega nähakse ette intellektuaalomandi õiguste kaitse, eelkõige direktiive 2001/29/EÜ, 2004/48/EÜ ja (EL) 2019/790.*
9. *Käesolev määrus täiendab ning ei mõjuta liidu õigust, mille eesmärk on edendada tarbijate huve ja tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse ning kaitsta tarbijate tervist, ohutust ja majanduslikke huve, eelkõige direktiive 93/13/EMÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL.*
10. *Käesolev määrus ei takista vabatahtlike seaduslike andmeajamislepingute sõlmimist, sealhulgas vastastikusel alusel sõlmitud lepingud, mis vastavad käesolevas määruses sätestatud nõuetele.*

Artikkel 2
Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „andmed“ – tegevuse, faktide või teabe ning sellise tegevuse, faktide või teabe kogumi digitaalne väljendus, muu hulgas heli-, visuaal- või audiovisuaalsalvestise kujul;
- 2) „*metaandmed*“ – *andmete sisu või andmekasutuse struktureeritud kirjeldus, mis hõlbustab asjaomaste andmete otsimist või kasutamist;*
- 3) „*isikuandmed*“ – *määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 1 määratletud isikuandmed;*
- 4) „*isikustamata andmed*“ – *muud andmed kui isikuandmed;*
- 5) „*ühendatud toode*“ – ese, mis võtab vastu, loob või kogub andmeid oma kasutuse või keskkonna kohta ning on võimeline edastama *toote kasutamisel loodud* andmeid elektroonilise side teenuse, *füüsilise ühenduse või sisseehitatud juurdepääsu* kaudu ja mille peamine ülesanne ei ole andmete talletamine, *töötlemine ega edastamine muude isikute kui kasutaja nimel;*
- 6) „seotud teenus“ – muu digiteenus kui *elektroonilise side teenus*, sealhulgas tarkvara, mis on *ostmise, rendi või liisimise ajal tootega ühendatud* nii, et selle puudumine takistaks *ühendatud* tootel *täita üht või mitut* oma funktsiooni, *või mille tootja või kolmas isik hiljem tootega ühendab, et ühendatud toote funktsioone täiendada, ajakohastada või kohandada;*
- 7) „töötlemine“ –  andmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, salvestamine, korrastamine, struktureerimine, talletamine, kohandamine või muutmine, väljavõtmine, tutvumine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;
- 8) „andmetöötlusteenus“ – digiteenus, mida osutatakse kliendile ja *mis võimaldab asukohast sõltumatut ja nõudepõhist võrgujuurdepääsu tsentraliseeritud, hajusate või väga hajusate konfigureeritavate, skaleeritavate ja paindlike andmetöötlusressursside*

ühiskasutatavale kogumile, mida on võimalik kiiresti kasutusele võtta ja kättesaadavaks teha minimaalse haldusliku pingutuse või teenuseosutaja minimaalse sekkumisega;

- 9) *„sama liiki teenus“ – selliste andmetöötlusteenuste kogum, millel on sama esmane eesmärk, sama andmetöötlusteenuse mudel ja samad põhifunktsioonid;*
- 10) *„andmevahendusteenus“ – määruse (EL) 2022/868 artikli 2 punktis 11 määratletud andmevahendusteenus;*
- 11) *„andmesubjekt“ – määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 1 osutatud andmesubjekt;*
- 12) *„kasutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes omab ühendatud toodet või kellele on lepingu alusel üle antud ajutine õigus kasutada kõnealust ühendatud toodet või kellele osutatakse seotud teenuseid;*
- 13) *„andmevaldaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kellel on käesoleva määruse, kohaldatava liidu õiguse või liidu õiguse alusel vastu võetud riigisiseste õigusaktide kohaselt õigus või kohustus kasutada ja teha kättesaadavaks andmeid, sealhulgas lepingu korral toote kasutamisel loodud andmeid või seotud teenuse kasutamisel loodud andmeid, mis ta on välja võtnud või loonud seotud teenuse osutamise käigus;*
- 14) *„andmesaaja“ – füüsiline või juriidiline isik, välja arvatud ühendatud toote või seotud teenuse kasutaja, kes tegutseb enda kaubandus-, äri-, ametialase või kutsetegevusega seotud eesmärgil, kellele andmevaldaja teeb andmed kättesaadavaks, sealhulgas kolmas isik, kui kasutaja on esitanud andmevaldajale taotluse või kooskõlas liidu õiguse või liidu õiguse alusel vastu võetud riigisiseste õigusaktide kohase õigusliku kohustusega;*
- 15) *„toote kasutamisel loodud andmed“ – ühendatud toote kasutamise tulemusena loodud andmed, mis tootja on kavandanud kasutaja, andmevaldaja või kolmanda isiku, sealhulgas asjakohasel juhul tootja poolt elektroonilise side teenuse, füüsilise ühenduse või sisseehitatud juurdepääsu abil väljavõetavaks;*

- 16) *„seotud teenuse kasutamisel loodud andmed“ – teenuseosutaja poolt seotud teenuse osutamise käigus loodud andmed, mis kajastavad digiteeritud kujul kasutaja tegevust või ühendatud tootega seonduvaid sündmusi ja mis salvestatakse kasutaja poolt tahtlikult või luuakse kasutaja tegevuse kõrvalsaadusena;*
- 17) *„hõlpsasti kättesaadavad andmed“ – toote kasutamisel loodud andmed ja seotud teenuse kasutamisel loodud andmed, mida andmevaldaja saab seaduslikult või võib seaduslikult saada ühendatud tootest või seotud teenusest, tegemata ebaproportsionaalseid jõupingutusi, mis ei ole pelgalt lihtsad toimingud;*
- 18) *„ärisaladus“ – direktiivi (EL) 2016/943 artikli 2 punktis 1 määratletud ärisaladus;*
- 19) *„ärisaladuse omaja“ – direktiivi (EL) 2016/943 artikli 2 punktis 2 määratletud ärisaladuse omaja;*
- 20) *„profilianalüüs“ – määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 4 määratletud profilianalüüs;*
- 21) *„turul kättesaadavaks tegemine“ – äritegevuse käigus ühendatud toote tasu eest või tasuta tarnimine liidu turul turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks;*
- 22) *„turule laskmine“ – ühendatud toote esmakordne liidu turul kättesaadavaks tegemine;*
- 23) *„tarbija“ – füüsiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, äri-, ametialase või kutsetegevusega;*
- 24) *„ettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes seoses käesoleva määrusega hõlmatud lepingute ja tavadega tegutseb enda kaubandus-, äri-, ameti- või kutsetegevusega seotud eesmärgil;*
- 25) *„väikeettevõtja“ – soovitusel 2003/361/EÜ lisa artikli 2 lõikes 2 määratletud väikeettevõtja;*
- 26) *„mikroettevõtja“ – soovitusel 2003/361/EÜ lisa artikli 2 lõikes 3 määratletud mikroettevõtja;*

- 27) „liidu organid“ – liidu organid ja asutused, mis on loodud Euroopa Liidu lepinguga, ELi toimimise lepinguga või Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepinguga või nende alusel vastu võetud õigusaktide alusel;
- 28) „avaliku sektori asutus“ – liikmesriikide riiklikud, piirkondlikud või kohalikud asutused ja liikmesriikide avalik-õiguslikud isikud või ühest või mitmest sellisest asutusest või ühest või mitmest sellisest isikust koosnevad ühendused;
- 29) „üldine hädaolukord“ – *ajaliselt piiratud* erakorraline olukord, *nagu rahvatervise hädaolukord, loodusõnnetusest tingitud hädaolukord või inimtegevusest tingitud suurõnnetus, sealhulgas ulatuslik küberturvalisuse intsident*, mis mõjutab negatiivselt liidu, liikmesriigi või selle osa elanikkonda ning millega kaasneb oht, et see võib tõsiselt ja püsivalt kahjustada elamistingimusi või majanduslikku *või finantsstabiilsust* või oluliselt *ja vahetult* halvendada majanduslikke varasid liidus või asjaomases liikmesriigis, *ja mis tehakse kindlaks või kuulutatakse ametlikult välja vastavalt liidu või riigisisese õiguse kohastele asjakohastele menetlustele*;
- 30) „klient“ – füüsiline või juriidiline isik, kes on sõlminud andmetöötlusteenuse osutajaga lepingu eesmärgiga kasutada üht või mitut andmetöötlusteenust;
- 31) „virtuaalassistent“ – tarkvara, mis suudab töödelda käsklusi, ülesandeid või küsimusi, sealhulgas *neid, mis põhinevad* hääl- või kirjalikul sisendil, žestidel või liigutustel, ning *mis* nimetatud käsklustele, ülesannetele või küsimustele tuginedes annab juurdepääsu *muudele* teenustele või juhib *ühendatud toodete funktsioone*;
- 32) „digivara“ – digitaalsel kujul elemendid, sealhulgas rakendused, mida kliendil on õigus kasutada, sõltumata lepingulisest suhtest, mis puudutab andmetöötlusteenust, mida ta kavatseb vahetada;
- 33) „lokaalne IKT-taristu“ – IKT-taristu ja andmetöötlusressursid, mida klient omab, rendib või liisib ning mis asuvad kliendi enda andmekeskuses ja mida käitab klient või kolmas isik;
- 34) „vahetamine“ – seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutajat, andmetöötlusteenuse klienti ja asjakohasel juhul uut andmetöötlusteenuse osutajat hõlmav protsess, mille käigus andmetöötlusteenuse klient läheb ühe andmetöötlusteenuse kasutamisel üle teise

sama liiki andmetöötlusteenuse kasutamisele või muule teenusele, mida pakub erinev andmetöötlusteenuse osutaja, või lokaalsele IKT-taristule, sealhulgas andmete ekstraktimise, teisendamise ja üleslaadimise teel;

- 35) *„andmete väljaviimise tasud“ – andmeedastustasud, mida võetakse klientidelt nende andmete andmetöötlusteenuse osutaja IKT-taristust võrgu kaudu erineva teenuseosutaja süsteemi või lokaalsesse IKT-taristusse ekstraktimise eest;*
- 36) *„vahetustasud“ – tasud, välja arvatud standardsed teenustasud ja ennetähtaegse lõpetamise trahvid, mille andmetöötlusteenuse osutaja kehtestab kliendile käesoleva määrusega ette nähtud toimingute eest erineva teenuseosutaja süsteemi kasutamisele või lokaalsele IKT-taristule ülemineku eest, sealhulgas andmete väljaviimise tasud;*
- 37) *„funktsionaalne samaväärsus“ – olukord, kus pärast vahetusprotsessi taastatakse kliendi eksporditavate andmete ja digivara põhjal sama liiki uue andmetöötlusteenuse keskkonnas minimaalne funktsionaalsuse tase, nii et uus andmetöötlusteenus annab sisuliselt võrreldava tulemuse vastuseks samale sisendile seoses ühiste omadustega, mida kliendile lepingu alusel pakutakse;*
- 38) *„eksporditavad andmed“ – artiklite 23–31 ja 35 kohaldamisel sisend- ja väljundandmed, sealhulgas metaandmed, mis on otseselt või kaudselt loodud või kaasloodud, kui klient kasutab andmetöötlusteenust, välja arvatud andmetöötlusteenuse osutaja või kolmanda isiku vara või andmed, mis on kaitstud intellektuaalomandi õigustega või kujutavad endast ärisaladust;*
- 39) *„nutileping“ – arvutiprogramm, mida kasutatakse lepingu või selle osa automaatseks täitmiseks, kasutades elektrooniliste andmekirjete jada ning tagades nende tervikluse ja nende kronoloogilise järjestuse täpsuse;*
- 40) *„koostalitlusvõime“ – kahe või enama andmeruumi või sidevõrgu, süsteemi, ühendatud toote, rakenduse või komponendi võime vahetada ja kasutada andmeid oma funktsioonide täitmiseks;*
- 41) *„avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioon“ – informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna tehniline spetsifikatsioon, mis on suunatud tulemuslikkusele ja andmetöötlusteenuste vahelise koostalitlusvõime saavutamisele;*

- 42) „ühtne spetsifikatsioon“ – dokument, välja arvatud standard, mis sisaldab tehnilisi lahendusi, mis võimaldavad täita teatavaid käesoleva määrusega kehtestatud nõudeid ja kohustusi;
- 43) „harmoneeritud standard“ – määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 2 punkti 1 alapunktis c määratletud harmoneeritud standard.

II PEATÜKK

ANDMETE JAGAMINE ETTEVÕTJALT TARBIJALE JA ETTEVÕTJALT ETTEVÕTJALE

Artikkel 3

Kohustus teha *toote kasutamisel loodud andmed ja seotud teenuse kasutamisel loodud andmed kasutajale juurdepääsetavaks*

1. *Ühendatud* tooted disainitakse ja toodetakse ning seotud teenused *kavandatakse ja neid* osutatakse selliselt, et *toote kasutamisel loodud andmed ja seotud teenuse kasutamisel loodud* andmed, sealhulgas *asjakohased metaandmed, mida on vaja andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks*, on kasutajale vaikimisi lihtsalt, turvaliselt, *tasuta, terviklikul, struktureeritud, ühiskasutataval ja masinloetaval kujul* ning asjakohasel ja *tehniliselt teostataval juhul* vahetult juurdepääsetavad.
2. Enne *ühendatud* toote ostu-, rendi- või liisingulepingu sõlmimist **■** *esitab müüja, rendileandja või liisinguandja, kes võib olla tootja*, kasutajale selgel ja arusaadaval kujul vähemalt järgmise teabe:
 - a) *selliste toote kasutamisel loodud andmete liik, vorming ja hinnanguline maht, mida ühendatud toode on võimeline looma;*

- b) kas *ühendatud toode on võimeline andmeid looma* pidevalt ja reaalajas;
- c) *kas ühendatud toode on võimeline talletama andmeid seadmes või kaugserveris, sealhulgas asjakohasel juhul säilitamise kavandatud kestus;*
- d) kuidas kasutajal on võimalik andmetele juurde pääseda, *andmeid välja võtta või asjakohasel juhul kustutada, sealhulgas selleks vajalikud tehnilised vahendid, nende kasutamistingimused ja teenuse kvaliteet.*

3. *Enne seotud teenuse osutamise lepingu sõlmimist esitab seotud teenuse osutaja kasutajale selgel ja arusaadaval kujul vähemalt järgmise teabe:*

- a) *tulevase andmevaldaja poolt eeldatavalt saadavate toote kasutamisel loodud andmete laad, hinnanguline maht ja kogumise sagedus ning asjakohasel juhul kasutaja võimalused sellistele andmetele juurde pääseda või neid välja võtta, sealhulgas tulevase andmevaldaja andmetalletuskord ja andmete säilitamise kestus;*

- b) *seotud teenuse kasutamisel loodavate andmete laad ja hinnanguline maht ning kasutaja võimalused sellistele andmetele juurde pääseda või neid välja võtta, sealhulgas tulevase andmevaldaja andmetalletuskord ja andmete säilitamise kestus;*
- c) *kas tulevane andmevaldaja kavatseb hõlpsasti kättesaadavaid andmeid kasutada ise ja kõnealuste andmete kasutamise eesmärgid ning kas ta kavatseb lubada ühel või mitmel kolmandal isikul kasutada andmeid kasutajaga kokku lepitud eesmärkidel;*
- d) **■** *tulevase andmevaldaja andmed, nagu tema käibenimi ja tema asukohta geograafiline aadress, ning asjakohasel juhul muud andmetöötuse osalised;*
- e) *sidevahendid, mille abil saab tulevase andmevaldajaga kiiresti ühendust võtta ja selle andmevaldajaga tõhusalt suhelda;*

- f) kuidas kasutaja saab taotleda andmete jagamist kolmanda isikuga *ja asjakohasel juhul lõpetada andmete jagamise*;
- g) kasutaja õigus esitada artikli 37 kohaselt määratud pädevale asutusele kaebus käesoleva peatüki sätete väidetava rikkumise kohta;
- h) *kas tulevane andmevaldaja on ühendatud toote kaudu juurdepääsetavates või seotud teenuse osutamisel loodavates andmetes sisalduvate ärisaladuste omaja ning kui tulevane andmevaldaja ei ole ärisaladuse omaja, siis ärisaladuse omaja isik*;
- i) *kasutaja ja tulevase andmevaldaja vahelise lepingu kestus ning sellise lepingu lõpetamise kord.*

Artikkel 4

Kasutajate *ja andmevaldajate õigused ja kohustused toodete kasutamisel loodud andmetele ja seotud teenuste kasutamisel loodud andmetele* juurde pääseda, neid andmeid kasutada *ja need kättesaadavaks teha*

1. Kui kasutajal ei ole *ühendatud* toote *või seotud teenuse* kaudu andmetele otsest juurdepääsu, teevad *andmevaldajad hõlpsasti kättesaadavad andmed ning nende andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks vajalikud metaandmed* kasutajale põhjendamatu viivitusega *andmevaldajale kättesaadavate andmetega sama kvaliteediga lihtsalt, turvaliselt, tasuta, terviklikus, struktureeritud, ühiskasutatavas ja masinloetavas vormis ning asjakohasel ja tehniliselt teostataval juhul* pidevalt ja reaalajas kättesaadavaks. Selleks esitatakse lihttaotlus elektrooniliste vahendite abil, kui see on tehniliselt teostatav.
2. *Kasutajad ja andmevaldajad võivad lepinguga piirata või keelata andmetele juurdepääsu, andmete kasutamist või nende edasist jagamist, kui selline töötlemine võib kahjustada ühendatud toote turvanõudeid, nagu on sätestatud liidu või riigisiseses õiguses, avaldades tõsist kahjulikku mõju füüsiliste isikute tervisele, ohutusele või julgeolekule. Valdkondlikud asutused võivad pakkuda kasutajatele ja andmevaldajatele asjakohast tehnilist oskusteavet. Kui andmevaldaja keeldub andmete jagamisest käesoleva artikli alusel, teavitab ta artikli 37 kohaselt määratud pädevat asutust.*

3. *Ilma et see piiraks kasutaja õigust pöörduda mis tahes etapis liikmesriigi kohtusse, võib kasutaja seoses andmevaldajaga lõikes 2 osutatud lepinguliste piirangute või keeldude üle peetava vaidlusega*
- a) *esitada kooskõlas artikli 37 lõike 5 punktiga b kaebuse pädevale asutusele või*
- b) *leppida andmevaldajaga kokku, et asi edastatakse vaidluste lahendamise organile kooskõlas artikli 10 lõikega 1.*
4. *Andmevaldajad ei tohi muuta kasutajate käesoleva artikli kohaste valikuvõimaluste või õiguste kasutamist põhjendamatult keeruliseks, sealhulgas pakkudes kasutajatele valikuvõimalusi mitteneutraalsel viisil või õõnestades või kahjustades kasutaja sõltumatust, otsuste tegemist või valikuvõimalusi digitaalse kasutajaliidese või selle osa struktuuri, kujunduse, funktsiooni või toimimisviisi kaudu.*

5. ***Selleks et kontrollida, kas füüsiline või juriidiline isik kvalifitseerub kasutajaks lõike 1 kohaldamiseks, ei nõua andmevaldaja*** asjaomaselt isikult rohkem teavet kui on vaja . Andmevaldaja ei säilita teavet kasutaja juurdepääsu kohta taotletud andmetele, ***eelkõige logiandmeid***, kauem, kui on vaja kasutaja juurdepääsutaotluse nõuetekohaseks täitmiseks ning andmetaristu turvalisuse ja hooldamise tagamiseks.
6. Ärisaladusi ***hoitakse konfidentsiaalsena ja neid*** avalikustatakse üksnes tingimusel, et ***andmevaldaja ja kasutaja võtavad enne avalikustamist*** kõik vajalikud meetmed ärisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamiseks, eelkõige seoses kolmandate isikutega. Andmevaldaja ***või ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, teeb kindlaks andmed, mida kaitstakse ärisaladusena, sealhulgas asjaomastes metaandmetes, ning lepib*** kasutajaga kokku ***proportsionaalsetes tehnilistes ja korralduslikes*** meetmetes, ***mida on vaja***, et säilitada jagatud andmete konfidentsiaalsus, eelkõige seoses kolmandate isikutega, ***näiteks lepingu näidistingimused, konfidentsiaalsuskokkulepped, ranged juurdepääsuprotokollid, tehnilised standardid ja tegevusjuhendite kohaldamine***.

7. *Kui puudub kokkulepe lõikes 6 osutatud vajalike meetmete kohta või kui kasutaja ei rakenda lõike 6 kohaselt kokkulepitud meetmeid või kahjustab ärisaladuse konfidentsiaalsust, võib andmevaldaja ärisaladusena määratletud andmete jagamise lõpetada või selle asjakohasel juhul peatada. Andmevaldaja otsus peab olema igakülgselt põhjendatud ja see esitatakse kasutajale kirjalikult ilma põhjendamatu viivitusega. Sellistel juhtudel teavitab andmevaldaja artikli 37 kohaselt määratud pädevat asutust sellest, et ta on andmete jagamise lõpetanud või peatanud, ning täpsustab, milliseid meetmeid ei ole kokku lepitud või rakendatud, ning asjakohasel juhul, millise ärisaladuse konfidentsiaalsust on kahjustatud.*

8. *Erandlikel asjaoludel, kui andmevaldaja, kes on ärisaladuse omaja, suudab tõendada, et käesoleva artikli lõike 6 kohaselt kasutaja võetud tehnilistest ja korralduslikest meetmetest hoolimata on väga tõenäoline, et ärisaladuse avalikustamine põhjustab talle suurt majanduslikku kahju, võib see andmevaldaja kõnealustele konkreetsetele andmetele juurdepääsu taotluse igal üksikjuhul eraldi rahuldamata jätta. Selline tõendamine peab olema igakülgset põhjendatud, tuginedes objektiivsetele asjaoludele, eelkõige ärisaladuse kaitse täitmise tagamisele kolmandates riikides, taotletud andmete konfidentsiaalsuse laadile ja tasemele ning ühendatud toote ainulaadsusele ja uudsusele, ning see esitatakse kasutajale kirjalikult ja põhjendamatu viivitusega. Kui andmevaldaja keeldub andmete jagamisest käesoleva lõike alusel, teavitab ta artikli 37 kohaselt määratud pädevat asutust.*

9. *Ilma et see piiraks kasutaja õigust pöörduda mis tahes etapis liikmesriigi kohtusse, võib kasutaja, kes soovib vaidlustada andmevaldaja otsuse andmete jagamisest lõigete 7 ja 8 alusel keelduda või selle lõpetada või peatada,*
- a) *esitada kooskõlas artikli 37 lõike 5 punktiga b kaebuse pädevale asutusele, kes otsustab põhjendamatu viivitusega, kas ja millistel tingimustel andmete jagamine algab või jätkub, või*
- b) *leppida andmevaldajaga kokku, et asi edastatakse vaidluste lahendamise organile kooskõlas artikli 10 lõikega 1.*
10. *Kasutaja ei või kasutada lõikes 1 osutatud taotluse alusel saadud andmeid sellise ühendatud toote väljatöötamiseks, mis konkureerib ühendatud tootega, millest andmed pärinevad, jagada neid andmeid sel eesmärgil kolmanda isikuga ega kasutada neid andmeid selleks, et saada teavet tootja või asjakohasel juhul andmevaldaja majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite kohta.*

11. ***Kasutaja ei võta andmetele juurdepääsu saamiseks kasutusele sunnivahendeid ega kuritarvita andmevaldaja andmekaitseks mõeldud tehnilises taristus esinevaid lünki.***
12. Kui kasutaja ei ole andmesubjekt, ***kelle isikuandmeid taotletakse***, teeb andmevaldaja ühendatud toote või seotud teenuse kasutamise tulemusel loodud isikuandmed kasutajale kättesaadavaks üksnes juhul, kui määruse (EL) 2016/679 artikli 6 kohaselt on olemas kehtiv õiguslik alus töötlemiseks ning kui asjakohasel juhul on täidetud kõnealuse määruse artikli 9 ja ***direktiivi (EL) 2002/58 artikli 5 lõike 3*** tingimused.
13. Andmevaldaja kasutab ***hõlpsasti kättesaadavaid isikustamata andmeid*** üksnes kasutajaga sõlmitud lepingu alusel. Andmevaldaja ei või kasutada kõnealuseid andmeid selleks, et saada teavet kasutaja majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite või nende kasutaja poolt muul viisil kasutamise kohta, mis võib kahjustada kasutaja äripositsiooni turgudel, kus kasutaja tegutseb.

14. *Andmevaldajad ei tee toote kasutamisel loodud isikustamata andmeid kolmandatele isikutele kättesaadavaks ärilistel ega mitteärilistel eesmärkidel, välja arvatud kasutajaga sõlmitud lepingu täitmiseks. Asjakohasel juhul panevad andmevaldajad kolmandatele isikutele lepingulise kohustuse neilt saadud andmeid mitte edasi jagada.*

Artikkel 5

Kasutaja õigus jagada andmeid kolmandate isikutega

1. Kasutaja või tema nimel tegutseva isiku taotlusel teeb andmevaldaja *hõlpsasti kättesaadavad* andmed ning *nende andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks vajalikud metaandmed* kolmandale isikule põhjendamatu viivitusega, andmevaldajale kättesaadavate andmetega sama kvaliteediga *lihtsalt, turvaliselt, tasuta, terviklikus, struktureeritud, ühiskasutatavas ja masinloetavas vormis* ning *asjakohasel ja tehniliselt teostataval juhul* pidevalt ja reaalsajas kättesaadavaks. *Andmevaldaja teeb andmed kolmandale isikule kättesaadavaks kooskõlas artiklitega 8 ja 9.*

2. *Lõiget 1 ei kohaldata hõlpsasti kättesaadavate andmete suhtes seoses selliste uute ühendatud toodete, ainete või protsesside testimisega, mida ei ole veel turule lastud, välja arvatud juhul, kui andmete kasutamine kolmanda isiku poolt on lepinguga lubatud.*
3. Ettevõtja, kes ■ on määratud pääsuvalitsejaks määruse (EL) 2022/1925 artikli 3 alusel ■, ei ole käesoleva artikli kohaselt nõuetele vastav kolmas isik ning seetõttu ei tohi ta
- a) õhutada või äriiselt stimuleerida kasutajat mis tahes viisil, sealhulgas rahalise või muu hüvitise maksmise kaudu tegema mõne oma teenuse jaoks kättesaadavaks andmeid, mille kasutaja on saanud artikli 4 lõike 1 kohase taotluse alusel;
 - b) õhutada või äriiselt stimuleerida kasutajat taotlema andmevaldajalt käesoleva artikli lõike 1 kohaselt andmete kättesaadavaks tegemist mõne oma teenuse jaoks;
 - c) võtta kasutajalt vastu andmeid, mille kasutaja on saanud artikli 4 lõike 1 kohase taotluse alusel.

4. **Selleks et kontrollida, kas füüsiline või juriidiline isik kvalifitseerub kasutajaks või kolmandaks isikuks lõike 1 kohaldamiseks**, ei nõuta kasutajalt või kolmandalt isikult rohkem teavet kui on vaja § . Andmevaldaja ei säilita teavet kolmanda isiku juurdepääsu kohta taotletud andmetele kauem, kui on vajalik kolmanda isiku juurdepääsutaotluse nõuetekohaseks täitmiseks ning andmetaristu turvalisuse ja hooldamise tagamiseks.
5. Kolmas isik ei võta andmetele juurdepääsu saamiseks kasutusele sunnivahendeid ega kuritarvita andmevaldaja andmekaitseks mõeldud tehnilises taristus esinevaid § lünki.
6. Andmevaldaja ei või kasutada **hõlpsasti kättesaadavaid** andmeid selleks, et saada teavet kolmanda isiku majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite või kolmanda isiku poolt muul viisil kasutamise kohta, mis võib kahjustada kolmanda isiku äripositsiooni turgudel, kus kolmas isik tegutseb, välja arvatud juhul, kui kolmas isik on andnud selleks **loa** ja tal on tehniliselt võimalik kõnealune **luba lihtsasti** igal ajal tagasi võtta.

7. Kui kasutaja ei ole andmesubjekt, ***kelle isikuandmeid taotletakse***, teeb andmevaldaja ühendatud toote või seotud teenuse kasutamise tulemusel loodud isikuandmed kolmandale isikule kättesaadavaks, kui määruse (EL) 2016/679 artikli 6 kohaselt on olemas kehtiv õiguslik alus töötlemiseks ning kui asjakohasel juhul on täidetud kõnealuse määruse artikli 9 ja ***direktiivi (EL) 2002/58 artikli 5 lõike 3*** tingimused.
8. Andmevaldaja ja kolmanda isiku suutmatus leppida kokku andmete edastamise korras ei tohi takistada, ära hoida ega segada andmesubjekti määrusest (EL) 2016/679 tulenevate õiguste kasutamist ja eelkõige kõnealuse määruse artikli 20 kohast andmete ülekandmise õigust.
9. Ärisaladusi ***hoitakse konfidentsiaalsena ja neid*** avaldatakse kolmandatele isikutele üksnes ulatuses, mil avaldamine on kasutaja ja kolmanda isiku vahel kokkulepitud eesmärgi täitmiseks vältimatult vajalik. Andmevaldaja ***või ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, teeb kindlaks andmed, mida kaitstakse ärisaladusena, sealhulgas asjaomastes metaandmetes, ning lepib kolmanda isikuga kokku proportsionaalsetes tehnilistes ja korralduslikes meetmetes, mida on vaja, et säilitada jagatud andmete konfidentsiaalsus, näiteks lepingu näidistingimused, konfidentsiaalsuskokkulepped, ranged juurdepääsuprotokollid, tehnilised standardid ja tegevusjuhendite kohaldamine.***

10. *Kui puudub kokkulepe lõikes 9 osutatud vajalike meetmete kohta või kui kolmas isik ei rakenda artikli 9 kohaselt kokkulepitud meetmeid või kahjustab ärisaladuse konfidentsiaalsust, võib andmevaldaja ärisaladusena määratletud andmete jagamise lõpetada või selle asjakohasel juhul peatada. Andmevaldaja otsus peab olema igakülgselt põhjendatud ja see esitatakse kolmandale isikule kirjalikult ilma põhjendamatu viivitusega. Sellistel juhtudel teavitab andmevaldaja artikli 37 kohaselt määratud pädevat asutust sellest, et ta on andmete jagamise lõpetanud või peatanud, ning täpsustab, milliseid meetmeid ei ole kokku lepitud või rakendatud, ning asjakohasel juhul, millise ärisaladuse konfidentsiaalsust on kahjustatud.*

11. Erandkorras, kui andmevaldaja, kes on ärisaladuse omaja, suudab tõendada, et käesoleva artikli lõike 9 kohaselt kolmanda isiku võetud tehnilistest ja korralduslikest meetmetest hoolimata on väga tõenäoline, et ärisaladuse avalikustamine põhjustab talle suurt majanduslikku kahju, võib see andmevaldaja kõnealustele konkreetsetele andmetele juurdepääsu taotluse igal üksikjuhul eraldi rahuldamata jätta. Selline tõendamine peab olema igakülgset põhjendatud, tuginedes objektiivsetele asjaoludele, eelkõige ärisaladuse kaitse täitmise tagamisele kolmandates riikides, taotletud andmete konfidentsiaalsuse laadile ja tasemele ning ühendatud toote ainulaadsusele ja uudsusele, ning see esitatakse kolmandale isikule kirjalikult ja põhjendamatu viivitusega. Kui andmevaldaja keeldub andmete jagamisest käesoleva lõike alusel, teavitab ta artikli 37 kohaselt määratud pädevat asutust.

12. *Ilma et see piiraks kolmanda isiku õigust pöörduda mis tahes etapis liikmesriigi kohtusse, võib kolmas isik, kes soovib vaidlustada andmevaldaja otsuse andmete jagamisest lõigete 10 ja 11 alusel keelduda või selle lõpetada või peatada*
- a) *esitada kooskõlas artikli 37 lõike 5 punktiga b kaebuse pädevale asutusele, kes otsustab põhjendamatu viivitusega, kas ja millistel tingimustel andmete jagamine peab algama või jätkuma, või*
- b) *leppida andmevaldajaga kokku, et asi edastatakse vaidluste lahendamise organile kooskõlas artikli 10 lõikega 1.*
13. *Vastavalt kohaldatavale isikuandmete kaitset käsitlevale liidu ja riigisisesele õigusele ei tohi lõikes 1 osutatud õigus kahjustada andmesubjektide õigusi.*

Artikkel 6

Kasutaja taotlusel andmeid vastu võtvate kolmandate isikute kohustused

1. Kolmas isik töötleb talle artikli 5 kohaselt kättesaadavaks tehtud andmeid üksnes kasutajaga kokkulepitud eesmärkidel ja tingimustel ning tingimusel, **et järgitakse isikuandmete kaitset käsitlevat liidu ja riigisisest õigust**, sealhulgas andmesubjekti isikuandmetega seotud õigusi. **Kolmas isik** kustutab andmed, kui need ei ole enam kokkulepitud eesmärgi saavutamiseks vajalikud, **välja arvatud juhul, kui kasutajaga on isikustamata andmetega seoses kokku lepitud teisiti**.
2. Kolmas isik ei tohi
 - a) **muuta kasutaja artikli 5 ja käesoleva artikli kohaste valikute või õiguste kasutamist põhjendamatult keeruliseks, sealhulgas pakkudes kasutajatele valikuvõimalusi mitteneutraalsel viisil, või** kasutajat sundida, eksitada või temaga manipuleerida või õõnestada või kahjustada kasutaja sõltumatust, otsuste tegemist või valikuvõimalusi, sealhulgas digitaalse kasutajaliidese **või selle osa** kaudu;

- b) *olenemata määruse (EL) 2016/679 artikli 22 lõike 2 punktidest a ja c kasutada vastuvõetud andmeid profiilianalüüsiks, välja arvatud juhul, kui see on vajalik kasutaja soovitud teenuse osutamiseks;*
- c) *teha vastuvõetud andmeid ■ kättesaadavaks muule kolmandale isikule, **välja arvatud juhul, kui andmed tehakse kättesaadavaks kasutajaga sõlmitud lepingu alusel, ja tingimusel, et asjaomane muu kolmas isik võtab kõik andmevaldaja ja kolmanda isiku vahel kokku lepitud vajalikud meetmed ürisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamiseks;***
- d) *teha vastuvõetud andmeid kättesaadavaks ■ ettevõtjale, kes ■ on määratud pääsuvalitsejaks vastavalt määruse ■ (EL) 2022/1925 artiklile 3;*
- e) *kasutada vastuvõetud andmeid sellise toote väljatöötamiseks, mis konkureerib ühendatud tootega, millest andmed, millele juurde pääsetakse, pärinevad, või jagada andmeid sel eesmärgil muu kolmanda isikuga; **samuti ei tohi kolmandad isikud kasutada neile kättesaadavaks tehtud toote kasutamisel loodud andmeid või seotud teenuse kasutamisel loodud isikustamata andmeid selleks, et saada teavet andmevaldaja majandusliku olukorra, varade ja tootmismeetodite või nende andmevaldaja poolt kasutamise kohta;***

- f) *kasutada saadud andmeid viisil, mis kahjustab ühendatud toote või seotud teenuse turvalisust;*
- g) *eirata artikli 5 lõike 9 kohaselt andmevaldajaga või ärisaladuse omajaga kokku lepitud erimeetmeid ja kahjustada ärisaladuse konfidentsiaalsust;*
- h) takistada *tarbijast* kasutajal, sealhulgas lepingu alusel, vastuvõetud andmeid muudele isikutele kättesaadavaks teha.

Artikkel 7

Ettevõtjalt tarbijale ja ettevõtjalt ettevõtjale andmete jagamise kohustuste kohaldamisala

1. Käesolevas peatükis sätestatud kohustusi ei kohaldata mikroettevõtja ega väikeettevõtja toodetud või disainitud **ühendatud** toodete või seotud teenuste kasutamisel loodud andmete suhtes, tingimusel et sellel ettevõtjal ei ole soovitusel 2003/361/EÜ lisa artikli 3 tähenduses partnerettevõtjat ega sidusettevõtjat, kes ei kvalifitseeru mikroettevõtjaks ega väikeettevõtjaks, **ning juhul, kui mikroettevõtja või väikeettevõtja ei tegele alltöövõtu korras ühendatud toote tootmise või disainimise või seotud teenuse osutamisega.**

Sama kehtib andmete suhtes, mis on loodud soovitusel 2003/361/EÜ lisa artikli 2 alusel vähem kui ühe aasta jooksul keskmise suurusega ettevõtjaks kvalifitseerunud ettevõtja toodetud ühendatud toodete või osutatud seotud teenuste kasutamisel ning ühendatud toodete suhtes aasta jooksul pärast nende turule laskmise kuupäeva keskmise suurusega ettevõtja poolt.

2. ***Kõik lepingutingimused, millega välistatakse kasutaja käesoleva peatüki kohaste õiguste kohaldamine, kaldutakse neist õigustest kõrvale või muudetakse nende toimet kasutaja kahjuks, ei ole kasutaja jaoks siduvad.***

III PEATÜKK

SELLISTE ANDMEVALDAJATE KOHUSTUSED, KELLEL ON LIIDU ÕIGUSE KOHASELT KOHUSTUS TEHA ANDMED KÄTTESAADAVAKS

Artikkel 8

Tingimused, mille alusel andmevaldajad teevad andmed andmesaajatele kättesaadavaks

1. Kui *ettevõtjatevaheliste suhete raames* on andmevaldaja kohustatud tegema andmed andmesaajale kättesaadavaks artikli 5 või muu kohaldatava liidu õigusakti või liidu õiguse *alusel vastu võetud* riigisisese õigusakti alusel, *lepib ta andmesaajaga kokku andmete kättesaadavaks tegemise korra ja* teeb andmed kättesaadavaks õiglastel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ning läbipaistval viisil kooskõlas käesoleva peatüki ja IV peatükiga.
2. **█** Lepingutingimus, mis käsitleb andmetele juurdepääsu ja nende kasutamist või vastutust ja õiguskaitsevahendeid andmetega seotud kohustuste rikkumise või lõpetamise korral, ei ole siduv, kui see kujutab endast ebaõiglast lepingutingimust artikli 13 tähenduses või kui sellega välistatakse II peatüki kohaste kasutaja õiguste kohaldamine, kaldutakse neist kõrvale või muudetakse nende toimet *kasutaja kahjuks*.

3. Andmevaldaja ei tee andmete kättesaadavaks tegemisel **andmete kättesaadavaks tegemise korra seisukohast** vahet andmesaajate võrreldavate kategooriate vahel, sealhulgas andmevaldaja partnerettevõtjad või sidusettevõtjad. Kui andmesaaja leiab, et tingimused, mille alusel andmed on talle kättesaadavaks tehtud, on diskrimineerivad, peab andmevaldaja **esitama andmesaajale selle põhjendatud taotluse alusel põhjendamatu viivituseeta teabe, millest nähtub**, et diskrimineerimist ei ole toimunud.
4. Andmevaldaja ei tee andmeid andmesaajale kättesaadavaks, **sealhulgas** ainuõiguslikult, välja arvatud juhul, kui kasutaja seda II peatüki kohaselt taotleb.
5. Andmevaldajad ja andmesaajad ei pea esitama rohkem teavet, kui on vaja, et kontrollida andmete kättesaadavaks tegemiseks kokku lepitud lepingutingimuste või nende käesolevast määrusest või muust kohaldatavast liidu õigusest või liidu **õiguse alusel vastu võetud** riigisisestest õigusaktist tulenevate kohustuste täitmist.
6. Kui liidu õiguses, sealhulgas käesoleva määruse **artikli 4 lõikes 6 ja artikli 5 lõikes 9**, või liidu **õiguse alusel vastu võetud** riigisisestest õigusaktides ei ole sätestatud teisiti, ei kohusta andmesaajale andmete kättesaadavaks tegemise kohustus avalikustama ärisaladusi.

Artikkel 9

Andmete kättesaadavaks tegemise hüvitamine

1. Andmevaldaja ja andmesaaja vahel andmete *ettevõtjatevaheliste suhete raames* kättesaadavaks tegemise eest kokku lepitud hüvitis peab olema *mittediskrimineeriv ja mõistlik ja võib sisaldada marginaali.*
2. *Andmevaldaja ja andmesaaja võtavad hüvitise kokkuleppimisel eelkõige arvesse järgmist:*
 - a) *andmete kättesaadavaks tegemisel tekkinud kulud, sealhulgas eelkõige andmete vormindamise, elektroonilisel teel levitamise ja talletamisega seotud kulud;*
 - b) *investeeringud andmete kogumisse ja koostamisse, kui see on asjakohane, võttes arvesse, kas muud isikud aitasid kaasa kõnealuste andmete saamisele, loomisele või kogumisele.*
3. *Lõikes 1 osutatud hüvitis võib sõltuda ka andmete mahust, vormingust ja laadist.*

4. Kui andmesaaja on VKE *või mittetulunduslik teadusasutus ja kui sellisel andmesaajal puuduvad partnerettevõtjad või sidusettevõtjad, kes ei kvalifitseeru VKEdeks, ei tohi kokkulepitud hüvitis ületada lõike 2 punktis a osutatud kulusid.*
5. *Komisjon võtab vastu suunised mõistliku hüvitise arvutamise kohta, võttes arvesse artiklis 42 osutatud Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõuandeid.*
6. Käesolev artikkel ei piira võimalust välistada hüvitise maksmine andmete kättesaadavaks tegemise eest või näha ette väiksema hüvitise maksmine muus liidu õiguses või liidu *õiguse alusel vastu võetud* riigisisestes õigusaktides.
7. Andmevaldaja esitab andmesaajale piisavalt üksikasjaliku teabe hüvitise arvutamise aluste kohta, et andmesaaja saaks *hinnata*, kas lõigetes 1–4 sätestatud nõuded on täidetud.

Artikkel 10
Vaidluste lahendamine

1. ***Kasutajatel***, andmevaldajatel ja andmesaajatel on õigus pöörduda käesoleva artikli lõike 5 kohaselt sertifitseeritud vaidluste lahendamise organi poole, et lahendada artikli 4 lõigetest 3 ja 9 ning artikli 5 lõikest 12 tulenevaid vaidlusi ning vaidlusi, ***mis on seotud*** andmete kättesaadavaks tegemise õiglaste, mõistlike ja mittediskrimineerivate tingimuste ja läbipaistva viisiga vastavalt ***käesolevale peatükile ja IV peatükile***.
2. ***Vaidluste lahendamise organid teavitavad asjaomaseid pooli tasudest või tasude kindlaksmääramiseks kasutatavatest mehhanismidest enne, kui kõnealused pooled taotlevad otsuse tegemist.***

3. *Kui artikli 4 lõigete 3 ja 9 ning artikli 5 lõike 12 alusel vaidluste lahendamise organile edastatud vaidluste puhul teeb vaidluste lahendamise organ otsuse kasutaja või andmesaaja kasuks, maksab andmevaldaja kõik vaidluste lahendamise organi nõutavad tasud ja hüvitab asjaomasele kasutajale või andmesaajale kõik muud mõistlikud kulud, mis tal on tekkinud seoses vaidluse lahendamisega. Kui vaidluste lahendamise organ teeb vaidluses otsuse andmevaldaja kasuks, ei ole kasutaja või andmesaaja kohustatud hüvitama tasusid ega muid kulusid, mida andmevaldaja seoses vaidluse lahendamisega on tasunud või peab tasuma, välja arvatud juhul, kui vaidluste lahendamise organ leiab, et kasutaja või andmesaaja tegutses ilmselgelt pahauskselt.*
4. *Klientidel ja andmetööstusteenuse osutajatel on õigus pöörduda käesoleva artikli lõike 5 kohaselt sertifitseeritud vaidluste lahendamise organi poole, et lahendada vaidlusi, mis on seotud artiklite 23–31 kohaste klientide õiguste ja andmetööstusteenuse osutajate kohustuste rikkumisega.*
5. Liikmesriik, kus vaidluste lahendamise organ asub, sertifitseerib selle organi tema taotlusel, kui asjaomane organ on tõendanud, et ta vastab kõigile järgmistele tingimustele:
- a) ta on erapooletu ja sõltumatu ning teeb oma otsused selgete, **mittediskrimineerivate** ja õiglaste menetlusnormide kohaselt;

- b) tal on vajalikud eksperditeadmised, *eelkõige* seoses õiglaste, mõistlike ja mittediskrimineerivate tingimustega, *sealhulgas hüvitistega*, ning andmete kättesaadavaks tegemise läbipaistva viisiga, mis võimaldavad organil need tingimused tulemuslikult kindlaks määrata;
- c) ta on elektroonilise side tehnoloogia abil hõlpsasti kättesaadav;
- d) ta on võimeline tegema otsuseid kiiresti, tulemuslikult ja kulutasuvalt vähemalt ühes liidu ametlikus keeles.



6. Liikmesriigid teavitavad komisjoni lõike 5 kohaselt sertifitseeritud vaidluste lahendamise organitest. Komisjon avaldab nende organite loetelu spetsiaalsel veebisaidil ja ajakohastab seda.



7. Vaidluste lahendamise organ keeldub menetlemast taotlust lahendada vaidlus, mis on juba esitatud mõnele teisele vaidluste lahendamise organile või liikmesriigi kohtule.

8. Vaidluste lahendamise organ annab pooltele võimaluse esitada mõistliku aja jooksul oma seisukoht küsimustes, millega asjaomased pooled on kõnealuse organi poole pöördunud. Sellega seoses esitatakse igale vaidluse poolele teise vaidluse poole seisukohad ja ekspertide avaldused. Pooltele antakse võimalus esitada nende seisukohtade ja avalduste kohta märkusi.
9. Vaidluste lahendamise organ teeb talle edastatud vaidluses otsuse hiljemalt 90 päeva jooksul pärast lõigete 1 ja 4 kohase taotluse esitamist. Otsus tehakse kirjalikult või püsival andmekandjal ning otsusele lisatakse põhjendused.
- 10. *Vaidluste lahendamise organid koostavad ja teevad üldsusele kättesaadavaks iga-aastased tegevusaruanded. Iga-aastane aruanne sisaldab eelkõige järgmist üldist teavet:***
- a) koondteave vaidluste tulemuste kohta;***
 - b) vaidluste lahendamiseks keskmiselt kulunud aeg;***
 - c) vaidluste kõige levinumad põhjused.***

11. *Teabe ja parimate tavade vahetamise hõlbustamiseks võib vaidluste lahendamise organ otsustada lisada lõikes 10 osutatud aruandele soovitusi selle kohta, kuidas probleeme vältida või lahendada.*
12. Vaidluste lahendamise organi otsus on pooltele siduv üksnes juhul, kui pooled on enne vaidluse lahendamise menetluse algust sõnaselgelt nõustunud selle siduva laadiga.
13. Käesolev artikkel ei mõjuta poolte õigust esitada hagi liikmesriigi kohtusse.

Artikkel 11

Andmete loata kasutamise või avalikustamise suhtes kohaldatavad tehnilised kaitsemeetmed

1. Andmevaldaja võib kohaldada asjakohaseid tehnilisi kaitsemeetmeid, sealhulgas nutilepinguid **ja krüpteerimist**, et hoida ära loata juurdepääs andmetele, **sealhulgas metaandmetele**, ning tagada artiklite 4, 5, 6, **8 ja 9** ning andmete kättesaadavaks tegemist käsitlevate kokkulepitud lepingutingimuste täitmine. Selliste tehniliste kaitsemeetmetega ei **tehta vahet andmesaajate vahel ega** piirata kasutaja õigust **saada andmete koopiat, andmeid välja võtta, kasutada või neile juurde pääseda**, esitada andmeid kolmandatele isikutele vastavalt artiklile 5 ega kolmanda isiku õigusi, mis tulenevad liidu õigusest või liidu õiguse alusel vastu võetud riigisisestest õigusaktidest. **Kasutajad, kolmandad isikud ja andmesaajad ei tohi selliseid tehnilisi kaitsemeetmeid muuta ega kõrvaldada, kui andmevaldaja ei ole selleks nõusolekut andnud.**

2. Lõikes 3 osutatud asjaolude korral **teeb kolmas isik või andmesaaja** põhjendamatu viivitusega andmevaldaja ning **kohaldataval juhul ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, või kasutaja taotlusel järgmist:**
- a) **kustutab** andmevaldaja poolt kättesaadavaks tehtud andmed ja kõik nende koopiad;
 - b) lõpetab selliste andmete abil saadud teadmiste põhjal toodetud kaupade, tuletisandmete või teenuste tootmise, pakkumise, või turule laskmise või kasutamise, või õigusi rikkuvate kaupade impordi, ekspordi või ladustamise nimetatud eesmärkidel, ning hävitab kõik õigusi rikkuvad kaubad, **kui on tõsine oht, et kõnealuste andmete ebaseaduslik kasutamine põhjustab andmevaldajale, ärisaladuse omajale või kasutajale olulist kahju või kui selline meede ei oleks andmevaldaja, ärisaladuse omaja või kasutaja huve silmas pidades ebaproportsionaalne;**
 - c) **teavitab kasutajat andmete loata kasutamisest või avalikustamisest ning meetmetest, mis on võetud andmete loata kasutamise või avalikustamise lõpetamiseks;**
 - d) **maksab hüvitist poolele, kes kannatab selliste andmete väärkasutamise või avalikustamise tõttu, millele on ebaseaduslikult juurde pääsetud või mida on ebaseaduslikult kasutatud.**
3. **Lõiget 2 kohaldatakse, kui kolmas isik või andmesaaja**
- a) on andmete saamiseks esitanud andmevaldajale **l** vale teavet, kasutanud eksitavaid või sunnivahendeid või kuritarvitanud andmevaldaja andmekaitseks mõeldud tehnilises taristus esinevaid **l** lünki;
 - b) on kasutanud kättesaadavaks tehtud andmeid lubamatutel eesmärkidel, **sealhulgas konkureeriva ühendatud toote väljatöötamiseks artikli 6 lõike 2 punkti e tähenduses;**
 - c) **on ebaseaduslikult avalikustanud andmeid** muule isikule;
 - d) **ei ole säilitanud artikli 5 lõike 9 kohaselt kokku lepitud tehnilisi ja korralduslikke meetmeid või**
 - e) **on muutnud andmevaldaja poolt käesoleva artikli lõike 1 kohaselt kohaldatud tehnilisi kaitsemeetmeid või need kõrvaldanud ilma andmevaldaja nõusolekuta.**

4. *Lõige 2 kohaldub ka siis, kui kasutaja muudab andmevaldaja kohaldatavaid tehnilisi kaitsemeetmeid või kõrvaldab need või ei säilita tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, mida kasutaja on andmevaldaja või ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, nõusolekul ärisaladuse säilitamiseks võtnud, ning kõigi muude isikute puhul, kes saavad kasutajalt andmeid käesolevat määrust rikkudes.*

5. *Kui andmesaaja rikub artikli 6 lõike 2 punkti a või b, on kasutajatel samad õigused, mis on antud andmevaldajatele käesoleva artikli lõikega 2.*



Artikkel 12

Selliste andmevaldajate kohustuste ulatus, kellel on vastavalt liidu õigusele kohustus teha andmed kättesaadavaks

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse juhul, kui *ettevõtjatevaheliste suhete raames* on andmevaldaja vastavalt artiklile 5 või kohaldatavale liidu õigusele või liidu õiguse *alusel vastu võetud* riigisisestele õigusaktidele kohustatud tegema andmed andmesaajale kättesaadavaks.
2. Andmete jagamise kokkuleppe tingimused, mis välistavad käesoleva peatüki kohaldamise, kalduvad sellest kõrvale või muudavad selle toimet ühe poole või kohaldataval juhul kasutaja kahjuks, ei ole sellele poolele siduvad.

IV PEATÜKK

EBAÕIGLASED *LEPINGUTINGIMUSED* SEOSSES ANDMETELE JUURDEPÄÄSU JA ANDMETE KASUTAMISEGA ETTEVÕTJATE VAHEL

Artikkel 13

Teise ettevõtja suhtes ühepoolselt kehtestatud ebaõiglased lepingutingimused

1. Lepingutingimus, mis käsitleb andmetele juurdepääsu ja andmete kasutamist või vastutust ja õiguskaitsevahendeid andmetega seotud kohustuste rikkumise või lõpetamise korral, mille ettevõtja on ühepoolselt kehtestanud *teise* ettevõtja suhtes, ei ole viimati nimetatud ettevõtjale siduv, kui see on ebaõiglane.
2. ***Lepingutingimust, mis põhineb liidu õiguse kohustuslikel sätetel või sellistel liidu õiguse sätetel, mida kohaldataks juhul, kui lepingutingimused seda küsimust ei reguleeriks, ei käsitata ebaõiglasena.***
3. Lepingutingimus on ebaõiglane, kui selle kasutamine kaldub suurel määral kõrvale andmetele juurdepääsu ja nende kasutamise heast kaubandustavast või on vastuolus hea usu ja ausa kauplemise põhimõttega.

4. **Eelkõige** käsitatakse lepingutingimust **lõike 3** kohaldamisel ebaõiglasena, kui selle eesmärk või tagajärg on
- a) välistada või piirata ühepoolselt tingimuse kehtestanud lepinguosalise vastutust tahtliku teo või raske hooletuse korral;
 - b) välistada õiguskaitsevahendid, mis on kättesaadavad poolele, kelle suhtes tingimus ühepoolselt kehtestati, lepinguliste kohustuste täitmata jätmise korral, või välistada selle poole vastutus, kes tingimuse ühepoolselt kehtestas, nende kohustuste rikkumise korral;
 - c) anda lepingutingimuse ühepoolselt kehtestanud poolele ainuõigus otsustada, kas esitatud andmed on lepinguga kooskõlas, või tõlgendada lepingutingimusi.
5. Lepingutingimust käsitatakse **lõike 3** kohaldamisel ebaõiglasena, kui selle eesmärk või tagajärg on
- a) sobimatult piirata lepinguliste kohustuste täitmata jätmise korral kasutatavaid õiguskaitsevahendeid või vastutust nende kohustuste rikkumise korral **või laiendada selle ettevõtja vastutust, kelle suhtes tingimus ühepoolselt kehtestati;**

- b) lubada lepingutingimuse ühepoolselt kehtestanud poolel pääseda juurde teise lepinguosalise andmetele ja neid kasutada viisil, mis kahjustab oluliselt teise lepinguosalise õigustatud huve, ***eelkõige juhul, kui sellised andmed sisaldavad tundlikku äriteavet või on kaitstud ärisaladustega või intellektuaalomandi õigustega;***
- c) takistada poolel, kelle suhtes tingimus ühepoolselt kehtestati, kasutada lepingu kehtivusaja jooksul tema poolt esitatud või loodud andmeid või piirata selliste andmete kasutamist sellises ulatuses, et kõnealusel poolel ei ole õigust selliseid andmeid kasutada, koguda, neile juurde pääseda või neid kontrollida või kasutada nende väärtust ***asjakohasel*** viisil;
- d) ***takistada poolel, kelle suhtes tingimus ühepoolselt kehtestati, lepingut mõistliku aja jooksul lõpetada;***
- e) takistada poolel, kelle suhtes tingimus ühepoolselt kehtestati, saada lepingu kehtivusaja jooksul või mõistliku aja jooksul pärast lepingu lõpetamist koopiat andmetest, mille see pool on esitanud või loonud;

- f) võimaldada lepingutingimuse ühepoolselt kehtestanud poolel lõpetada leping ebamõistlikult lühikese etteteatamisega, võttes arvesse teise lepinguosalise mõistlikke võimalusi minna üle alternatiivsele ja võrreldavale teenusele ning sellise lõpetamisega tekitatud rahalist kahju, välja arvatud juhul, kui selleks on mõjuvad põhjused;
- g) *võimaldada lepingutingimuse ühepoolselt kehtestanud poolel oluliselt muuta lepingus täpsustatud hinda või muud sisulist tingimust, mis on seotud jagatavate andmete laadi, vormingu, kvaliteedi või kvantiteediga, ilma lepingus kindlaks määratud mõjuva põhjuseta ja ilma et teisel poolel oleks õigus sellise muudatuse korral leping lõpetada.*

Esimese lõigu punkt g ei mõjuta tingimusi, mille kohaselt lepingutingimuse ühepoolselt kehtestanud pool jätab endale õiguse muuta ühepoolselt tähtajatu lepingu tingimusi, eeldusel et lepingus on tingimuste ühepoolses muutmiseks kindlaks määratud mõjuv põhjus, et tingimuse ühepoolselt kehtestanud pool on kohustatud teist lepinguosalist kavatsatud muudatusest mõistliku etteteatamisega teavitama ning et sellise muudatuse korral on teisel lepinguosalisel õigus leping tasuta lõpetada.

6. Lepingutingimus loetakse käesoleva artikli tähenduses ühepoolset kehtestatuks, kui selle on esitanud üks lepinguosaline ja teine lepinguosaline ei ole saanud selle sisu mõjutada, hoolimata katsest selle üle läbirääkimisi pidada. Lepingutingimuse esitanud lepinguosalisel lasub kohustus tõendada, et seda tingimust ei ole kehtestatud ühepoolset. ***Lepingupool, kes vaidlusaluse lepingutingimuse lepingusse lisas, ei saa väita, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega.***
7. Kui ebaõiglane lepingutingimus on lepingu ülejäänud tingimustest eraldatav, jäävad need ülejäänud tingimused siduvaks.
8. Käesolevat artiklit ei kohaldata lepingutingimuste suhtes, millega määratakse kindlaks lepingu põhiese, ***ega esitatavate andmete eest makstava hinna piisavuse suhtes.***
9. Lõikega 1 hõlmatud lepingu osalised ei ***tohi*** käesoleva artikli kohaldamist välistada, sellest kõrvale kalduda ega selle mõju muuta.

V PEATÜKK

AVALIKU SEKTORI ASUTUSTELE, **KOMISJONILE, EUROOPA KESKPANGALE JA LIIDU** ■ ORGANITELE ERAKORRALISE VAJADUSE TÕTTU ANDMETE KÄTTESAADAVAKS TEGEMINE

Artikkel 14

Kohustus teha andmed kättesaadavaks erakorralise vajaduse tõttu

Kui avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu ■ organ ■ tõendab artiklis 15 sätestatud erakorralist vajadust kasutada teatavaid andmeid ■, sealhulgas nende andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks vajalikke asjakohaseid metaandmeid, et täita oma seadusjärgseid kohustusi avalikes huvides, siis andmevaldajad, kes on juriidilised isikud, välja arvatud avaliku sektori asutused, ning kes valdavad kõnealuseid andmeid, teevad need andmed igakülgset põhjendatud taotluse korral kättesaadavaks.

■

Artikkel 15

Erakorraline vajadus andmeid kasutada

1. Erakorraline vajadus teatavate andmete kasutamiseks käesoleva peatüki tähenduses ***on ajaliselt ja ulatuselt piiratud ning*** loetakse olemasolevaks ***üksnes*** ühel järgmisel juhul:
 - a) kui taotletud andmed on vajalikud üldisele hädaolukorrale reageerimiseks ***ning avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpang või liidu organ ei saa selliseid andmeid samaväärsetel tingimustel mõnel muul moel õigel ajal ja tulemuslikult hankida;***

- b) *juhtudel, mis ei ole hõlmatud punktiga a, ning üksnes isikustamata andmete puhul, kui*
- i) *avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ tegutseb liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on kindlaks määranud teatavad andmed, mille puudumine takistab tal täita avalikes huvides eriülesannet, mis on sõnaselgelt õiguses ette nähtud, näiteks ametliku statistika tegemine või üldise hädaolukorra leevendamine või sellest taastumine, ning*
 - ii) *avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ on ammendanud kõik muud oma kasutuses olevad võimalused selliste andmete hankimiseks, sealhulgas isikustamata andmete ostmine turul, pakkudes turuhindu, või tuginemine kehtivatele kohustustele teha andmed kättesaadavaks või selliste uute õigusaktide vastuvõtmine, millega võib tagada andmete õigeaegse kättesaadavuse.*

█

2. *Lõike 1 punkti b ei kohaldata mikroettevõtjate ja väikeettevõtjate suhtes.*

3. ***Kohustust tõendada, et avaliku sektori asutus ei saanud isikustamata andmeid hankida nende turul ostmise teel, ei kohaldata siis, kui avalikes huvides täidetav eriülesanne on ametliku statistika tegemine ning kui nende andmete ostmine ei ole liikmesriigi õigusega lubatud.***

Artikkel 16

Seos muude kohustustega teha andmed avaliku sektori asutustele, ***komisjonile, Euroopa Keskpangale*** ja liidu **■** organitele kättesaadavaks

1. Käesolev peatükk ei mõjuta liidu või liikmesriigi õiguses sätestatud kohustusi, mis käsitlevad aruandlust, teabele ***juurdepääsu*** taotluste täitmist või õiguslike kohustuste täitmise tõendamist või kontrollimist.
2. **■** ***Käesolevat peatükki ei kohaldata*** avaliku sektori ***asutuste, komisjoni, Euroopa Keskpanga ega liidu*** **■** ***organite suhtes, kes tegelevad*** kuritegude või haldusrikkumiste ***tõkestamise, uurimise, avastamise*** ja nende eest vastutusele ***võtmise või*** kriminaalkaristuste täitmisele ***pööramisega*** või tolli- või maksuametite ***suhtes***. Käesolev peatükk ei mõjuta kuritegude või haldusrikkumiste tõkestamist, uurimist, avastamist ja nende eest vastutusele võtmist või kriminaal- või halduskaristuste täitmisele pööramist või tolli- või maksuhaldust käsitlevat kohaldatavat liidu ja riigisisest õigust.

Artikkel 17

Andmete kättesaadavaks tegemise taotlused

1. Artikli 14 kohaselt andmeid taotledes teeb avaliku sektori asutus, **komisjon, Euroopa Keskpank või** liidu **organ** järgmist:
 - a) täpsustab, milliseid andmeid nõutakse, **sealhulgas andmete tõlgendamiseks ja kasutamiseks vajalikke asjakohaseid metaandmeid;**
 - b) tõendab, **et täidetud on tingimused, mida on vaja artiklis 15 osutatud sellise erakorralise vajaduse olemasoluks, mille tarvis** andmeid taotletakse;
 - c) selgitab taotluse eesmärgi, taotletavate andmete kavandatavat kasutust, **sealhulgas asjakohasel juhul kolmanda isiku poolt kooskõlas käesoleva artikli lõikega 4, ja kasutamise kestust, ning asjakohasel juhul seda, kuidas isikuandmete töötlemisega seda erakorralist vajadust rahuldatakse;**
 - d) **võimaluse korral täpsustab, millal kõik isikud, kellel on andmetele juurdepääs, andmed eeldatavasti kustutavad;**
 - e) **põhjendab selle andmevaldaja valikut, kellele taotlus on adresseeritud;**

- f) märgib muud avaliku sektori asutused või komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organid ja kolmandad isikud, kellega saadud andmeid eeldatavasti jagatakse;
- g) täpsustab isikuandmete taotlemise korral andmekaitse põhimõtete ja andmekaitsemeetmete rakendamiseks vajalikud ja proportsionaalsed tehnilised ja korralduslikud meetmed ning vajalikud kaitsemeetmed, näiteks pseudonüümimine, ning selle, kas andmevaldaja saab enne andmete kättesaadavaks tegemist kohaldada anonüümimist;
- h) märgib õigusliku sätte, millega antakse taotluse esitanud avaliku sektori asutusele, komisjonile, Euroopa Kesk pangale või liidu organitele avalikes huvides täidetav eriülesanne, mis on asjakohane andmete taotlemise jaoks;
- i) täpsustab tähtaja, millele on osutatud artikli 18 lõikes 2 ja mille jooksul tuleb andmed kättesaadavaks teha ning mille jooksul võib andmevaldaja taotleda avaliku sektori asutuselt, komisjonilt, Euroopa Kesk pangalt või liidu organilt taotluse muutmist või tagasivõtmist;
- j) teeb kõik endast oleneva, et vältida sellise andmetaotluse rahuldamist, mille tulemusel vastutaks andmevaldaja liidu või liikmesriigi õiguse rikkumise eest.

2. Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt esitatud andmetaotlus peab
- a) olema esitatud ***kirjalikult ning*** andmevaldajale arusaadavas selges, täpses ja lihtsas keeles;
 - b) ***täpsustama, mis liiki andmeid taotletakse, ja vastama andmetele, mille üle andmevaldajal on taotluse esitamise ajal kontroll;***
 - c) olema erakorralise vajadusega proportsionaalne ja põhjendatud, nii taotletud andmete üksikasjalikkuse ja mahu kui ka taotletud andmetele juurdepääsu sageduse osas;
 - d) järgima andmevaldaja õiguspäraseid eesmärke, ***tagades*** ärisaladuste ***kaitse kooskõlas artikli 19 lõikega 3***, ning kulutuste ja jõupingutuste tegemise, mida on vaja andmete kättesaadavaks tegemiseks;
 - e) käsitlema ***isikustamata*** andmeid ***ning üksnes juhul, kui on tõendatud nende ebapiisavus andmete kasutamise erakorralisele vajadusele reageerimiseks kooskõlas artikli 15 lõike 1 punktiga a, taotlema isikuandmeid pseudonüümitud kujul ning nägema ette tehnilised ja korralduslikud meetmed, mida võetakse andmete kaitsmiseks;***

- f) teavitama andmevaldajat karistustest, mille artikli 37 kohaselt määratud pädev asutus määrab vastavalt artiklile 40, kui taotlust ei rahuldata;
- g) kui taotluse esitab avaliku sektori asutus, olema **edastatud avaliku sektori asukohaliikmesriigi andmekoordinaatorile, kellele on osutatud artiklis 37 ning kes teeb taotluse** internetis põhjendamatu viivitusega üldsusele kättesaadavaks, **välja arvatud juhul, kui andmekoordinaator leiab, et see ohustaks avalikku julgeolekut;**
- h) **kui taotluse esitab komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ, olema tehtud internetis põhjendamatu viivitusega üldsusele kättesaadavaks;**
- i) **olema isikuandmete taotlemise korral põhjendamatu viivitusega teada antud järelevalveasutusele määruse (EL) 2016/679 kohaldamise järelevalveks avaliku sektori asutuse asukohaliikmesriigis.**

Euroopa Keskpank ja liidu organid teavitavad oma taotlustest komisjoni.

3. Avaliku sektori asutus, **komisjon, Euroopa Keskpank või liidu** organ ei tee käesoleva peatüki kohaselt saadud andmeid kättesaadavaks **määruse (EL) 2022/868 artikli 2 lõikes 2 või** direktiivi (EL) 2019/1024 artikli 2 lõikes 11 määratletud taaskasutamiseks. Avaliku sektori asutuste valduses olevate käesoleva peatüki kohaselt saadud andmete suhtes ei kohaldata **määrust (EL) 2022/868** ega direktiivi (EL) 2019/1024.

4. Käesoleva artikli lõikega 3 ei takistata avaliku sektori asutusel, **komisjonil, Euroopa Keskpangal või** liidu **█** organil vahetada käesoleva peatüki kohaselt saadud andmeid teise avaliku sektori asutuse või **komisjoni, Euroopa Keskpanga või** liidu **█** organiga, et täita artiklis 15 osutatud ülesandeid, **nagu on täpsustatud taotluses kooskõlas käesoleva artikli lõike 1 punktiga f**, või teha andmed kättesaadavaks kolmandale isikule, kui ta on delegeerinud kõnealusele kolmandale isikule üldsusele kättesaadava kokkuleppe alusel tehnilise ülevaatusel või muu funktsiooni. **Selliste kolmandate isikute suhtes kohaldatakse ka artikli 19 kohaseid** avaliku sektori asutuste kohustusi, **eeskätt ärisaladuste konfidentsiaalsuse säilitamise kaitsemeetmeid**. Kui avaliku sektori asutus, **komisjon, Euroopa Keskpank** või liidu **█** organ käesoleva lõike alusel andmeid edastab või kättesaadavaks teeb, teavitab ta sellest **põhjendamatu viivitusega** andmevaldajat, kellelt andmed saadi.
5. **Kui andmevaldaja leiab, et tema õigusi, mis tulenevad käesolevast peatükist, on andmete edastamisega või nende kättesaadavaks tegemisega rikutud, võib ta esitada kaebuse artikli 37 kohaselt määratud pädevale asutusele andmevaldaja asukohaliikmesriigis.**

6. *Komisjon koostab käesoleva artikli alusel taotluste jaoks näidisvormi.*

Artikkel 18

Andmetaotluste rahuldamine

1. Andmevaldaja, kes saab käesoleva peatüki alusel andmete kättesaadavaks tegemise taotluse, teeb andmed taotluse esitanud avaliku sektori asutusele, ***komisjonile, Euroopa Keskpangale või*** liidu **■** organile põhjendamatu viivitusega kättesaadavaks, ***võttes arvesse vajalikke tehnilisi, korralduslikke ja õiguslikke meetmeid.***
2. Ilma et see piiraks liidu või riigisisiseses õiguses kindlaks määratud andmete kättesaadavusega seotud erivajadusi, võib andmevaldaja käesoleva peatüki kohase andmete kättesaadavaks tegemise taotluse tagasi lükata või paluda selle muutmist ***põhjendamatu viivitusega ja igal juhul mitte hiljem kui*** viie tööpäeva jooksul pärast seda, kui ta on saanud kätte taotluse selliste andmete saamiseks, mida on vaja üldisele hädaolukorrale reageerimiseks, ja ***põhjendamatu viivitusega ning igal juhul mitte hiljem kui 30*** tööpäeva jooksul pärast seda, kui ta on saanud kätte taotluse muu erakorralise vajaduse korral, ühel järgmisel põhjusel:
 - a) ***andmevaldajal puudub kontroll taotletud andmete üle;***

- b) *samal eesmärgil on sarnase taotluse varem esitanud mõni muu avaliku sektori asutus või komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ ning andmevaldajat ei ole artikli 19 lõike 1 punkti c kohaselt teavitatud andmete kustutamisest;*
- c) taotlus ei vasta artikli 17 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tingimustele.

■

3. Kui andmevaldaja otsustab taotluse tagasi lükata või paluda selle muutmist vastavalt lõike 2 punktile b, märgib ta selle avaliku sektori asutuse, *komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu* ■ organi andmed, kes varem samal eesmärgil taotluse esitas.
4. Kui *nõutud andmed sisaldavad isikuandmeid, anonüümib andmevaldaja need andmed nõuetekohaselt, välja arvatud juhul*, kui avaliku sektori asutusele, *komisjonile, Euroopa Keskpangale* või liidu ■ organile andmete kättesaadavaks tegemise taotluse rahuldamine nõuab isikuandmete avalikustamist. *Sellisel juhul* andmevaldaja *pseudonüümib andmed* ■ .

5. Kui avaliku sektori asutus, **komisjon, Euroopa Keskpank või** liidu ■ organ soovib vaidlustada taotletud andmete esitamisest keeldumise andmevaldaja poolt või **kui andmevaldaja soovib vaidlustada taotluse ning küsimust ei saa lahendada** taotluse **asjakohase muutmise teel**, esitatakse küsimus artikli 37 kohaselt määratud pädevale asutusele **andmevaldaja asukohaliikmesriigis**.

Artikkel 19

Avaliku sektori asutuste, **komisjoni, Euroopa Keskpanga ja** liidu ■ organite kohustused

1. Artikli 14 alusel esitatud taotluse põhjal andmeid vastu **võttev** avaliku sektori asutus, **komisjon, Euroopa Keskpank** või liidu institutsioon ■ organ
- a) ei kasuta andmeid viisil, mis on vastuolus eesmärgiga, milleks neid taotleti;
 - b) **on rakendanud tehnilised ja korralduslikud meetmed, millega säilitatakse taotletud andmete konfidentsiaalsus ja terviklus ning andmete, eelkõige isikuandmete edastamise turvalisus**, ning kaitstakse andmesubjektide õigusi ja vabadusi;

c) *kustutab* andmed niipea, kui need ei ole nimetatud eesmärgil enam vajalikud, ja teavitab andmete kustutamisest põhjendamatu viivitusega andmevaldajat **ning isikuid ja organisatsioone, kes said andmeid kooskõlas artikli 21 lõikega 1, välja arvatud juhul, kui läbipaistvuskohustuste kontekstis nõutakse andmete arhiveerimist kooskõlas liidu või riigisisese õigusega, mis käsitleb üldsuse juurdepääsu dokumentidele.**

2. *Avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank, liidu organ või kolmas isik, kes saab käesoleva peatüki alusel andmeid, ei tohi*

a) *kasutada andmevaldaja majanduslikku olukorda, varasid ning tootmis- ja tegevusmeetodeid käsitlevaid andmeid või vastavat teavet sellise ühendatud toote või seotud teenuse väljatöötamiseks või täiustamiseks, mis konkureerib andmevaldaja ühendatud toote või seotud teenusega;*

b) *jagada andmeid mõnel punktis a nimetatud eesmärgil muu kolmanda isikuga.*

3. Ärisaladuste avalikustamine avaliku sektori asutusele, *komisjonile, Euroopa Keskpannale või liidu* organile on nõutav üksnes sellises ulatuses, mis on *artikli 15 kohase* taotluse eesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalik. *Andmevaldaja või ärisaladuse omaja, kui tegemist ei ole sama isikuga, teeb sellisel juhul kindlaks andmed, mis on kaitstud ärisaladusena, sealhulgas asjaomastes metaandmetes.* Avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ võtab enne ärisaladuste avalikustamist nende konfidentsiaalsuse säilitamiseks kõik vajalikud ja asjakohased tehnilised ja korralduslikud meetmed, sealhulgas kasutades kohasel juhul lepingu näidistingimusi, tehnilisi standardeid ning tegevusjuhendeid.
4. Avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ vastutab saadud andmete turvalisuse eest.

Artikkel 20

Erakorralise vajaduse korral makstav hüvitis

1. **Andmevaldajad, välja arvatud mikroettevõtjad ja väikeettevõtjad, teevad tasuta kättesaadavaks andmed, mis on artikli 15 lõike 1 punkti a kohaselt vajalikud üldisele hädaolukorrale reageerimiseks. Avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ, kes on saanud andmeid, tunnustab andmevaldajat avalikult, kui andmevaldaja seda nõuab.**
2. **Andmevaldajal on õigus saada artikli 15 lõike 1 punkti b kohaselt esitatud taotluse rahuldamisel andmete kättesaadavaks tegemise eest õiglast hüvitist. Hüvitis katab taotluse rahuldamiseks kantud tehnilised ja korralduslikud kulud, sealhulgas, kui see on kohaldatav, anonüümimise, pseudonüümimise, koondamise ja tehnilise kohandamise kulud ning mõistlikus suuruses marginaali. Andmevaldaja esitab avaliku sektori asutuse, komisjoni, Euroopa Keskpanka või liidu organi taotluse alusel teabe kulude ja mõistliku marginaali arvutamise aluste kohta.**

3. *Lõiget 2 kohaldatakse ka siis, kui andmete kättesaadavaks tegemise eest nõuab hüvitist mikroettevõtja ja väikeettevõtja.*
4. *Andmevaldajatel ei ole õigust nõuda artikli 15 lõike 1 punkti b kohaselt esitatud taotluse rahuldamisel andmete kättesaadavaks tegemise eest hüvitist, kui avalikes huvides täidetav eriülesanne on ametliku statistika tegemine ning kui andmete ostmine ei ole liikmesriigi õigusega lubatud. Liikmesriigid annavad komisjonile teada, kui andmete ostmine ametliku statistika tegemiseks ei ole liikmesriigi õigusega lubatud.*
5. *Kui avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ ei ole nõus andmevaldaja taotletud hüvitise tasemega, võib ta esitada kaebuse artikli 37 kohaselt määratud pädevale asutusele andmevaldaja asukohaliikmesriigis.*

Artikkel 21

Erakorralise vajaduse *kontekstis saadud andmete jagamine teadusasutuste või statistikaasutustega*

1. Avaliku sektori asutusel, *komisjonil, Euroopa Keskpangal või liidu* ■ organil on õigus jagada käesoleva peatüki alusel saadud andmeid
 - a) üksikisikute või organisatsioonidega, et teha teadusuuringuid või analüüse kooskõlas eesmärgiga, milleks andmeid taotleti, või
 - b) riiklike statistikaametite ja Eurostatiga ametliku statistika *tegemiseks*.
2. Lõike 1 alusel andmeid vastu võtavad üksikisikud või organisatsioonid tegutsevad mittetulunduslikel alustel või liidu või riigisiseses õiguses tunnustatud avalikku huvi pakkuva ülesande raames. Nende hulka ei kuulu organisatsioonid, mille üle äriühingutel on *märkimisväärne* mõju, ■ *mille tulemuseks on tõenäoliselt eelisjuurdepääs* teadusuuringute tulemustele.
3. Käesoleva artikli lõike 1 alusel andmeid vastu võtavad üksikisikud või organisatsioonid *järgivad samu kohustusi, mida kohaldatakse avaliku sektori asutuste, komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organite suhtes vastavalt artikli 17 lõikele 3 ja artiklile 19.*

4. *Olenemata artikli 19 lõike 1 punktist c võivad käesoleva artikli lõike 1 kohaselt andmeid vastu võtvad üksikisikud või organisatsioonid säilitada saadud andmeid eesmärgil, milleks andmeid taotleti, kuni kuus kuud pärast seda, kui avaliku sektori asutused, komisjon, Euroopa Keskpank ja liidu organid on andmed kustutanud.*
5. Kui avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ kavatseb andmeid käesoleva artikli lõike 1 alusel edastada või kättesaadavaks teha, teavitab ta sellest põhjendamatu viivitusega andmevaldajat, kellelt andmed saadi, märkides andmeid vastu võtva organisatsiooni või üksikisiku nime ja kontaktandmed, andmete edastamise või kättesaadavaks tegemise eesmärgi, andmete kasutamise ajavahemiku ning võetud tehnilised kaitse- ja korralduslikud meetmed, sealhulgas juhul, kui tegemist on isikuandmete või ärisaladustega. Kui andmevaldaja ei ole nõus andmete edastamisega või nende kättesaadavaks tegemisega, võib ta esitada kaebuse artikli 37 kohaselt määratud pädevale asutusele andmevaldaja asukohaliikmesriigis.

Artikkel 22

Vastastikune abi ja piiriülene koostöö

1. Avaliku sektori asutused, **komisjon, Euroopa Keskpank ja** liidu ■ organid teevad käesoleva peatüki järjepideval rakendamisel koostööd ja abistavad üksteist.
2. Lõike 1 alusel taotletud ja antud abi raames vahetatud andmeid ei kasutata viisil, mis on vastuolus selle eesmärgiga, milleks neid taotleti.
3. Kui avaliku sektori asutus kavatseb taotleda andmeid teises liikmesriigis asuvalt andmevaldajalt, teatab ta sellest kõigepealt artikli 37 kohaselt määratud kõnealuse liikmesriigi pädevale asutusele. Seda nõuet kohaldatakse ka **komisjoni, Euroopa Keskpanka ja** liidu ■ organite taotluste puhul. **Taotluse vaatab läbi andmevaldaja asukohaliikmesriigi pädev asutus.**

4. Pärast *taotluse läbivaatamist artiklis 17 sätestatud nõuete alusel võtab* asjaomane pädev asutus *põhjendamatu viivitusega ühe järgmise meetme:*

- a) edastab taotluse andmevaldajale ja vajaduse korral teavitab taotluse esitanud avaliku sektori asutust, komisjoni, Euroopa Keskpanka või liidu organit vajadusest, kui see eksisteerib, teha koostööd andmevaldaja asukohaliikmesriigi avaliku sektori asutustega, et vähendada andmevaldaja halduskoormust taotluse täitmisel;*
- b) lükkab taotluse kooskõlas käesoleva peatükiga igakülgsest põhjendatuna tagasi.*

Taotluse esitanud avaliku sektori asutus, komisjon, Euroopa Keskpank või liidu organ võtab esimese löigu kohast asjaomase pädeva asutuse teavitust ja põhjendusi arvesse enne taotluse võimalikku uuesti esitamist.

VI PEATÜKK

ANDMETÖÖTLUSTEENUSTE VAHETAMINE

Artikkel 23

Tulemuslikku vahetamist raskendavate takistuste kõrvaldamine

Andmetöötlusteenuse osutajad võtavad artiklites 25, **26, 27**, 29 ja 30 sätestatud meetmeid, *et võimaldada* klientidel minna üle andmetöötlusteenusele, mis hõlmab sama liiki teenust, mida osutab erinev *andmetöötlusteenuste* osutaja, *või lokaalsele IKT-taristule või kasutada asjakohasel juhul samal ajal mitut andmetöötlusteenuse osutajat*. Eelkõige *ei kehtesta* andmetöötlusteenuse osutajad *ärilisele kasutusele eelnevaid*, ärilisi, tehnilisi, lepingulisi ja korralduslikke tõkkeid ning kõrvaldavad need tõkked, mis takistavad klientidel

- a) lõpetada andmetöötlusteenuse osutamise lepingut pärast maksimaalset etteteatamisaega *ja vahetusprotsessi edukat lõpuleviimist kooskõlas artikliga 25*;
- b) sõlmida uusi lepinguid sama liiki teenust osutava erineva andmetöötlusteenuse osutajaga;

- c) kanda üle *kliendi eksporditavaid andmeid ja* muud digivara erinevale andmetöötlusteenuse osutajale *või lokaalsesse IKT-taristusse, sealhulgas pärast tasuta pakkumisest kasu saamist;*
- d) saavutada *kooskõlas artikliga 24 uue* andmetöötlusteenuse *kasutamisel* funktsionaalset samaväärsust sama liiki andmetöötlusteenust pakkuva erineva andmetöötlusteenuse osutaja IKT-keskkonnas ■ ;
- e) *eraldada artikli 30 lõikes 1 osutatud andmetöötlusteenuseid, kui see on tehniliselt teostatav, muudest andmetöötlusteenustest, mida andmetöötlusteenuse osutaja osutab.*

■

Artikkel 24

Tehniliste kohustuste ulatus

Artiklites 23, 25, 29, 30 ja 34 sätestatud andmetöötlusteenuse osutajate kohustusi kohaldatakse üksnes seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja osutatavate teenuste ning tema lepingute või äritavade suhtes.

Artikkel 25

Vahetamist käsitlevad lepingutingimused

1. Kliendi õigused ja andmetöötlusteenuse osutaja kohustused seoses selliste teenuste osutajate vahetamisega või, **kui see on kohaldatav, lokaalsele IKT-taristule üleminekuga** määratakse selgelt kindlaks kirjalikus lepingus. Andmetöötlusteenuse osutaja teeb lepingu **kliendile enne lepingu allkirjastamist kättesaadavaks viisil, mis võimaldab kliendil lepingut säilitada ja taasesitada.**
2. Ilma et see piiraks direktiivi (EL) 2019/770 kohaldamist, hõlmab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud leping vähemalt järgmist:
 - a) tingimused, mis võimaldavad kliendil taotluse korral minna üle erineva andmetöötlusteenuse osutaja pakutavale andmetöötlusteenusele või kanda kõik **eksporditavad** andmed ja digivarad üle **lokaalsesse IKT-taristusse põhjendamatu viivitusega ja igal juhul mitte hiljem kui kohustusliku** maksimaalselt 30 kalendripäeva pikkuse üleminekuperioodi ajal, **mis algab pärast punktis d osutatud maksimaalse etteteatamisaja möödumist**, mille jooksul **jääb teenusleping kohaldatavaks ning mille jooksul** andmetöötlusteenuse osutaja
 - i) **pakub kliendile ja kliendi volitatud kolmandatele isikutele vahetusprotsessis mõistlikku abi;**

- ii) tegutseb nõuetekohase hoolsusega, et säilitada talitluspidevus, ning jätkab funktsioonide või teenuste osutamist lepingu alusel;*
 - iii) annab selget teavet seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja funktsioonide või teenuste osutamise järjepidevusega seotud teadaolevate riskide kohta;*
 - iv) tagab kooskõlas kohaldatava liidu või riigisisese õigusega kõrgetasemelise turvalisuse kogu vahetusprotsessi vältel, eelkõige andmete turvalisuse nende edastamise ajal ja andmete jätkuva turvalisuse punktis g sätestatud väljavõtmisaja jooksul;*
- b) andmetöötlusteenuse osutaja kohustus toetada kliendi lahkumisstrateegiat, mis on seotud lepingujärgsete teenustega, sealhulgas esitades kogu asjakohase teabe;*
 - c) tingimus, milles täpsustatakse, et leping loetakse lõpetatuks ja klienti teavitatakse lõpetamisest ühel järgmistest juhtudest:
 - i) kui see on kohaldatav, pärast vahetusprotsessi edukat lõpuleviimist;**

- ii) *punktis d osutatud maksimaalse etteteatamisaja möödumisel, kui klient ei taha teenust vahetada, vaid soovib kustutada teenuse lõpetamisel oma eksporditavad andmed ja digivarad;*
- d) *maksimaalne etteteatamisaeg vahetusprotsessi algatamiseks, mis ei tohi olla pikem kui kaks kuud;*
- e) *ammendav spetsifikatsioon, mis hõlmab kõiki ■ selliste andmete ja digivarade kategooriaid, mida võib vahetusprotsessi käigus üle kanda, sealhulgas vähemalt kõiki eksporditavaid andmeid;*
- f) *teenuseosutaja andmetöölusteenuse sisemise toimimisega seotud selliste andmekategooriate ammendav spetsifikatsioon, mis tuleb käesoleva lõike punkti e kohastest eksporditavatest andmetest välja jätta, kui esineb teenuseosutaja ärisaladuste kahjustamise oht, tingimusel et selline väljajätmine ei takista ega lükka edasi artiklis 23 sätestatud vahetusprotsessi;*
- g) *vähemalt 30-kalendripäevane andmete väljavõtmise kohustuslik miinimumperiood alates kliendi ja ■ andmetöölusteenuse osutaja vahel käesoleva lõike punkti a ja lõike 4 kohaselt kokku lepitud üleminekuperioodi lõppemisest;*

- h) tingimus, millega tagatakse kliendi poolt otse loodud või otseselt kliendiga seotud kõigi eksporditavate andmete ja digivarade tüüelik kustutamine pärast punktis g sätestatud väljavõtmisaja möödumist või pärast alternatiivse kokkulepitud perioodi möödumist punktis g osutatud perioodi lõppemisest hilisemal kuupäeval, tingimusel et vahetusprotsess on edukalt lõpule viidud;*
- i) vahetustasud, mida andmetööstusteenu osutajad võivad kehtestada kooskõlas artikliga 29.*

3. Lõikes 1 osutatud leping sisaldab sätteid, millega nähakse ette, et klient võib teavitada andmetööstusteenu osutajat oma otsusest teha lõike 2 punktis d osutatud maksimaalse etteteatamisaja lõppedes üks või mitu järgmist toimingut:

- a) minna üle erinevale andmetööstusteenu osutajale, millisel juhul esitab klient selle teenuseosutaja kohta vajalikud andmed;*
- b) minna üle lokaalsele IKT-taristule;*
- c) kustutada oma eksporditavad andmed ja digivarad.*

4. Kui lõike 2 punktis a sätestatud kohustuslik üleminekuperiood ei ole tehniliselt võimalik, teavitab andmetöötlusteenuse osutaja klienti **14** tööpäeva jooksul pärast teenuse vahetamise taotluse esitamist **ning põhjendab** igakülgset tehnilist võimatust **ja märgib** alternatiivse üleminekuperioodi, mis ei ületa **seitset** kuud. Vastavalt lõikele 1 tagatakse kogu alternatiivse üleminekuperioodi jooksul teenuse **■** järjepidevus.
5. ***Ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, sisaldab lõikes 1 osutatud leping tingimusi, millega antakse kliendile õigus pikendada üleminekuperioodi üks kord ajavahemiku võrra, mida klient peab oma eesmärkide seisukohalt sobivamaks.***

Artikkel 26

Andmetöötlusteenuse osutajate teavitamiskohustus

Andmetöötlusteenuse osutaja esitab kliendile

- a) teabe andmetöötlusteenuse vahetamise ja ülekandmise olemasoleva korra kohta, sealhulgas teabe olemasolevate vahetuse ja ülekandmise meetodite ja vormingute ning andmetöötlusteenuse osutajale teadaolevate kitsenduste ja tehniliste piirangute kohta;*
- b) viite andmetöötlusteenuse osutaja hallatavale ajakohastatud veebipõhisele registrile, mis sisaldab üksikasju kõigi andmestruktuuride ja andmevormingute kohta ning asjakohaseid standardeid ja avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioone, milles on kättesaadavad artikli 25 lõike 2 punktis e osutatud eksporditavad andmed.*

Artikkel 27

Heausksuse kohustus

Kõik asjaosalised, sealhulgas uue andmetöötlusteenuse osutajad, teevad heas usus koostööd, et muuta vahetusprotsess tõhusaks, võimaldada andmete õigeaegset edastamist ja säilitada andmetöötlusteenuse järjepidevus.

Artikkel 28

Lepingulised läbipaistvuskohustused seoses rahvusvahelise juurdepääsu ja edastamisega

- 1. Andmetöötlusteenuse osutajad teevad oma veebisaitidel kättesaadavaks järgmise teabe ja ajakohastavad seda teavet:*
 - a) jurisdiktsioon, mida kohaldatakse nende individuaalsete teenuste andmetöötluseks kasutatava IKT-taristu suhtes;*
 - b) üldine kirjeldus, mis käsitleb tehnilisi, korralduslikke ja lepingulisi meetmeid, mida andmetöötlusteenuse osutaja on võtnud, et vältida rahvusvahelisel tasandil valitsusasutuste juurdepääsu liidus säilitatavatele isikustamata andmetele või nende andmete edastamist, kui selline edastamine või juurdepääs tekitaks vastuolu liidu või asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusega.*
- 2. Lõikes 1 osutatud veebisaidid tuleb loetleda kõigis andmetöötlusteenuse osutajate pakutavates andmetöötlusteenuse lepingutes.*

Artikkel 29

Vahetustasude järkjärguline kaotamine

1. Alates ... [kolm aastat pärast käesoleva määruse *jõustumise kuupäeva*] ei nõua andmetööstlusteenuse osutajad kliendilt enam vahetusprotsessi eest *vahetustasu*.
2. Alates ... [■ käesoleva määruse jõustumise kuupäev] kuni ... [kolm aastat *pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva*] võivad andmetööstlusteenuse osutajad nõuda kliendilt vahetusprotsessi eest *vähendatud vahetustasu*.
3. Lõikes 2 osutatud *vähendatud vahetustasud* ei tohi ületada andmetööstlusteenuse osutaja kulusid, mis on otseselt seotud asjaomase vahetusprotsessiga.
4. *Enne kliendiga lepingu sõlmimist esitavad andmetööstlusteenuse osutajad tulevasele kliendile selge teabe standardsete teenustasude ja ennetähtaegse lõpetamise võimalike trahvide ning samuti vähendatud vahetustasude kohta, mis võidakse kehtestada lõikes 2 osutatud ajavahemiku jooksul.*

5. *Kui see on asjakohane, annavad andmetööstlusteenuse osutajad kliendile teavet andmetööstlusteenuste kohta, millega kaasneb väga keeruline või kulukas vahetamine või mille puhul ei ole vahetamine võimalik ilma märkimisväärse sekkumiseta andmetesse, digivarasse või teenuste ülesehitusse.*
6. *Kui see on kohaldatav, teevad andmetööstlusteenuse osutajad lõigetes 4 ja 5 osutatud teabe klientidele avalikult kättesaadavaks oma veebisaidi spetsiaalses rubriigis või muul kergesti juurdepääsetaval viisil.*
7. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, kehtestades komisjoni jaoks seiremehhanismi, mille abil jälgida andmetööstlusteenuse osutajate poolt turul kehtestatud vahetustasusid, tagamaks, et käesoleva artikli *lõigete 1 ja 2* kohane vahetustasude kaotamine *ja vähendamine* toimuks *nendes lõigetes* sätestatud *tähtaegade* jooksul.

Artikkel 30

Teenuseosutaja vahetamise tehnilised aspektid

1. Kui tegemist on selliste andmetöötlusteenustega, mis on seotud skaleeritavate ja paindlike andmetöötlusressurssidega, mis piirduvad taristuelementidega, nagu serverid, võrgud ja taristu käitamiseks vajalikud virtuaalsed ressursid, kuid mis ei võimalda juurdepääsu operatsiooniteenustele, tarkvarale ja rakendustele, mida säilitatakse, töödeldakse muul viisil või võetakse kasutusele nimetatud taristuelementides, **võtavad** nende andmetöötlusteenuse osutajad **kooskõlas artikliga 27 kõik oma käsutuses olevad mõistlikud meetmed hõlbustamaks seda**, et klient **saavutab** pärast üleminekut sama liiki teenusele **uue** andmetöötlusteenuse kasutamisel sellise funktsionaalsuse, mis on senisega samaväärne. **Seni kasutatud andmetöötlusteenuse osutaja hõlbustab vahetusprotsessi, pakkudes võimekust, piisavat teavet, dokumentatsiooni, tehnilist tuge, ja kui see on asjakohane, vajalikke vahendeid.**
2. **■ Lõikega 1 hõlmamata** andmetöötlusteenuse osutajad **teevad kõigile oma klientidele ja asjaomastele uutele andmetöötlusteenuse osutajatele võrdsel määral ja tasuta kättesaadavaks** avatud liidesed, **et hõlbustada vahetusprotsessi. Need liidesed hõlmavad piisavat teavet asjaomase teenuse kohta, et võimaldada teenustega suhtlemiseks vajaliku tarkvara arendamist andmete ülekantavuse ja koostalitlusvõime eesmärgil.**

3. Käesoleva artikli lõikega 1 hõlmamata andmetöötlusteenuste puhul tagavad andmetöötlusteenuse osutajad ühilduvuse avatud *koostalitlusvõime spetsifikatsioonidel põhinevate ühtsete spetsifikatsioonidega* või koostalitlusvõime *harmoneeritud* standarditega *vähemalt 12 kuu jooksul pärast seda, kui viited kõnealustele ühtsetele spetsifikatsioonidele või harmoneeritud standarditele avaldati andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime standardite liidu keskhoidlas pärast nende aluseks olevate rakendusaktide avaldamist Euroopa Liidu Teatajas* vastavalt artikli 35 lõikele 8.

4. *Käesoleva artikli lõikega 1 hõlmamata andmetöötlusteenuse osutajad ajakohastavad artikli 26 punktis b osutatud veebiregistrit vastavalt oma kohustustele, mis tulenevad käesoleva artikli lõikest 3.*

5. Kui *tegemist on sama liiki teenuste vahetamisega, mille puhul ei ole käesoleva artikli lõikes 3 osutatud* koostalitlusvõime ühtsed spetsifikatsioonid või *harmoneeritud* standardid *kooskõlas artikli 35 lõikega 8 andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime standardite liidu keskhoidlas avaldatud*, ekspordib andmetöötlusteenuse osutaja kliendi taotlusel kõik *eksporditavad* andmed ■ struktureeritud, üldkasutatavas ja masinloetavas vormingus.
6. *Andmetöötlusteenuse osutajatelt ei või nõuda uute tehnoloogiate või teenuste väljatöötamist, intellektuaalomandi õigustega kaitstud või ärisaladusena käsitatavate digivarade avalikustamist või edastamist kliendile või erinevale andmetöötlusteenuse osutajale ega kliendi või teenuseosutaja teenuse turvalisuse ja tervikluse kahjustamist.*

Artikkel 31

Teatavaid andmetöötlusteenuseid käsitlev erikord

- 1. Artikli 23 punktis d, artiklis 29 ning artikli 30 lõigetes 1 ja 3 sätestatud kohustusi ei kohaldata andmetöötlusteenuste suhtes, mille enamik põhiomadusi on kohandatud konkreetse kliendi erivajaduste rahuldamiseks või mille kõik komponendid on välja töötatud konkreetse kliendi jaoks, ning kui neid andmetöötlusteenuseid ei pakuta andmetöötlusteenuse osutaja teenusekataloogi kaudu laias kaubanduslikus mastaabis.*
- 2. Käesolevas peatükis sätestatud kohustusi ei kohaldata andmetöötlusteenuste suhtes, mida osutatakse mittetoodetava versioonina testimise ja hindamise eesmärgil ning piiratud aja jooksul.*
- 3. Enne käesolevas artiklis osutatud andmetöötlusteenuste osutamist käsitleva lepingu sõlmimist teavitab andmetöötlusteenuse osutaja tulevast klienti käesolevas peatükis sätestatud kohustustest, mida ei kohaldata.*

VII PEATÜKK

VALITSUSASUTUSTE JUURDEPÄÄS ISIKUSTAMATA ANDMETELE JA NENDE EDASTAMINE ■ RAHVUSVAHELISEL TASANDIL

Artikkel 32

Valitsusasutuste juurdepääs ja edastamine ■ rahvusvahelisel tasandil

1. Ilma et see piiraks löike 2 või 3 kohaldamist, võtavad andmetöötlasteenuse osutajad kõik **piisavad** tehnilised, korralduslikud ja õiguslikud meetmed, sealhulgas lepingud, et vältida rahvusvahelist **ja kolmandate riikide** valitsusasutuste juurdepääsu liidus säilitatavatele isikustamata andmetele ning **selliste** andmete **edastamist**, kui selline edastamine või juurdepääs tekitaks vastuolu liidu või asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusega.
2. Kolmanda riigi kohtu otsust või **kolmanda riigi haldusasutuse** otsust, millega nõutakse andmetöötlasteenuse osutajalt käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate liidus säilitatavate isikustamata andmete edastamist või neile juurdepääsu võimaldamist, **tunnustatakse või see pööratakse täitmisele** üksnes juhul, kui see põhineb taotleva kolmanda riigi ja liidu vahel kehtival rahvusvahelisel kokkuleppel, näiteks vastastikuse õigusabi lepingul, või taotleva kolmanda riigi ja liikmesriigi vahelisel vastaval kokkuleppel.

3. Kui **lõikes 2 osutatud** rahvusvahelise kokkuleppe puudumisel adresseeritakse andmetöötlusteenuse osutajale **kolmanda riigi** kohtu või **kolmanda riigi** haldusasutuse **otsus** edastada käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvaid liidus säilitatavaid isikustamata andmeid või anda neile juurdepääs, ning selle otsuse täitmine võiks seada otsuse saaja vastuollu liidu õigusega või asjaomase liikmesriigi õigusega, toimub selliste andmete edastamine kõnealusele kolmanda riigi asutusele või tema juurdepääs neile ainult juhul, kui:
- a) kolmanda riigi süsteemi kohaselt tuleb esitada **sellise** otsuse või kohtuotsuse põhjused ja proportsionaalsus ning selline otsus või kohtuotsus peab olema laadilt spetsiifiline, näiteks näidates ära küllaldase seose teatavate kahtlustatavate isikutega või rikkumistega;
 - b) adressaadi põhjendatud vastuväite vaatab läbi **kolmanda riigi** pädev kohus ; ning

- c) pädev **kolmanda riigi** kohus, kes võtab vastu otsuse või vaatab läbi haldusasutuse otsuse, on kõnealuse **kolmanda** riigi õiguse kohaselt volitatud võtma asjakohasel viisil arvesse liidu õiguse või asjaomase liikmesriigi riigisisese õigusega kaitstud andmeid pakkuva teenuseosutaja asjaomaseid õigustatud huve.

Otsuse või kohtuotsuse adressaat võib küsida arvamust asjaomaselt **riigiorganilt** või **õigusküsimustes tehtava koostöö vallas pädevalt asutuselt**, et teha kindlaks, kas esimeses lõigus sätestatud tingimused on täidetud, eelkõige kui ta leiab, et otsus võib olla seotud **ärisaladuste ja muu tundliku äriteabega või sisuga, mis on kaitstud intellektuaalomandi õigustega, või kui edastamine võib kaasa tuua tagasituvastuse. Asjaomane riigiorgan või asutus võib konsulteerida komisjoniga. Kui adressaat leiab, et otsus** või kohtuotsus võib mõjutada liidu või selle liikmesriikide julgeoleku- või kaitsehuve, **küsib ta asjaomase pädeva riigiorgani või asutuse arvamust, et teha kindlaks, kas taotletud andmed on seotud riikliku julgeolekuga või liidu või selle liikmesriikide kaitsehuvidega. Kui adressaat ei ole kuu aja jooksul vastust saanud või kui asjaomase organi või asutuse arvamuse kohaselt ei ole esimeses lõigus sätestatud tingimused täidetud, võib adressaat edastamise või isikustamata andmetele juurdepääsu taotluse nimetatud põhjustel tagasi lükata.**

Artiklis 42 osutatud Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõustab ja abistab komisjoni suuniste väljatöötamisel, millega hinnatakse, kas käesoleva lõike esimeses lõigus sätestatud tingimused on täidetud.

4. Kui lõikes 2 või 3 *sätestatud* tingimused on täidetud, esitab andmetööstlusteenuse osutaja taotlusele vastates minimaalse lubatud koguse andmeid, ***võttes aluseks teenuseosutaja, asjaomase pädeva organi või asutuse taotlust puudutava mõistliku tõlgenduse.***
5. Andmetööstlusteenuse osutaja teavitab klienti ***kolmanda riigi*** asutuse taotlusest saada juurdepääs tema andmetele enne ***selle*** taotluse rahuldamist, välja arvatud juhul, kui taotlus on esitatud õiguskaitse eesmärgil, ja niikaua, kui see on vajalik õiguskaitsealase tegevuse tulemuslikkuse säilitamiseks.

VIII PEATÜKK

KOOSTALITLUSVÕIME

Artikkel 33

Andmete, andme jagamismehhanismide ja -teenuste ning ühtsete Euroopa andmeruumide koostalitlusvõimega seotud olulised nõuded

1. Andmeruumides *osalejad, kes pakuvad andmeid või andmeteenuseid teistele osalejatele*, järgivad järgmisi olulisi nõudeid koostalitlusvõime hõlbustamiseks seoses andmete, andme jagamismehhanismide ja -teenustega *ning ühtsete Euroopa andmeruumidega, mis on eesmärgi- või sektoripõhised või sektoriüle sed koostalitlusvõimelised ühtsete standardite ja tavade raamistikud, et jagada või ühiselt töödelda andmeid, muu hulgas uute toodete ja teenuste väljatöötamiseks, teadusuuringuteks või kodanikuühiskonna algatusteks:*
 - a) tuleb piisavalt kirjeldada, *asjakohasel juhul masinloetavas vormingus*, andmekogumi sisu, kasutuspiiranguid, litsentse, andmete kogumise metoodikat, andmete kvaliteeti ja ebakindlust, et andmesaajal oleks võimalik andmeid leida, neile juurde pääseda ja neid kasutada;
 - b) tuleb avalikult kättesaadavalt ja järjepidevalt kirjeldada andmestruktuure, andmevorminguid, sõnastikke, klassifitseerimisskeeme, taksonoomiaid ja koodiloendeid, *kui need on kättesaadavad*;

- c) tuleb piisavalt kirjeldada andmetele juurdepääsu tehnilisi vahendeid, nagu rakendusliidesed, ning nende kasutustingimusi ja teenuse kvaliteeti, et võimaldada automaatset juurdepääsu andmetele ja nende edastamist poolte vahel, sealhulgas pidevalt, **hulgiallalaadimise teel** või reaalajas masinloetavas vormingus, **kui see on tehniliselt teostatav ja ei takista ühendatud toote head toimimist**;
- d) **kui see on kohaldatav, vahendid**, mis võimaldavad **andmete jagamise kokkulepete täitmise automatiseerimise vahendite, näiteks** nutilepingute koostalitlusvõimet **■** .

Nõuded võivad olla üldist laadi või puudutada konkreetseid sektoreid, võttes samal ajal täielikult arvesse seoseid muust liidu või riigisisestest õigusest tulenevate nõuetega.

2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas **käesoleva määruse** artikliga 45 käesoleva määruse täiendamiseks vastu delegeeritud õigusakte, millega täpsustatakse **käesoleva artikli** lõikes 1 sätestatud olulisi nõudeid **seoses nõuetega, millel nende laadi tõttu ei saa olla kavandatud mõju, välja arvatud juhul, kui neid on täpsustatud siduvates liidu õigusaktides, ning tehnoloogia ja turu arengu sobivaks kajastamiseks**.

Komisjon võtab delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel arvesse Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõuandeid kooskõlas artikli 42 punkti c alapunktiga iii.

3. Andmeruumides *osalejad, kes pakuvad andmeid või andmeteenuseid teistele sellistes andmeruumides osalejatele, mis* vastavad harmoneeritud standarditele või nende osadele, *mille viited avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas*, eeldatakse olevat vastavuses lõikes 1 sätestatud oluliste nõuetega, *niivõrd kui nimetatud nõuded on hõlmatud harmoneeritud standardite või nende osadega.*
4. Komisjon *esitab* määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 kohaselt ühele või mitmele Euroopa standardiorganisatsioonile taotluse koostada harmoneeritud standardid, mis vastavad käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele.
5. Komisjon *võib* rakendusaktidega vastu *võtta* ühtsed spetsifikatsioonid, *mis hõlmavad mõnda olulist nõuet või kõiki olulisi nõudeid, mis on* sätestatud lõikes 1, *kui on täidetud järgmised tingimused:*
- a) *komisjon on esitanud määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 lõike 1 kohaselt ühele või mitmele Euroopa standardiorganisatsioonile taotluse koostada käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele vastav harmoneeritud standard ja*
- i) *taotlust ei ole vastu võetud;*
- ii) *taotlust käsitlevad harmoneeritud standardid ei ole esitatud määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul või*
- iii) *harmoneeritud standardid ei vasta taotlusele ning*

b) Euroopa Liidu Teatajas ei ole avaldatud kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012 ühtegi viidet harmoneeritud standarditele, mis hõlmaks käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulisi nõudeid, ning tõenäoliselt sellist viidet mõistliku aja jooksul ei avaldata.

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 46 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

- 6. Enne käesoleva artikli lõikes 5 osutatud rakendusakti eelnõu koostamist teavitab komisjon määruse (EL) nr 1025/2012 artiklis 22 osutatud komiteed sellest, et ta leiab, et käesoleva artikli lõikes 5 sätestatud tingimused on täidetud.*
- 7. Lõikes 5 osutatud rakendusakti eelnõu koostamisel võtab komisjon arvesse Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõuandeid ja muude asjaomaste organite või eksperdirühmade seisukohti ning konsulteerib igakülgset kõigi asjaomaste sidusrühmadega.*
- 8. Andmeruumides osalejad, kes pakuvad andmeid või andmeteenuseid teistele sellistes andmeruumides osalejatele, mis vastavad lõikes 5 osutatud rakendusaktidega kehtestatud ühtsetele spetsifikatsioonidele või nende osadele, eeldatakse olevat vastavuses lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetega, niivõrd kui nimetatud nõuded on hõlmatud harmoneeritud standardite või nende osadega.*

9. *Kui Euroopa standardiorganisatsioon võtab vastu harmoneeritud standardi ning see esitatakse komisjonile standardi viite avaldamiseks Euroopa Liidu Teatajas, hindab komisjon seda harmoneeritud standardit kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012. Kui harmoneeritud standardi viide avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas, tunnistab komisjon kehtetuks käesoleva artikli lõikes 5 osutatud rakendusaktid või nende osad, mis hõlmavad harmoneeritud standardiga samu olulisi nõudeid.*
10. *Kui liikmesriik on seisukohal, et ühtne spetsifikatsioon ei vasta täielikult lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele, teatab ta sellest komisjonile, esitades üksikasjaliku selgituse. Komisjon hindab üksikasjalikku selgitust ja ta võib asjakohasel juhul muuta rakendusakti, millega kõnealune ühtne spetsifikatsioon kehtestatakse.*
11. *Komisjon võib võtta vastu suunised, võttes arvesse määruse (EL) 2022/868 artikli 30 punkti h kohast Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu ettepanekut, millega kehtestatakse ühtsete standardite ja tavade koostalitlusvõime raamistikud ühtsete Euroopa andmeruumide toimimiseks.*

Artikkel 34

Koostalitlusvõime andmetöötlusteenuste paralleelse kasutamise eesmärgil

1. *Artiklis 23, artiklis 24, artikli 25 lõike 2 punkti a alapunktides ii, iv, punktides e ja f ning artikli 30 lõigetes 2–5 sätestatud nõudeid kohaldatakse mutatis mutandis ka andmetöötlusteenuse osutajate suhtes, et hõlbustada koostalitlusvõimet andmetöötlusteenuste paralleelse kasutamise eesmärgil.*
2. *Kui andmetöötlusteenust kasutatakse paralleelselt koos teise andmetöötlusteenusega, võivad andmetöötlusteenuse osutajad nõuda andmete väljaviimise tasusid, kuid ainult kantud väljaviimiskulude katmiseks.*

Artikkel 35

Andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime

1. Andmetöötlusteenuste koostalitlusvõimet käsitlevad avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonid ja *harmoneeritud* standardid peavad
 - a) *saavutama* koostalitlusvõime sama liiki teenust hõlmavate erinevate andmetöötlusteenuste vahel, *kui see on tehniliselt teostatav*;

- b) parandama digivarade ülekantavust sama liiki teenust hõlmavate erinevate andmetöötlusteenuste vahel;
- c) *hõlbustama* sama liiki teenust hõlmavate *artikli 30 lõikes 1 osutatud* erinevate andmetöötlusteenuste funktsionaalset samaväärsust, kui see on tehniliselt teostatav;
- d) *mitte avaldama negatiivset mõju andmetöötlusteenuste ning andmete turvalisusele ja terviklusele;*
- e) *olema kavandatud viisil, mis võimaldab tehnilisi edusamme ning andmetöötlusteenuste uute funktsioonide ja uuenduste lisamist.*

2. Andmetöötlusteenuste koostalitlusvõimet käsitlevad avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonid ja *harmoneeritud* standardid peavad *piisavalt* käsitlema järgmist:

- a) pilvandmetöötluse koostalitlusvõime aspektid, mis on seotud andmetranspordi koostalitlusvõime, süntaktilise koostalitlusvõime, andmete semantilise koostalitlusvõime, käitumusliku koostalitlusvõime ja tegevuspõhimõtete koostalitlusvõimega;
- b) pilveandmete ülekantavuse aspektid, mis on seotud andmete süntaktilise ülekantavuse, andmete semantilise ülekantavuse ja andmepõhimõtete ülekantavusega;
- c) pilverakenduse aspektid, mis on seotud rakenduste süntaktilise ülekantavuse, rakenduste juhiste ülekantavuse, rakenduste metaandmete ülekantavuse, rakenduste käitumusliku ülekantavuse ja rakenduspõhimõtete ülekantavusega.

3. Avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonid vastavad määruse (EL) nr 1025/2012 II lisale **I**.
4. **Olles võtnud arvesse asjaomaseid rahvusvahelisi ja Euroopa standardeid ning iseregulatsiooni algatusi, võib** komisjon kooskõlas määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 lõikega 1 esitada ühele või mitmele Euroopa standardiorganisatsioonile taotluse koostada **harmoneeritud** standardid, mis vastavad käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatud olulistele nõuetele.
5. **Komisjon võib rakendusaktidega võtta avatud koostalitlusvõime spetsifikatsioonide alusel vastu ühtsed spetsifikatsioonid, mis hõlmavad kõiki lõigetes 1 ja 2 sätestatud olulisi nõudeid.**
6. **Käesoleva artikli lõikes 5 osutatud rakendusakti eelnõu koostamisel võtab komisjon arvesse artikli 37 lõike 5 punktis h osutatud asjaomaste pädevate asutuste ja muude asjaomaste organite või eksperdirühmade seisukohti ning konsulteerib igakülselt kõigi asjaomaste sidusrühmadega.**
7. **Kui liikmesriik on seisukohal, et ühtne spetsifikatsioon ei vasta täielikult lõigetes 1 ja 2 sätestatud olulistele nõuetele, teatab ta sellest komisjonile, esitades üksikasjaliku selgituse. Komisjon hindab üksikasjalikku selgitust ja ta võib asjakohasel juhul muuta rakendusakti, millega kõnealune ühtne spetsifikatsioon kehtestatakse.**

8. Artikli 30 lõike 3 kohaldamisel *avaldab komisjon rakendusaktidega* viite andmetöötlusteenuste koostalitlusvõimet käsitlevatele *harmoneeritud standarditele ja ühtsetele spetsifikatsioonidele* andmetöötlusteenuste koostalitlusvõime standardite liidu keskhoidlas .
9. *Käesolevas artiklis osutatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 46 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.*

Artikkel 36

Nutilepingutega seotud olulised nõuded *andmete jagamise kokkulepete täitmiseks*

1. Nutilepinguid kasutava rakenduse müüja või tema puudumisel isik, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab andmete kättesaadavaks *tegemise* kokkuleppe *või selle osa täitmise* raames teiste jaoks nutilepingute kasutuselevõttu, *tagab, et nutilepingud täidavad* järgmisi olulisi nõudeid:
 - a) töökindlus *ja juurdepääsukontroll*, et tagada nutilepingu *juurdepääsukontrolli mehhanismid ja* väga hea töökindlus, vältimaks funktsionaalseid vigu ja seismaks vastu kolmandate isikute poolsele manipuleerimisele;
 - b) tehingute ohutu lõpetamine ja katkestamine, et tagada sellise mehhanismi olemasolu, millega saab lõpetada tehingute pideva täitmise, ning et nutileping sisaldaks sisemisi funktsioone, mille abil saab lepingut lähtestada või anda sellele korralduse toiming peatada või katkestada, et eelkõige vältida edasisi juhuslikke täitmisi;

- c) andmete arhiveerimine ja järjepidevus, et tagada oludes, kus nutileping tuleb lõpetada või deaktiveerida, võimalus arhiveerida tehinguandmed, nutilepingu loogika ja kood, et pidada arvestust andmetega tehtud varasemate toimingute kohta (auditeeritavus), ning
- d) juurdepääsukontroll, et kaitsta nutilepingut juhtimistasandi ja nutilepingute kihtide rangete juurdepääsukontrolli mehhanismide abil;
- e) ***kooskõla, et tagada kooskõla selle andmete jagamise kokkuleppe tingimustega, mida nutileping täidab.***

2. Nutilepingu müüja või tema puudumisel isik, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab andmete kättesaadavaks tegemise kokkuleppe või selle osa täitmise raames teiste jaoks nutilepingute kasutuselevõttu, teeb vastavushindamise, et täita lõikes 1 sätestatud olulised nõuded, ja väljastab nõuete täitmise kohta ELi vastavusdeklaratsiooni.

3. ELi vastavusdeklaratsiooni koostades vastutab nutilepinguid kasutava rakenduse müüja või tema puudumisel isik, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab andmete kättesaadavaks tegemise kokkuleppe või selle osa täitmise raames teiste jaoks nutilepingute kasutuselevõttu, lõikes 1 sätestatud oluliste nõuete täitmise eest.
4. Nutileping, mis vastab harmoneeritud standarditele või nende asjakohastele osadele, mille viited avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*, eeldatakse olevat vastavuses lõikes 1 sätestatud oluliste nõuetega, ***niivõrd kui nimetatud nõuded on hõlmatud harmoneeritud standardite või nende osadega.***
5. Komisjon ***esitab*** määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 kohaselt ühele või mitmele Euroopa standardiorganisatsioonile taotluse koostada harmoneeritud standardid, mis vastavad käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele ■ .

6. Komisjon võib rakendusaktidega vastu võtta ühtsed spetsifikatsioonid, mis hõlmavad mõnda olulist nõuet või kõiki olulisi nõudeid, mis on sätestatud lõikes 1, ***kui on täidetud järgmised tingimused:***

a) komisjon on esitanud määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 lõike 1 kohaselt ühele või mitmele Euroopa standardiorganisatsioonile taotluse koostada käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele vastav harmoneeritud standard ja

i) taotlust ei ole vastu võetud;

ii) taotlust käsitlevad harmoneeritud standardid ei ole esitatud määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 10 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul või

iii) harmoneeritud standardid ei vasta taotlusele ning

b) Euroopa Liidu Teatajas ei ole avaldatud kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012 ühtegi viidet harmoneeritud standarditele, mis hõlmaks käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud olulisi nõudeid, ning tõenäoliselt sellist viidet mõistliku aja jooksul ei avaldata.

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 46 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

7. *Enne käesoleva artikli lõikes 6 osutatud rakendusakti eelnõu koostamist teavitab komisjon määruse (EL) nr 1025/2012 artiklis 22 osutatud komiteed sellest, et ta leiab, et käesoleva artikli lõikes 6 sätestatud tingimused on täidetud.*
8. *Lõikes 6 osutatud rakendusakti eelnõu koostamisel võtab komisjon arvesse Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu nõuandeid ja muude asjaomaste organite või eksperdirühmade seisukohti ning konsulteerib igakülgset kõigi asjaomaste sidusrühmadega.*
9. *Nutilepingu müüja või tema puudumisel isik, kelle kaubandus-, äri- või kutsetegevus hõlmab andmete kättesaadavaks tegemise kokkuleppe või selle osa täitmise raames teiste jaoks selliste nutilepingute kasutuselevõttu, mis vastavad lõikes 5 osutatud rakendusaktidega kehtestatud ühtsetele spetsifikatsioonidele või nende osadele, eeldatakse olevat vastavuses lõikes 1 sätestatud oluliste nõuetega, niivõrd kui nimetatud nõuded on hõlmatud ühtsete spetsifikatsioonide või nende osadega.*

- 10. Kui Euroopa standardiorganisatsioon võtab vastu harmoneeritud standardi ning see esitatakse komisjonile standardi viite avaldamiseks Euroopa Liidu Teatajas, hindab komisjon seda harmoneeritud standardit kooskõlas määrusega (EL) nr 1025/2012. Kui harmoneeritud standardi viide avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas, tunnistab komisjon kehtetuks käesoleva artikli lõikes 6 osutatud rakendusaktid või nende osad, mis hõlmavad samu olulisi nõudeid.**
- 11. Kui liikmesriik on seisukohal, et ühtne spetsifikatsioon ei vasta täielikult lõikes 1 sätestatud olulistele nõuetele, teatab ta sellest komisjonile, esitades üksikasjaliku selgituse. Komisjon hindab üksikasjalikku teavet ja ta võib asjakohasel juhul muuta rakendusakti, millega kõnealune ühtne spetsifikatsioon kehtestatakse.**

IX PEATÜKK

RAKENDAMINE JA TÄITMISE TAGAMINE

Artikkel 37

Pädevad asutused *ja andmekoordinaatorid*

1. Iga liikmesriik määrab käesoleva määruse kohaldamise ja täitmise tagamise eest vastutava pädeva asutuse (pädevad asutused). Liikmesriigid võivad luua ühe või mitu uut asutust või toetuda olemasolevatele asutustele.
2. ***Kui liikmesriik määrab rohkem kui ühe pädeva asutuse, määrab ta nende hulgast andmekoordinaatori, et hõlbustada pädevate asutuste vahelist koostööd ja abistada käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvaid üksusi kõigis selle kohaldamise ja täitmise tagamisega seotud küsimustes. Pädevad asutused teevad neile lõikega 5 antud ülesannete ja volituste täitmisel üksteisega koostööd.***

3. Seiret käesoleva määruse kohaldamise üle isikuandmete kaitse osas teevad järelevalveasutused, kes vastutavad määruse (EL) 2016/679 kohaldamise seire eest. Määruse (EL) 2016/679 VI ja VII peatükki kohaldatakse mutatis mutandis.

Käesoleva määruse kohaldamise järelevalve eest, niivõrd kui see puudutab komisjoni, Euroopa Keskpanga või liidu organeid, vastutab Euroopa andmekaitseinspektor. Kui see on asjakohane, kohaldatakse määruse (EL) 2018/1725 artiklit 62 mutatis mutandis.

Isikuandmete töötlemisel lähtutakse käesolevas lõikes osutatud järelevalveasutuste ülesannetest ja volitustest.

4. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 1 kohaldamist,

■

- a) austatakse käesoleva määruse kohaldamisega seotud konkreetsete valdkondlike andmete *juurdepääsetavuse ja kasutusega* seotud küsimuste puhul valdkondlike asutuste pädevust;
- b) on artiklite 23–31, **34 ja 35** kohaldamise ja täitmise tagamise eest vastutaval pädeval asutusel kogemus andme- ja elektroonilise side teenuste valdkonnas.

5. Liikmesriigid tagavad, et pädevate asutuste ülesanded ja volitused on selgelt kindlaks määratud ning hõlmavad järgmist:
- a) käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate kasutajate ja üksuste seas **andmepädevuse ning** käesolevast määrusest tulenevate õiguste ja kohustuste alase teadlikkuse suurendamine;
 - b) käesoleva määruse väidetavatest rikkumistest tulenevate kaebuste käsitlemine, **sealhulgas seoses ärisaladustega**, ja kaebuste sisu asjakohasel määral uurimine ning kaebuse esitaja **regulaarne** teavitamine, **kui see on riigisisese õiguse kohaselt asjakohane**, uurimise käigust ja tulemusest mõistliku aja jooksul, eelkõige juhul, kui on vajalik täiendav uurimine või kooskõlastamine teise pädeva asutusega;
 - c) käesoleva määruse kohaldamist puudutavates küsimustes uurimiste läbiviimine, muu hulgas teiselt pädevalt asutuselt või muult riigiasutuselt saadud teabe põhjal;
 - d) haldusmenetluse abil **mõjusate, proportsionaalsete ja** hoiatavate rahaliste karistuste määramine, mis võivad hõlmata sunniraha või tagasiulatuva jõuga karistusi, või kohtumenetluse algatamine trahvide määramiseks;

- e) andmete kättesaadavaks tegemise ja kasutamise seisukohast oluliste tehnoloogiliste **ja asjakohaste kaubanduslike** arengusuundade jälgimine;
- f) teiste liikmesriikide pädevate asutustega **ning asjakohastel juhtudel komisjoni või Euroopa Andmeinnovatsiooninõukoguga** koostöö tegemine, et tagada käesoleva määruse järjepidev **ja tulemuslik** kohaldamine, sealhulgas põhjendamatu viivitusega kogu asjakohase teabe elektroonilisel teel vahetamine, **sealhulgas seoses käesoleva artikli lõikega 10**;
- g) **koostöö tegemine asjaomaste pädevate asutustega, kes vastutavad muude liidu või riigisiseste õigusaktide rakendamise eest, sealhulgas andme- ja elektroonilise side teenuste valdkonnas pädevate asutustega, järelevalveasutusega, kes vastutab määruse (EL) 2016/679 kohaldamise seire eest, või valdkondlike asutustega, et tagada käesoleva määruse täitmine kooskõlas liidu ja liikmesriigi muu õigusega;**

█

- h) koostöö asjaomaste pädevate asutustega, et tagada artiklite 23–31, 34 ja 35 täitmine kooskõlas muu liidu õigusega ja andmetöötlusteenuse osutajate suhtes kohalduvate iseregulatsiooni meetmetega;
- i) vahetustasude kaotamise tagamine kooskõlas artikliga 29;
- j) *V peatüki kohaselt esitatud andmetaotluste läbivaatamine.*

Kui on määratud andmekoordinaator, hõlbustab ta esimese lõigu punktides f, g ja h osutatud koostööd ja abistab pädevaid asutusi nende taotluse korral.

6. *Andmekoordinaator, kui selline pädev asutus on määratud, teeb järgmist:*

- a) *tegutseb ühtse kontaktpunktina kõigis käesoleva määruse kohaldamisega seotud küsimustes;*
- b) *tagab, et avaliku sektori asutuste poolt erakorralise vajaduse korral vastavalt V peatükile esitatud andmete kättesaadavaks tegemise taotlused on üldsusele internetis kättesaadavad, ning edendab vabatahtlikke andmete jagamise kokkuleppeid avaliku sektori asutuste ja andmevaldajate vahel;*

c) *teavitab komisjoni igal aastal artikli 4 lõigete 2 ja 8 ning artikli 5 lõike 11 kohaselt teatatud keeldumistest.*

7. Liikmesriigid teatavad komisjonile pädevate asutuste nimed, nende ülesanded ja volitused ning, kui see on kohaldatav, *andmekoordinaatori* nime. Komisjon peab selliste asutuste avalikku registrit.
8. Käesoleva määruse kohaste ülesannete täitmisel ja volituste kasutamisel on pädevad asutused *erapooletud ning* vabad igasugusest otsesest või kaudsest välisest mõjust ning nad ei tohi küsida ega võtta *konkreetsetel juhtudel* juhiseid üheltki teiselt avaliku sektori asutuselt ega eraõiguslikult isikult.
9. Liikmesriigid tagavad, et pädevatele asutustele antakse piisavad *inim- ja tehnilised ressursid ning asjaomane oskusteave* oma ülesannete *tõhusaks* täitmiseks kooskõlas käesoleva määrusega.

10. *Käesoleva määruse kohaldamisalas olevad üksused kuuluvad üksuse asukohaliikmesriigi pädevusse. Kui üksus asub rohkem kui ühes liikmesriigis, loetakse ta selle liikmesriigi pädevusse kuuluvaks, kus on tema peamine tegevuskoht, see tähendab, kus on üksuse peakontor või registrijärgne asukoht, kus toimub põhiline finantstegevus ja tegevuse juhtimine.*
11. *Iga käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluv üksus, kes teeb liidus kättesaadavaks ühendatud tooteid või pakub teenuseid ja kelle asukoht ei ole liidus, määrab endale mõnes liikmesriigis seadusliku esindaja.*
12. *Käesoleva määruse järgimise tagamiseks annab liidus ühendatud tooteid kättesaadavaks tegev või teenuseid pakkuv käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluv üksus volituse oma seaduslikule esindajale, et pädevad asutused saaksid kõigis kõnealuse üksusega seotud küsimustes pöörduda lisaks kõnealusele üksusele või kõnealuse üksuse asemel nimetatud esindaja poole. Kõnealune seaduslik esindaja teeb pädevate asutustega koostööd ja tõendab neile taotluse korral põhjalikult käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva, liidus ühendatud tooteid kättesaadavaks tegeva või teenuseid pakkuva üksuse võetud meetmeid ja kehtestatud reegleid, et tagada käesoleva määruse järgimine.*

13. *Liidus ühendatud tooteid kättesaadavaks tegev või teenuseid pakkuv käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluv üksus loetakse kuuluvaks selle liikmesriigi õiguspädevusse, kus asub tema seaduslik esindaja. Seadusliku esindaja määramine sellise üksuse poolt ei piira üksuse vastutust ega kohtumenetlusi, mis võidakse üksuse suhtes algatada. Kuni ajani, mil üksus käesoleva artikli kohaselt seadusliku esindaja määrab, kuulub ta kohaldatavatel juhtudel kõigi liikmesriikide õiguspädevusse, et tagada käesoleva määruse kohaldamine ja täitmise tagamine. Iga pädev asutus võib teostada oma pädevust, sealhulgas määrata mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi, tingimusel et mõni teine pädev asutus ei ole käesoleva määruse alusel algatanud samade asjaoludega seoses täitemenetlust.*
14. *Pädevatel asutustel on õigus nõuda kasutajatelt, andmevaldajatelt või andmesaajatelt või nende seaduslikelt esindajatelt, kes kuuluvad oma liikmesriigi õiguspädevusse, kogu teavet, mida on vaja käesoleva määruse täitmise kontrollimiseks. Teabenõue peab olema selle aluseks oleva ülesande täitmise seisukohast proportsionaalne ja põhjendatud.*

2.

15. *Kui ühe liikmesriigi pädev asutus taotleb abi või täitmismeetmeid pädevalt asutuselt teises liikmesriigis, esitab ta igakülgset põhjendatud taotluse. Pädev asutus esitab sellise taotluse saamisel põhjendamatu viivitusega vastuse, kirjeldades üksikasjalikult võetud või kavandatavaid meetmeid.*
16. *Pädevad asutused järgivad konfidentsiaalsuse põhimõtet ning hoiavad ameti- ja ärisaladust ja kaitsevad isikuandmeid vastavalt liidu või liikmesriigi õigusele. Abi taotlemise kontekstis vahetatud ja käesoleva artikli kohaselt antud teavet kasutatakse üksnes seoses juhtumiga, mille puhul seda taotleti.*

Artikkel 38

Õigus esitada kaebus

1. Ilma et see piiraks muude haldus- või õiguskaitsevahendite kohaldamist, on füüsilistel ja juriidilistel isikutel õigus esitada kas individuaalselt või kohasel juhul kollektiivselt kaebus oma alalise elukoha, töökoha või asukoha liikmesriigi asjaomasele pädevale asutusele, kui nad on seisukohal, et nende käesolevast määrusest tulenevaid õigusi on rikutud.
Andmekoordinaator esitab taotluse korral füüsilistele ja juriidilistele isikutele kogu vajaliku teabe kaebuste esitamiseks asjaomasele pädevale asutusele.
2. Pädev asutus, kellele kaebus esitati, teavitab ***koosõlas riigisisese õigusega*** kaebuse esitajat menetluse käigust ja tehtud otsusest.
3. Pädevad asutused teevad koostööd, et ***tulemuslikult ja kiiresti*** menetleda ja lahendada kaebusi, sealhulgas vahetades põhjendamatu viivitusega kogu asjakohast teavet elektrooniliselt. Selline koostöö ei mõjuta määruse (EL) 2016/679 VI ja VII peatükis ***ja määruses (EL) 2017/2394*** sätestatud koostöömehhanisme.

Artikkel 39

Õigus tõhusale kohtulikule õiguskaitsevahendile

- 1. Olenemata halduslikest või muudest kohtuvälistest õiguskaitsevahenditest, on igal mõjutatud füüsilisel ja juriidilisel isikul õigus tõhusale kohtulikule õiguskaitsevahendile seoses pädevate asutuste tehtud õiguslikult siduvate otsustega.*
- 2. Kui pädev asutus jätab kaebuse menetlemata, on igal mõjutatud füüsilisel ja juriidilisel isikul kooskõlas liikmesriigi õigusega kas õigus tõhusale kohtulikule õiguskaitsevahendile või võimalus lasta otsus läbi vaadata asjakohaste eriteadmistega erapooletul asutusel.*
- 3. Käesoleva artikli kohane menetlus algatatakse selle liikmesriigi kohtus, kus asub pädev asutus, mille suhtes kas individuaalselt või asjakohasel juhul kollektiivselt taotletakse ühe või mitme füüsilise või juriidilise isiku esindaja poolt kohtulikku õiguskaitsevahendit.*

Artikkel 40

Karistused

1. Liikmesriigid kehtestavad käesoleva määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Ettenähtud karistused on mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
2. Liikmesriigid teatavad kõnealustest normidest ja meetmetest komisjonile ... [20 kuud pärast määruse jõustumise kuupäeva, kuupäev saavas käändes], samuti teatavad nad viivitamata kõigist neid mõjutavatest hilisematest muudatustest. ***Komisjon ajakohastab korrapäraselt kõnealuseid meetmeid käsitlevat hõlpsasti juurdepääsetavat avalikku registrit ja haldab seda.***
3. ***Liikmesriigid võtavad käesoleva määruse rikkumise eest karistuste määramisel arvesse Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu soovitusi ja järgmisi mitteammendavaid kriteeriume:***
 - a) ***rikkumise laad, raskus, ulatus ja kestus;***
 - b) ***rikkuva poole meetmed rikkumisega tekitatud kahju leevendamiseks või heastamiseks;***
 - c) ***rikkuva poole varasemad rikkumised;***
 - d) ***rikkuja poolt rikkumise tõttu saadud rahaline kasu või välditud kahju, kuivõrd sellist kasu või kahju on võimalik usaldusväärselt kindlaks teha;***

e) juhtumi asjaolude suhtes kohaldatavad muud raskendavad või kergendavad asjaolud;

f) rikkuja eelmise majandusaasta käive liidus.

4. Käesoleva määruse II, III ja V peatükis sätestatud kohustuste rikkumise korral võivad järelevalveasutused määrata oma pädevuse piires haldustrahve kooskõlas määruse (EL) 2016/679 artikliga 83 ja kuni kõnealuse määruse artikli 83 lõikes 5 osutatud summani.
5. Käesoleva määruse V peatükis sätestatud kohustuste rikkumise korral võib Euroopa Andmekaitseinspektor määrata oma pädevuse piires haldustrahve kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikliga 66 ja kuni kõnealuse määruse artikli 66 lõikes 3 osutatud summani.

Artikkel 41

Lepingu näidistingimused *ja tüüptingimused*

Komisjon **■** töötab enne ... *[20 kuud pärast määruse jõustumise kuupäeva]* välja ja soovitab andmetele juurdepääsu ja nende kasutamist käsitlevaid mittesiduvaid lepingu näidistingimusi, *sealhulgas mõistlikku hüvitamist ja ärisaladuste kaitset käsitlevaid tingimusi ning pilveandmetöötluste lepingute mittesiduvaid tüüptingimusi*, et aidata pooltel koostada *õiglase, mõistlike ja mittediskrimineerivate* lepinguliste õiguste ja kohustustega lepinguid ning nende üle läbirääkimisi pidada.

Artikkel 42

Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu roll

Määruse (EL) 2022/868 artikli 29 kohaselt komisjoni eksperdirühmana loodud Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu, milles on esindatud pädevad asutused, toetab käesoleva määruse järjepidevat kohaldamist järgmiselt:

- a) *nõustab ja abistab komisjoni seoses pädevate asutuste järjepidevate tavade väljatöötamisega II, III, V ja VII peatüki täitmise tagamisel;*

- b) *hõlbustab pädevate asutuste vahelist koostööd suutlikkuse suurendamise ja teabevahetuse kaudu, eelkõige loob meetodid II, III ja V peatükist tulenevate õiguste ja kohustuste täitmise tagamisega seotud teabe tõhusaks vahetamiseks piiriüleste juhtumite korral, sealhulgas seoses karistuste määramise koordineerimisega;*
- c) *nõustab ja abistab komisjoni järgmistes küsimustes:*
- i) *kas taotleda artikli 33 lõikes 4, artikli 35 lõikes 4 ja artikli 36 lõikes 5 osutatud harmoneeritud standardite koostamist;*
 - ii) *artikli 33 lõikes 5, artikli 35 lõigetes 5 ja 8 ning artikli 36 lõikes 6 osutatud rakendusaktide ettevalmistamine;*
 - iii) *artikli 29 lõikes 7 ja artikli 33 lõikes 2 osutatud delegeeritud õigusaktide ettevalmistamine ning*
 - iv) *artikli 33 lõike 11 kohaste selliste suuniste vastuvõtmine, millega kehtestatakse ühtsete standardite ja tavade koostalitlusvõime raamistikud ühtsete Euroopa andmeruumide toimimiseks.*

X PEATÜKK

DIREKTIIVIS 96/9/EÜ SÄTESTATUD *SUI GENERIS* ÕIGUS

Artikkel 43

Teatavaid andmeid sisaldavad andmebaasid

▮ Direktiivi 96/9/EÜ artiklis 7 sätestatud *sui generis* õigust ***ei kohaldata siis, kui andmed on saadud või loodud*** ühendatud toote või seotud teenuse **▮ *abil, mis kuulub käesoleva määruse kohaldamisalasse, eelkõige seoses selle artiklitega 4 ja 5.***

XI PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 44

Andmetele juurdepääsu ja nende kasutamisega seotud õigusi ja kohustusi reguleerivad muud liidu õigusaktid

1. Käesolev määrus ei mõjuta erikohustusi, mis on seotud andmete kättesaadavaks tegemisega ettevõtjate vahel, ettevõtjate ja tarbijate vahel ning erandkorras ettevõtjate ja avaliku sektori asutuste vahel ning mis on sätestatud liidu õigusaktides, mis jõustusid ... [*käesoleva määruse jõustumise kuupäev*] või enne seda, ning nendel põhinevates delegeeritud õigusaktides või rakendusaktides.
2. Käesolev määrus ei piira liidu õiguse kohaldamist, millega määratakse sektori, ühtse Euroopa andmeruumi või avalikku huvi pakuva valdkonna vajadusi silmas pidades kindlaks täiendavad nõuded, eelkõige seoses järgmisega:
 - a) andmetele juurdepääsu tehnilised aspektid;
 - b) piirangud, mis käsitlevad andmevaldajate õigusi pääseda juurde teatavatele kasutajate esitatud andmetele või neid kasutada;
 - c) andmetele juurdepääsust ja nende kasutamisest kaugemale minevad aspektid.
3. ***Käesolev määrus, välja arvatud V peatükk, ei piira liidu ja riigisisese õiguse kohaldamist, millega nähakse ette andmetele juurdepääs ja nende kasutamine teadusuuringute eesmärgil.***

Artikkel 45

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 29 lõikes 7 ja artikli 33 lõikes 2 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates ... [*käesoleva määruse jõustumise kuupäev*].
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 29 lõikes 7 ja artikli 33 lõikes 2 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonivahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 29 lõike 7 **või** artikli 33 lõike 2 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kolme kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kolme kuu võrra.

Artikkel 46

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab määrusega (EL) 2022/868 loodud komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 47

Määruse (EL) 2017/2394 muutmine

Määruse (EL) 2017/2394 lisasse lisatakse järgmine punkt:

„29. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... määrus (EL) 2023/..., mis käsitleb ühtlustatud õigusnorme, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist, ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi (EL) 2020/1828 (andmemäärus) (ELT L...).“⁺

Artikkel 48

Direktiivi (EL) 2020/1828 muutmine

■ Direktiivi (EL) 2020/1828 I lisasse lisatakse järgmine punkt:

„68. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... määrus (EL) 2023/..., mis käsitleb ühtlustatud õigusnorme, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist, ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi (EL) 2020/1828 (andmemäärus) (ELT L...).“⁺

⁺ ELT: palun sisestada teksti dokumendis PE CONS 49/23 (2022/0047(COD)) sisalduva määruse kuupäev, number ja ELT avaldamisviide.

Artikkel 49

Hindamine ja läbivaatamine

1. **Hiljemalt ... [56 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva]** hindab komisjon käesolevat määrust ning esitab peamiste järelduste kohta aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele. Hindamise käigus analüüsitakse eelkõige järgmist:

a) **olukorrad, mida käsitatakse erakorralise vajadusega olukordadena käesoleva määruse artikli 15 tähenduses ja käesoleva määruse V peatüki praktikas kohaldamisel, eelkõige kogemused käesoleva määruse V peatüki kohaldamisel avaliku sektori asutuste, komisjoni, Euroopa Keskpanga ning liidu organite poolt; artikli 18 lõike 5 kohaselt pädevale asutusele käesoleva määruse V peatüki kohaldamisega seotud menetluste arv ja tulemused, millest pädevad asutused on teatanud; muude liidu või riigisiseses õiguses sätestatud kohustuste mõju, mis puudutab teabele juurdepääsu taotluste rahuldamist; vabatahtlike andmeajagamismehhanismide, näiteks määruse (EL) 2022/868 alusel tunnustatud andmealtruismiorganisatsioonide loodud mehhanismide mõju käesoleva määruse V peatüki eesmärkide saavutamisele ja isikuandmete roll käesoleva määruse artikli 15 kontekstis, sealhulgas eraelu puutumatus soodustava tehnoloogia areng;**

- b) *käesoleva määruse mõju andmete kasutamisele majanduses, sealhulgas andmeinnovatsioonile, andmete monetariseerimise tavadele ja andmevahendusteenustele, samuti andmete jagamisele ühtsetes Euroopa andmeruumides;*
- c) *juurdepääs eri andmekategooriatele ja -liikidele ning nende kasutamine;*
- d) *teatavate ettevõtjate kategooriate väljajätmine artikli 5 kohaselt nõuetele vastavate ettevõtjate hulgast;*
- e) *intellektuaalomandi õigustele avalduva mõju puudumine;*
- f) *mõju ärisaladustele, sealhulgas kaitsele nende ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise eest, samuti sellise mehhanismi mõju, mis võimaldab andmevaldajal lükata tagasi artikli 4 lõike 8 ja artikli 5 lõike 11 kohase kasutaja esitatud taotluse, võttes võimaluse korral arvesse direktiivi (EL) 2016/943 läbivaatamist;*
- g) *kas artiklis 13 osutatud ebaõiglaste lepingutingimuste loetelu on ajakohane, võttes arvesse uusi äritavasid ja turuinnovatsiooni kiiret tempot;*

■

- h) muudatused andmetöötlusteenuse osutajate lepingulistes tavades ja kas selle tulemuseks on piisav vastavus artiklile 25;
- i) andmetöötlusteenuse osutajate poolt vahetusprotsessile kehtestatud tasude vähendamine kooskõlas artikli 29 kohase vahetustasude järkjärgulise kaotamisega;
- j) käesoleva määruse koosmõju muude andmepõhise majanduse seisukohast oluliste liidu õigusaktidega;**
- k) valitsusasutuste ebaseadusliku isikustamata andmetele juurdepääsu takistamine;**
- l) artiklis 37 nõutud täitmise tagamise korra tõhusus;**
- m) käesoleva määruse mõju VKEdele seoses nende innovatsioonisuutlikkusega ning seoses andmetöötlusteenuste kättesaadavusega liidu kasutajate jaoks ja uute kohustuste täitmise koormusega.**

2. *Hiljemalt ... [56 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] hindab komisjon käesolevat määrust ning esitab peamiste järelduste kohta aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele. Hindamise käigus hinnatakse artiklites 23–31, 34 ja 35 osutatud sätete mõju, eelkõige seoses liidus pakutavate andmetöötlusteenuste hinnakujunduse ja mitmekesisusega, pöörates erilist tähelepanu VKEdest teenuseosutajatele.*
3. *Lükkmesrüügid esitavad komisjonile lõigetes 1 ja 2 osutatud aruannete koostamiseks vajaliku teabe.*
4. *Lõigetes 1 ja 2 osutatud aruannete alusel võib komisjon asjakohasel juhul esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule seadusandliku ettepaneku käesoleva määruse muutmiseks.*

Artikkel 50

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolevat määrust kohaldatakse alates ... [20 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Artikli 3 lõikest 1 tulenevat kohustust kohaldatakse ühendatud toodete ja nendega seotud teenuste suhtes, mis lastakse turule pärast ... [32 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

III peatükki kohaldatakse seoses kohustustega teha andmed kättesaadavaks vastavalt liidu õigusele või liidu õiguse alusel vastu võetud riigisisestele õigusaktidele, mis jõustub (jõustuvad) pärast ... [20 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

IV peatükki kohaldatakse lepingute suhtes, mis on sõlmitud pärast ... [20 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

IV peatükki kohaldatakse alates ... [44 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] lepingute suhtes, mis on sõlmitud ... [20 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] või enne seda, eeldusel et lepingud

- a) on tähtajatud või*
- b) kaotavad kehtivuse vähemalt kümne aasta jooksul pärast ... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].*

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

...

Euroopa Parlamendi nimel

Nõukogu nimel

president

eesistuja